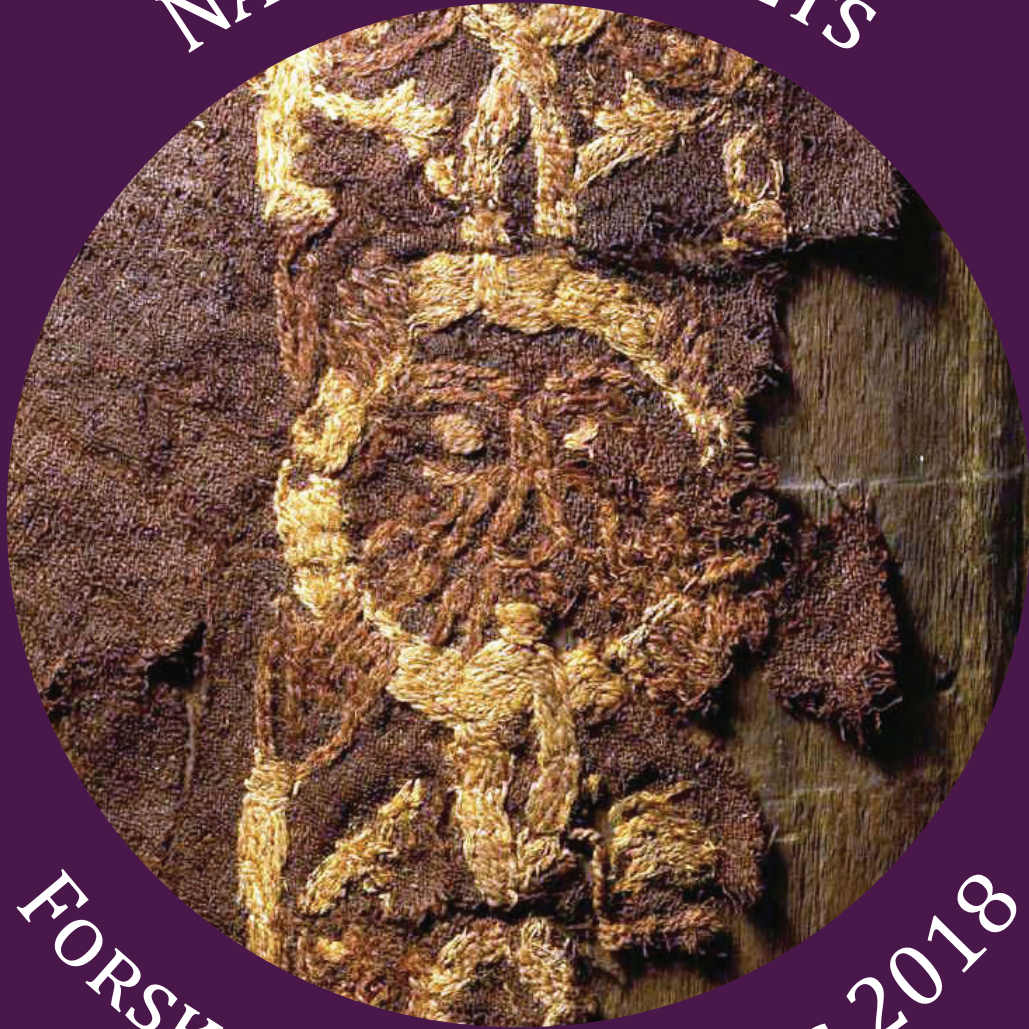

NATIONALMUSEETS

FORSKNINGSBERETNING 2018

*Nationalmuseets Forskningsberetning 2018 er udgivet af Nationalmuseet 2019
Redaktion og layout: Forskningskoordinator Thomas Grane.*

Forskningsberetningens forside: Motiv: Det af maskebort fra vikingetidsgraven fra Bjerringhøj i Mammen Sogn ved Viborg. Tekstilerne fra graven undersøges for tiden i projektet Velklædt i Vikingetiden støttet af Velux Fonden. Foto: Lennart Larsen, Nationalmuseet.

Indholdholdsfortegnelse

Forord	5
1. Overordnede rammer for forskningen	7
Nationalmuseets forskningsstrategi	7
Organisering af forskningen i 2018	7
Organisationsændring	7
Forskningsudredningen 2018	8
Museets enheder	9
Museets forskere	9
Forskeruddannelse	9
Forskningskoordinering og rådgivning	10
Nationalmuseets Eksterne Forskningsudvalg	10
Nationalmuseets Interne Forskningsudvalg	10
PURE-forskningsregistreringssystemet	11
2. Større forskningsprojekter	13
Førkristne Kultpladser	13
Velklædt i Vikingetiden	14
Finding Old Sikyon	15
Middle Class Urbanism	16
Jellingprojektet	17
Serampore Initiativet	18
Dansk Ekspeditionshistorie	19
NOW (North Water)	20
Cultural Citizenship and Innovation (CULINN)	21
Remains of Greenland	22
Bronze Age wool economy: production, trade, environment, husbandry and society	24
Tales of Bronze Age Women	24
Tales of Bronze Age People	25
Towards a New European Prehistory (The Rise II)	25
Nye og innovative rensningssystemer til danske kalkmalerier (CleanLime)	26
3. Enhederne og deres projekter	29
Danmarks og Middelhavslanternenes Oldtid	29
Middelalder, Renæssance og Numismatik	33
Nyere Tid og Verdens Kulturer	37
Forskning, Samling og Bevaring i Brede	42
Nationalmuseet København	49
4. Nationalmuseets publikationer	51
Danmarks og Middelhavslanternenes Oldtid	51
Middelalder, Renæssance, og Numismatik	53
Nyere Tid og Verdens Kulturer	56
Miljøarkæologi og Materialeforskning	58
Magasinering og Kulturhistorisk Konservering	62
Bygning & Inventar	63
Formidling	63
5. Nationalmuseets forskning i tal	65
Ressourcer anvendt til forskning 2014-18	65
Eksterne midler hjemtaget til forskning i 2018	65
Nationalmuseets forskere i 2018	66
Nationalmuseets projekter og publikationer i 2018	67

Forord

I 2018 var forskningen på Nationalmuseet i særdeleshed præget af, at direktør Rane Willerslev iværksatte en større forskningsudredning. Der var tale om en længerevarende proces, hvor rammerne og målet med museets forskning blev vendt med henblik på at fremtidssikre Nationalmuseet som forskningsinstitution. Forskningsudredningen er mere udførligt beskrevet i kapitlet *Overordnede rammer for forskningen*.

I forhold til Nationalmuseets rammeaftale var 2018 et fint år i forhold til at nå de resultatmål, som forventes af museet som en nationalt og internationalt anerkendt forskningsinstitution. Økonomisk så vi i 2018 igen en stigning i udgifter og indtægter til forskning, hvilket atter bragte den eksterne finansiering over de 50%. Særligt bevillinger fra private fonde var årsag til dette (se *Nationalmuseets forskning i tal*).

Hvad angår forskningsproduktionen i form af publikationer nåede museet med 135 peer-reviewede publikationer i 2018 endog op over det flotte resultat fra 2016 på 131. Således lå resultatet pænt over måltallet på 100. Øvrige publikationer nået op på 128, og museet fastholder derfor det høje niveau fra 2017, som var på 134.

Også i 2018 blev Nationalmuseet en doktordisputats rigere. Således kunne redaktør ved Danmarks Kirker, ph.d. Jakob Kieffer-Olsen d. 23. november 2018 forsvare sin doktordisputats *Kirke og kirkestruktur i middelalderens Danmark* ved Aarhus Universitet.

5. december 2018 tildeltes forskningsprofessor Bjarne Grønnow Kulturministeriets Forskningspris Julius Bomholt Prisen. Han modtog prisen for sin doktordisputats *The Frozen Saqqaaq Sites of Disko Bay, West Greenland: Qeqertasussuk and Qajaa (2400-900 BC). Studies of Saqqaaq Material Culture in an Eastern Arctic Perspective*. Ved årets udgang modtog Bjarne Grønnow den indtil nu største Carlsberg Semper Ardens bevilling uddelt på godt 26 millioner kroner til projektet *Activating Arctic Heritage: Exploring UNESCO World Heritage in Greenland*, som bl.a. er et samarbejde med Grønlands Nationalmuseum.

Forskningsberetning 2018 indeholder følgende hovedafsnit:

1. Overordnede rammer for forskningen
2. Større forskningsprojekter
3. Enhederne og deres projekter
4. Nationalmuseets publikationer
5. Nationalmuseets forskning i tal

Jesper Stub Johnsen
Vicedirektør, Forskning, Samling og Bevaring

1. Overordnede rammer for forskningen

Nationalmuseets forskningsstrategi

Museets forskning tager udgangspunkt i problemstillinger, der understøtter et overordnet ønske om at bidrage til forståelsen af de historiske og aktuelle sammenhænge mellem:

- samfundsstrukturer og forandringsprocesser
- kultur og identitet
- materialitet og teknologi
- menneske og miljø

Inden for disse områder finder museets forskning sted for at opnå ny viden om historie, kulturhistorie og bevaring af kulturarv. Forskningen foregår i et samspil med museets øvrige opgaver: indsamling, registrering, formidling og bevaring.

De øvrige rammer for Nationalmuseets forskning er formuleret i museets forskningsstrategi fra 2007 (se [Forskningsstrategi 2007, rev. 2014](#)). Desuden arbejdes i forlængelse af anbefalingerne fra Kulturministeriets forskningsstrategi fra 2009 (se [Forskningsstrategi for Kulturministeriets område](#)). I 2016 blev der arbejdet på en revision af den foreliggende forskningsstrategi, der blev godkendt af Nationalmuseets Eksterne Forskningsudvalg på mødet 6. december 2016.

Organisering af forskningen i 2018

Med udgangen af 2017 sattes to tiltag i værk på Nationalmuseet, som efterfølgende har påvirket de overordnede rammer for forskningen. Sløret for dette løftedes allerede lidt i forskningsberetningen for 2017. Der var tale om dels en organisationsændring og dels igangsættelsen af en større udredning om forskningen på Nationalmuseet.

Organisationsændring

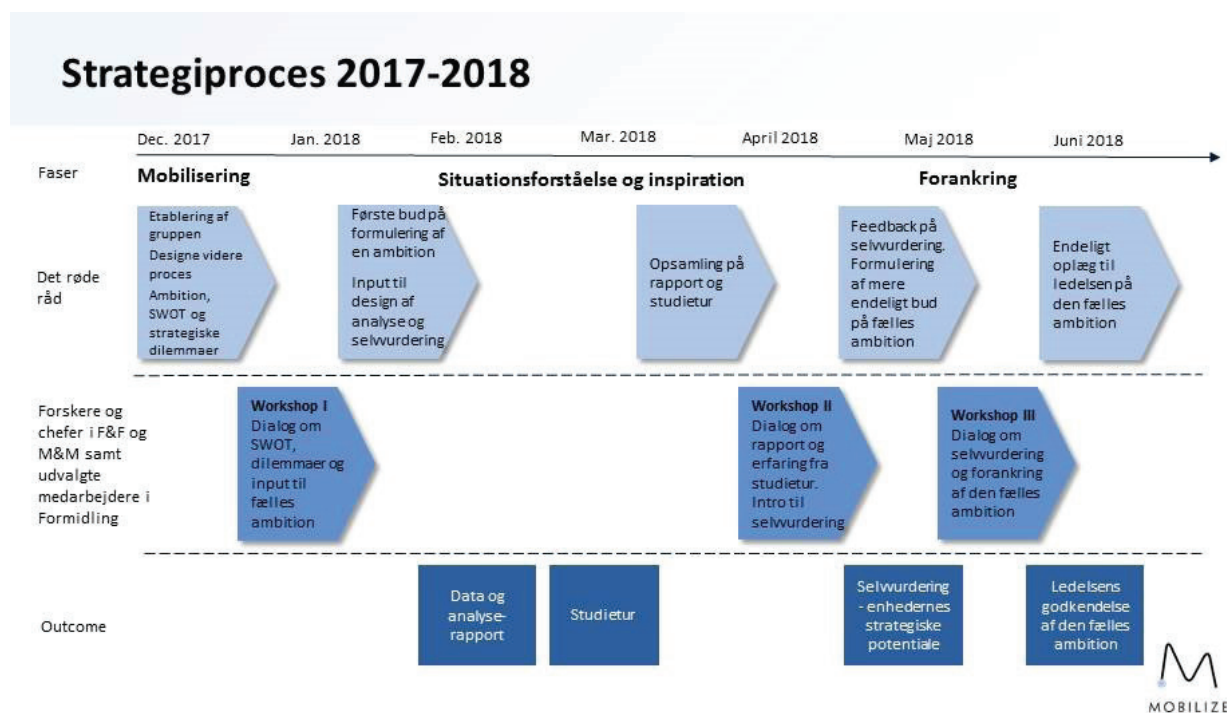
Med virkning fra 1. januar 2018 oprettedes en ny enhed, Museer & Slotte, som havde til hensigt at samle de besøgssteder, som befinder sig uden for Prinsens Palais og Brede, i en samlet afdeling, som således får mulighed for at fokusere mere målrettet på de problematikker og udfordringer, som disse møder i dagligdagen. Dette betød, at de to enheder, Landbokultur og Søfart og Krig og Besættelse blev udskilt fra afdelingen Forskning og Formidling. Da man mente det mest hensigtsmæssigt at bevare medarbejdere ansat inden for den videnskabelige stillingsstruktur i deciderede forskningsenheder, betød det, at enkelte medarbejdere tilknyttet Krig og Besættelse organisatorisk blev overflyttet til enheden for Nyere Tid og Verdens Kulturer.

Denne omstrukturering var dog kun første skridt på vejen. Siden direktør Rane Willerslev begyndte på museet i sommeren 2017, stod det klart, at der ville være et stærkt fokus på udvikling af særligt Prinsens Palais i forhold til ombygninger og nytænkning i forhold til fremtidens opstilling af museets udstillinger. Dette udmøntede sig per 1. marts i nok en omstrukturering, hvis formål blev at samle forskningen og sikre det stærke fokus på udvikling i en ny Udviklingsafdeling med vicedirektør Camilla Mordhorst i spidsen. Denne afdeling inkluderede besøgsstedet Nationalmuseet København (tidl. enhed for Formidling). Samtidig opstod afdelingen Forskning, Samling og Bevaring (FSB) ved en sammenlægning af de tre forsknings- og samlingsenheder fra afdelingen Forskning og Formidling og de tre forsknings- og bevaringsenheder, som udgjorde afdelingen Bevaring og Naturvidenskab. Afdelingen FSB bliver ledet af vicedirektør Jesper Stub Johnsen, som tidligere var vicedirektør for Bevaring og Naturvidenskab. Som ny forskningschef for Nationalmuseet overtog Jesper Stub Johnsen hermed det overordnede ansvar for og koordinering af Nationalmuseets forskning.

Forskningsudredningen 2018

I slutningen af 2017 iværksatte Nationalmuseet et udredningsarbejde om forskningen på museet med overskriften "Nationalmuseet i bevægelse mod et mere agilt og dynamisk forskningsmiljø" for at formulere en ny fælles ambition for forskningen. Formålet var på den ene side at kortlægge dilemmaer samt aktuelle styrker, svagheder og udfordringer for på den baggrund af formulere en ny retning og strategi for forskningen. På den anden side at tydeliggøre de udfordringer, som de aktuelle økonomiske betingelser giver museet.

Udredningen blev varetaget af et udvalg benævnt Det Røde Råd bestående af tolv repræsentativt udvalgte forskere og to enhedschefer under ledelse af vicedirektør Jesper Stub Johnsen med støtte af forskningskoordinator Thomas Grane. Processen blev desuden støttet af konsulentfirmaet Mobilize Strategy Consulting.

Procesplan for arbejdet med forskningsudredningen, udviklet i samarbejde med konsulenter fra Mobilize.

I juni 2018 blev udredningen præsenteret for ledelsen. Udredningen bestod af en række output i form af ambitioner samt en række anbefalinger til opnåelse af disse. Dertil kom et omfattende materiale i form af baggrundsanalyser, procesbeskrivelser og sidst men ikke mindst forskernes selvurderinger baseret på selvdefinerede forskergrupper.

Forskningsudredningens første output uddybte de bagvedliggende ambitioner for Nationalmuseet på forskningsområdet. Nationalmuseet forvalter et uerstatteligt kulturhistorisk kildemateriale især i form af enestående samlinger og arkivalier. Det er museets opgave at belyse Danmarks og verdens kulturer og deres indbyrdes afhængighed i et nationalt og internationalt perspektiv. Denne opgave varetages ved til stadighed at udbygge og udfordre vores viden gennem både grundforskning og anvendt forskning. Nationalmuseets samlinger og arkivalier, undersøgelser og antikvariske arbejde er udgangspunkt for humanistisk, samfunds- og naturvidenskabelig forskning og forskningsbaseret formidling. Foruden at styrke almen dannelse stræber Nationalmuseet efter at bidrage aktivt til belysning og løsning af aktuelle problemstillinger.

På baggrund af forskningsudredningen og de nye ambitioner for Nationalmuseets forskning formulerede Det Røde Råd desuden en række strategiske handlinger og mål, som Nationalmuseet bør stræbe efter for at ambitionerne kan siges at blive opfyldt. Anbefalingerne består af et antal konkrete tiltag,

som bør udmøntes inden for en given årrække.

I tilknytning til ambitioner og anbefalinger fulgte også en liste over, hvad rådet anså for nødvendige forudsætninger for at de ambitiøse mål ville kunne nås. Listen var inddelt i henholdsvis Forsknings- og forskerforhold og Administrative/organisatoriske forhold.

I efteråret mødtes direktøren med forskningschefen og cheferne for de fire forskningsenheder for at diskutere hvilke ledelsesmæssige beslutninger, der skulle tages for at imødekomme resultatet af udredningen. Herefter udfærdigedes et beslutningsnotat, som fokuserede på den forskningsmæssige indsats, strategisk rekruttering og bemanning, centerdannelser og forskning på tværs af enhederne samt forskningsadministration. Ledelsens notat blev efterfølgende drøftet med Det Røde Råd. På mødet blev der nedsat et udvalg til at kvalificere spørgsmålene om krav til forskerne og den forskningsmæssige indsats og til at se på strukturen for centerdannelser på Nationalmuseet. Notatet blev endeligt vedtaget af ledelsen i foråret 2019 efter yderligere et møde med Det Røde Råd, samt en høring på museet.

Museets enheder

Nationalmuseets to afdelinger for henholdsvis *Forskning og Formidling* samt *Bevaring og Naturvidenskab*, som tidligere varetog forskningen, blev fra 1. marts 2018 til dels slået sammen til afdelingen for *Forskning, Samling og Bevaring*, som består af følgende enheder:

- Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid
- Middelalder, Renæssance og Numismatik
- Nyere Tid og Verdens Kulturer
- Miljøarkæologi og Materialeforskning
- Magasinering og Kulturhistorisk Konservering
- Bygning og Inventar

Museets forskere

Fire enheder fra afdelingen *Forskning, Samling og Bevaring* har forskere ansat inden for den videnskabelige stillingsstruktur. Det drejer det sig om enhederne *Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid*; *Middelalder, Renæssance og Numismatik*; *Nyere Tid og Verdens Kulturer* samt *Miljøarkæologi og Materialeforskning*.

Forskernes tid var tidligere organiseret således, at *seniorforskere* havde ret og pligt til at holde forskningsår hvert tredje år, mens *seniorrådgivere* og andre ansatte har mulighed for at få forskningstid, men kun efter aftale. For *forskningsprofessorer* og åremålsudnævnte *forskningsprofessorer med særlige opgaver* (MSO) er forskning den primære opgave.

Med udgangspunkt i det nye beslutningsnotat er forskningsåret afskaffet. I stedet er ansatte inden for den videnskabelige stillingsstruktur med forskningsopgaver fremover som udgangspunkt sikret 40% forskning.

Også AC-medarbejdere uden for den videnskabelige stillingsstruktur bedriver forskning på Nationalmuseet. Dette gælder særligt redaktørerne på værket *Danmarks Kirker* og blandt konservatorerne.

Dette kan også gælde enhedscheferne, andre i kategorien *museumsinspektør* og i enkelte tilfælde kategorien *Teknisk Administrativt Personale*. Det betyder, at forskning også kan finde sted i enhederne *Nationalmuseet København* (UDV) samt *Magasinering og Kulturhistorisk Konservering* og *Bygning og Inventar* skønt disse ikke har ansatte med fast forskningstid.

Forskeruddannelse

En årlig pulje på 365.000 kr. er afsat til brug for samfinansierede ph.d.-stipendier. Museet stræber løbende efter at øge mængden af stipendier, dels gennem samfinansiering med private eller offent-

lige fonde og med universiteterne, dels gennem større eksternt finansierede forskningsprojekter. Af samme årsag er en af resultaterne af forskningsudredningen, at ph.d.-puljen fra 2020 skal sættes op til 750.000 kr. årligt. Nationalmuseet havde i 2018 i løbet af året otte aktive ph.d.-stipendiater.

Forskningskoordinering og rådgivning

Forskningschefen støttes af forskningskoordinatoren, som har det administrative ansvar for koordinering af ph.d.-stipendier, udarbejdelse af forskningsredegørelser, økonomistyring af de store tværgående eksternt finansierede forskningsprojekter, samt kontakter og samarbejde med den øvrige forskningsverden.

Forskningskoordinatoren rådgiver desuden direktion og enhedschefer i forskningsspørgsmål og støtter museets forskere ved udformning og budgetlægning af nye ansøgninger, afrapportering af forskningsprojekter m.m.

Ekstern forskningsadministrativ rådgivning

Forskningskoordinatoren rådgiver om forskning, forskningsmidler, mulighed for oprettelse af ph.d.-stipendier, etc. til landets statslige og statsanerkendte museer, samt andre af Kulturministeriets forskningsinstitutioner for at styrke forskningsindsatsen på museerne og institutionerne. Der udsendes desuden en nyhedsmail 'Nyt om Forskning' med bl.a. relevante ansøgningsfrister til forskningsmidler mv. to gange om året.

Nationalmuseets Eksterne Forskningsudvalg

I tilknytning til rådgivning om museets overordnede forskning er der på basis af Lov om forskning ved arkiver, biblioteker, museer m.v., marts 1996, etableret et Eksternt Forskningsudvalg (NEF) som er sammensat af 3 eksterne medlemmer og 2 interne medlemmer for en 4-årig periode med mulighed for forlængelse i 2 år. De tre eksterne medlemmer indstilles af DFF/FKK og DFF/FNU og forelægges Kulturministeriets Forskningsudvalg. De interne medlemmer vælges af museets forskerstab inden for stillingsstrukturen som valgberechtigede, mens kun seniorforskere og professorer er valgbare.

I 2018 har der været afholdt 3 møder i NEF. Sammensætningen af udvalget har været følgende:

Formand for NEF fra 1. januar 2018: **Henrik Balslev**, prof. ph.d., Institut for Bioscience, Aarhus Universitet (1. maj 2014).

Helle Vandkilde, prof. dr.phil., Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet (fra 1. januar 2018).

Ulrik Langen, prof. dr.phil., SAXO-Instituttet, Københavns Universitet (fra 1. januar 2018).

Mikkel Venborg Pedersen, seniorforsker, dr.phil., Nyere Tid og Verdens Kulturer, F&F (fra 1. maj 2012).
(Afløst per 1. maj af **Bjarne Grønnow**, prof. dr.phil., Nyere Tid og Verdens Kulturer, FSB)

Henning Matthiesen, seniorforsker, ph.d., Miljøarkæologi og Materialeforskning, FSB (fra 1. maj 2012).

(Afløst per 1. maj af **Karin M. Frei**, prof. ph.d., Miljøarkæologi og Materialeforskning, FSB)

Udvalgets sekretær: **Thomas Grane**, forskningskoordinator, ph.d., FSB.

Tilforordnet: **Jesper Stub Johnsen**, vicedirektør og forskningschef, ph.d., FSB.

Nationalmuseets Interne Forskningsudvalg

Forskningsudvalget er nedsat af direktionen for at rådgive denne om overordnede forskningsspørgsmål, for at sikre et optimalt udbytte af forskningsindsatsen på museet samt en profilering af denne. I 2018 har der været afholdt tre møder. Sammensætningen har været følgende:

Formand: **Jesper Stub Johnsen**, vicedirektør og forskningschef, ph.d., FSB.

Medlemmer udpeget af direktionen:

Peter Rasmussen, museumschef, ph.d., Miljøarkæologi og Materialeforskning, FSB.

Vivian Etting, seniorforsker, cand.mag., Middelalder, Renæssance og Numismatik, FSB.

John Lund, seniorforsker, dr.phil., Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid, FSB.

Henning Matthiesen, seniorforsker, ph.d., Miljøarkæologi og Materialeforskning, FSB.

Christian Sune Pedersen, forsknings- og Samlingschef, ph.d., Nyere Tid og Verdens Kulturer, FSB.

Udvalgets sekretær, **Thomas Grane**, forskningskoordinator, ph.d., FSB.

Som en følge af forskningsudredningen og de ledelsesmæssige beslutninger derefter, har ledelsen besluttet at nedlægge det interne forskningsudvalg. Udvalgets opgaver overgår fremover i det omfang de er relevante til Forskningschefgruppen bestående af Nationalmuseets forskningschef og de fire forskningsenhedschefer. Gruppen assisteres af forskningskoordinatoren. Sammensætningen er som følger:

Formand: **Jesper Stub Johnsen**, vicedirektør og forskningschef, ph.d., FSB.

Cheferne for de fire forskningsenheder:

Lasse Sørensen, ph.d., Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid, FSB.

Michael Andersen, mag.art., Middelalder, Renæssance og Numismatik, FSB.

Christian Sune Pedersen, ph.d., Nyere Tid og Verdens Kulturer, FSB.

Peter Rasmussen, ph.d., Miljøarkæologi og Materialeforskning, FSB.

Forskningschefgruppens sekretær, **Thomas Grane**, forskningskoordinator, ph.d., FSB.

PURE-forskningsregistreringssystemet

Nationalmuseets forskningsdata for publikationer, projekter og andre aktiviteter registreres i forskningsregistreringssystemet PURE, som er etableret i Det Kongelige Biblioteks regi for alle Kulturministeriets statslige forskningsinstitutioner m.fl. Se [Kulturministeriets Forskningsportal](#).

2. Større forskningsprojekter

Større projekter

Nationalmuseets forskere har i 2018 arbejdet på et stort antal projekter lige fra mindre individuelle undersøgelser til store projekter med mange interne eller eksterne samarbejdspartnere. Her præsenteres de væsentligste resultater fra 2018 for de af museets projekter, hvis samlede finansiering overstiger tre millioner kroner, og som involverer flere nationale eller internationale samarbejdspartnere.

Førkristne Kultpladser

Projektansvarlig: Mads Densgø Jessen. Projektet tager udgangspunkt i en række af storgårde og bebyggelsescentre fra jernalder og vikingetid, som kan formodes at have fungeret som regionale centre for den førkristne religion – Tissø, Toftegaard, Hoby og Gudme. De omfattende arkæologiske udgravninger og data fra disse pladser danner grundlag for undersøgelser af førkristne ritualer i det 1. årtusinde e.Kr. Projektet er finansieret af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og er forankret i Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid. Projektansvarlig: Mads Densgø Jessen.

Arbejdet med Tissø-manuskripterne er i sin afsluttende fase, og store dele af Tissø vol. I+II har gennemgået redaktion og peer-review. Mads Densgø Jessen og Anne Birgitte Godtfredsen tildeltes 676.800 kr. af Kulturministeriets Forskningsudvalg til detailstudier af knoglematerialer på Tissø, og projektet igangsattes i oktober måned. Ved årets udgang afsluttede Sofie Laurine Albris sin Postdoc-ansættelse, hvor hun har beskrevet lokalitetens forskningshistorie og behandlet det særlige produktionsområde.

Arbejdet på Gudmepublikationen fortsatte igennem hele året og Gudme, Vol.I, primært af Palle Ø. Sørensen, blev færdiggjort og fik, fra Carlsbergfondet, bevilget 497,748 til publicering, afsluttende grafisk arbejde, oversættelse og trykning. Desuden ansattes Videnskabelig Medarbejder Kamilla Ramsøe Majland samt Postdoc Torben Trier Christiansen til at færdiggøre forskningen i og publicering af genstande fra den store detektordatabase fra Gudme-området.

Publikation af Strøby Toftegaard forløber ligeledes planmæssigt med flere artikler allerede på plads.

Forskerne tilknyttet Hoby-lokaliteten, interne som eksterne, har udarbejdet en projektskitse for det videre analysearbejde med pladsen, og indgik i PLOS One publikationen: Parasitic infections and resource economy of Danish Iron Age settlement through ancient DNA sequencing, juni 2018.

<http://vikingekult.natmus.dk/>, <http://www.apmollerfonde.dk/projekter/foerkristne-kultpladser.aspx>

Forskerne fra Førkristne Kultpladser er samlet til seminar på Schæffergården for at diskutere kernelokaliteterne Tissø, Gudme Hoby og Strøby Toftegaard. Foto: Mads Densgø Jessen.

Velklædt i Vikingetiden

Projektansvarlig: Ulla Mannering. Velklædt i Vikingetiden er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid, Københavns Universitet, Center for Tekstilforskning og Sagnlandet Lejre.

Projektet har til formål at skabe nye og arkæologisk velfunderede rekonstruktioner af vikingetidens klædedragt. Det består af tre delprojekter, som genererer vigtig viden til hinanden gennem forskning og analyse, eksperimentelarkæologiske undersøgelser og rekonstruktioner samt formidling.

Delprojekt 1, Vikingetidens tekstilproduktion, sætter fokus på vikingetidens store variationer af tekstiler. Ved at kombinere analyser af originale tekstilfund med kontrollerede spinde- og væveeksperimenter, vil vi fremstille fem nye tekstilprøver i forskellige kvaliteter. Produktet bliver en "Tekstil Værktøjskasse", med tekstilprøver og redskaber, som kan anvendes i undervisning på universiteter og museer.

Delprojekt 2, Vikingetidens mands- og kvindedragt, har som mål at konstruere en mands- og kvindedragt baseret på to danske gravfund fra 900-årene: Mammen, nær Viborg og Hvilehøj, nær Randers. Nye tekstiltekniske og naturvidenskabelige analyser af fundene danner basis for at skabe rekonstruktioner, der kommer så tæt på de originale fund, som muligt. Produktionen af dragterne med vævning, farvning og syning vil foregå i Sagnlandet Lejre, og de rekonstruerede dragter kan indgå i Nationalmuseets fremtidige udstillinger.

Delprojekt 3, Vikingetidens dragtkatalog, bliver en indsamling af forskellige kilder til vikingetidens dragt og tekstiler. Både arkæologiske, ikonografiske og skriftlige kan anvendes til at visualisere mands-, kvinde-, og børnedragter med forskellig status. Målet er at skabe et dragtkatalog, som gennem det tilgængelige materiale viser udviklingen i dragten i den sidste del af jernalderen og ind i middelalderen. Kataloget vil gøre det lettere fremover at træffe de rigtige valg i en rekonstruktionsproces. Projektet er finansieret af VELUX FONDEN og er forankret i Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid.

Ulla Mannering og postdoc Charlotte Rimstad med nogle af de tekstiler, som bliver behandlet i Velklædt i Vikingetiden. Foto: Ulla Mannering.

I 2018 har Velklædt i Vikingetiden fokuseret på en generel opstart af projektet, som blev formidlet via foredrag samt i magasiner og radio, og via den nyetablerede Instragram-profil: @fashioningthevikingage. Første skridt i Delprojekt 1 var at udvælge de tekstilfund, som skulle danne basis for prøverne til Tekstilværktøjskassen. Projektdeltagerne besøgte Gottorp Slot i Slesvig for at analysere tekstiler fra Hedeby Havn samt udtage prøver til fiber- og farveanalyser. Tre fund blev udvalgt til rekonstruktion. Fiberanalyser blev udført af konservator Irene Skals, både af fibre fra de originale fund samt fra moderne fåreracer for at finde en passende uld til rekonstruktionerne. Analyserne viste, at vikingetidens uld generelt er meget grovere end i de foregående, forhistoriske perioder. Til rekonstruktionerne valgtes uld fra Spelsau-fåret. Ulden til den første tekstilprøve blev herefter sorteret og spundet til tråd; væven blev sat op og selve arbejdet med at væve tog sin begyndelse.

I Delprojekt 2 begyndte arbejdet med analyser af tekstilerne fra de to gravfund, Mammen og Hvilehøj. Alle fragmenter blev fotograferet af Roberto Fortuna og Jenny Sundby, blandt andet ved brug af underlys, som afslørede mange hidtil ukendte stinghuller i tekstilerne. Billederne blev herefter anvendt til at optegne de broderede motiver i Photoshop. Tilsammen har arbejdsmetoderne resulteret i ny information om to gamle fund.

Finding Old Sikyon

Projektansvarlig: Silke Müth-Frederiksen. Finding Old Sikyon er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Det Danske Institut i Athen, og Det Græske Kulturministerium. Projektets formål er at identificere det førhellenistiske Sikyons præcise beliggenhed, som befinder sig i den nordøstlige del af Peloponnes. Ved hjælp af moderne ikke-invasive arkæologiske metoder beskrives byens strukturelle elementer, fx havne, gader, huse etc. Efterfølgende foretages udgravninger på udvalgte felter ud fra de præliminære resultater. Sikyon var berømt i oldtiden for sine kunstakademier for maleri og skulptur og havde også stor betydning for kunsthåndværk. Projektet er støttet af Carlsbergfondet og er forankret i Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid.

I sommerkampagnen 2018 blev nogle af de i 2017 påbegyndte udgravninger videreført og nogle nye udgravningstrenches blev åbnet. Samtidig hermed fortsatte en forsker fra Edinburghs Universitet en kortlægning af områdets forskellige typer natursten, stenbrud og transportveje og udforskede forekomster af lerkilder til keramikproduktion.

I udgravningerne fandtes en sengeometrisk/tidlig arkaisk grav, en del af en klassisk-hellenistisk gravplads langs en indfaldsvej til byen med en parallel vandkanal og et fin senklassisk eller tidlig hellenistisk gravmonument. En bygning, som inkluderer en monumental mur, blev videreundersøgt og her fandtes en stor mængde af keramik, herunder nogle fuldstændig bevarede vaser, som sammen med muren tyder på en offentlig eller kultisk funktion. Derudover blev en del af et senklassisk hus i nærheden af bycentret afdækket og i byens udkantsområde et rum samt en gang med en kanal, som tilhører en stor senklassisk bygning, der var oprindeligt identificeret i geofysiske modstandsmålinger i 2016. I begge bygninger fandtes ødelæggelseslag fra det sene 4. årh. f.Kr., hvilket passer med byens erobring af den makedonske general Demetrios Poliorketes i 303 f.Kr. En stor bunke af stenblokke, der kommer fra flere antikke bygninger og ligger i sydvesthjørnet af forskningsområ-

Optagelse af komplet bevaret hydra (kande til vand) Foto: Silke Müth-Frederiksen.

det uden for byen, blev færdigryddet og dokumenteret. I en udgravningstrench ved siden af fandtes en byzantinsk bygning til et produktionsformål og flere byzantinske grave, men ingen antikke strukturer endnu.

Udgravningerne giver os allerede et godt indblik i det gamle Sikyons materielle kultur, men skal fortsættes for at opnå en mere fyldestgørende indsigt i byens udvikling. <http://natmus.dk/historisk-viden/forskning/forskningsprojekter/finding-old-sikyon/> <http://www.carlsbergfondet.dk/da/Forskningsaktiviteter/Forskningsprojekter/Semper-Ardens-forskningsprojekter/Silke-Muth-Frederiksen-Finding-Old-Sikyon>

Middle Class Urbanism

Projektansvarlig: Morten Nielsen. Formålet med dette tværfaglige forskningsprojekt med undertitlen *An interdisciplinary study of the physical reordering of urban sub-Saharan Africa* er at undersøge den stigende urbanisering af det sydlige Afrika med særligt fokus på forholdet mellem 'middelklasse-urbanisme' og fysisk byplanlægning. Maputo, hovedstaden i Mozambique, vil udgøre den empiriske ramme for forskningsprojektet og dets fire underprojekter, der integrerer faglige perspektiver fra antropologi, arkitektur, bystudier og historie. Disse faglige perspektiver indrammes af en analytisk tilgang, der betragter 'middelklasse-urbanisme' som de socio-kulturelle praksisser og strategier, der opererer på tværs af adskillelsen mellem det lovlige og det ulovlige, det formelle og det uformelle, og som struktureres af ideer om en uforstyrret privatsfære og sikkerhed som værende afgørende faktorer for at kunne opnå et bedre liv i byen. Det er projektets hypotese at (1) 'middelklasse urbanisme' er en

På fotoet er (fra venstre mod højre) Anna Mazzolini, Flora Botelho, Nikolai Brandes, Morten Nielsen, Alberto Hua og Celeste Hua. Foran Flora står hendes søn Antonio og foran Morten står Fernando, Alberto og Celeste's søn. Fotoet er taget i området Magoanine C i udkantet af Maputo, hovedstaden i Mozambique. Det er det område, hvor Morten Nielsen har foretaget størstedelen af sine etnografiske studier. Foto: Marcia Hua

væsentlig drivkraft for de igangværende fysiske og materielle transformationsprocesser som byer i det sydlige Afrika i øjeblikket gennemgår og at (2) nye former for medborgerskab, som har byen snarere end nationalstaten som politisk fællesskab, opstår som resultat af disse urbaniseringsprocesser. Forskningsprojektet omfatter fire underprojekter: et antropologisk studie af udliciteret byplanlægning, et arkitektonisk studie af middelklasse-byggerier, et urbanitetsstudie af privatiserede beboelsesområder og et historisk studie af anlægningen af større nabolag i perioden omkring Mozambiques uafhængighed i 1975. Projektet er finansieret af Danmarks Frie Forskningsfond og er forankret i Danmarks Oldtid og Middelalder.

Den væsentligste projektaktivitet i 2018 har været indsamling af empirisk data. De fire projektdeltagere har alle været på feltarbejder af kortere eller længere varighed i og omkring Maputo, hovedstaden i Mozambique. Det unikke ved dette forskningsprojekt er den tværfaglige forskningsmetode, hvor projektets deltagere tager på feltarbejder sammen så vi i felten udvikler den empiriske og analytiske forståelse gennem dialoger på tværs af vores fagligheder. Det har allerede nu givet afgørende ny viden om nutidig byudvikling i en nationalstat præget af et ideologisk kollaps og en senere statstyring af eksterne aktører.

Vi afholdt i foråret 2018 en stor international konference i Maputo med deltagelse af en række førende nationale og internationale forskere i byudvikling. Her konsoliderede vi et netværk af institutioner i og udenfor Mozambique, der arbejder med byudvikling og middelklasse-urbanisme og igangsatte et samarbejde med Universidade de Eduardo Mondlane (Maputo), der skal munde ud i to workshops med studerende og ansatte omkring de udfordringer, som Mozambique står overfor, særligt i forhold til den voldsomme vækst af udlandske investeringer i byggerier og jordopkøb i byen. På baggrund af denne konference har vi lavet forslag om særnummer om Middelklasse-urbanisme, som sendes til førende internationalt tidsskrift (sandsynligvis *Cities*).

Efter vores projekt blev overflyttet til NM (E18) er vi gået i gang med at forberede en stor konference om forholdet mellem ideologi og byplanlægning, der skal foregå på Nationalmuseet til efteråret 2019. Konferencen vil munde ud i en redigeret bog med arbejdstitlen 'Ideological Resonances: The Ideological Underpinnings of Urban Environments in sub-Saharan Africa'.

Jellingprojektet

Projektansvarlig: Anne Pedersen. Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning er et forsknings- og formidlingsmæssigt samarbejde med forskere fra Aarhus Universitet, Københavns Universitet og VejleMuseerne. Jellingprojektet tager afsæt i de enestående monumenter fra 900-årene i Jelling – et monumentkompleks, der markerer såvel overgangen fra hedenskab til kristendom som konsolideringen af den danske kongemagt i vikingetiden. Projektet sigter mod at udbygge den eksisterende viden om Jellingmonumenterne og det landskab, de en gang var en del af ved hjælp af arkæologiske, historiske og naturvidenskabelige undersøgelser og analyser. Jellingkomplekset låner træk fra kendte monumenter og samtidige bebyggelser andetsteds i Danmark. Bygherrerne har uden tvivl også hentet inspiration udefra. Projektet inddrager derfor synsvinkler og perspektiver fra det øvrige Norden og Europa med henblik på at nå ind til forudsætningerne for den udvikling, der kan følges i Danmark og nabolandene i 900-årene. Målet for undersøgelserne af Jelling Kirke er at etablere et nyt helhedsbillede af det ældste stenbyggeri i Jelling og med Jelling som afsæt bidrage til forståelsen af de ældste kirker i Danmark og udbygningen af det danske kirkelandskab. Projektet er støttet af Bikuben-fonden og er forankret i Middelalder, Renæssance og Numismatik.

Aktiviteten i 2018 har som i det foregående år koncentreret sig om publiceringen af de mange resultater fra projektets undersøgelser og udgravninger dels i Jelling, dels i lokalområdet og Østjylland. De ansvarlige for de enkelte delprojekter har udarbejdet manuskripter til to planlagte monografier om hhv. monumenter og landskab og Jelling Kirke, der vil udkomme som *Publications from the National*

De første prøveundersøgelser på gården Anesminde bag Kongernes Jelling. Forhåbentlig vil der vise sig spor af palisaden og måske endda en port. Foto Charlotta Lindblom, VejleMuseerne.

Museum (PNM), Jelling Series, vol. 20.4 og 5. Derudover har projektdeltagerne bidraget med foredrag i nationale og internationale foraer og udarbejdet manuskripter til kommende selvstændige artikler, deriblandt en artikel, 'Jelling, un complexe royal du Xe siècle au Danemark', der udkom i et særligt temanummer i et fransk populærvidenskabeligt arkæologisk tidsskrift, *Les Vikings. Dossiers d'Archéologie* No 391, i begyndelsen af 2019. Deltagere fra projektet er desuden i samarbejde med Aarhus Universitet involveret i publicering af indlæg fra den internationale 18th Viking Congress i 2017, herunder et indlæg om de arkæologiske fund fra vikingetiden i Jelling og omegn.

Jellingprojektet bidrog i 2017 til formulering af et forskningsprogram i samarbejde med VejleMuseerne om udvidede undersøgelser på fundstedet for en befæstet gård fra 700-/800-årene ved Erritsø ud til Lillebælt, og i efteråret 2018 blev de indledende arkæologiske sonderinger gennemført med finansiering fra Augustinusfonden. Yderligere samarbejde mellem Jellingprojektet og VejleMuseerne blev indledt i 2018 med Vejle Kommunes planer for udnyttelsen af et område under gården Anesminde vest for Kongernes Jelling. Området dækker en del af den vestlige linje i 900-tallets palisadeanlæg i Jelling, og det er håbet, at kommende undersøgelser ikke blot vil afsløre rester af palisaden, men måske også en port ud mod Hærvejen og samtidige bygninger. <http://jelling.natmus.dk/>

Serampore Initiativet

Projektansvarlig: Bente Wolff. Nationalmuseets Serampore Initiativ har som mål gennem forskning, dokumentation og restaurerings- og anlægsarbejder at skabe ny viden om Serampores danske og indiske historie, kulturarv og udvikling. Serampore var en dansk koloni på den indiske østkyst i perioden 1756-1845. Flere bygninger i byen stammer fra denne periode. Projektet registrerer, opmåler og dokumenterer denne kulturarv og gør den internationalt tilgængelig for forskere og formidlere samt for de myndigheder, der har ansvaret for denne del af verdenskulturarven. Initiativet er støttet af Realania, Kulturministeriet, Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond, samt Styrelsen for Forskning og Innovation og er forankret i Nyere Tid og Verdens Kulturer.

I 2018 blev projektets historiske PhD-projekt om Serampores sociale historie videreført (under Aarhus Universitet og Nationalmuseet). Der blev gennemført tre MA-projekter i Serampore indenfor planlægning og kulturarvsbevaring for studerende fra CEPT-universitet, Ahmedabad, Indien. Der blev udarbejdet to større masterplaner for opgradering og anlægsarbejder i den danske bykerne. Projektets hidtil største opgave med bevaring af kulturarven blev afsluttet, nemlig restaureringen af the Denmark Tavern, en pragtvilla ved floden, som er et kerneelement i genskabelsen af hovedaksen i den historiske bykerne. Ligeledes blev restauringen af "den Røde Bygning" afsluttet. Begge steder åbnede som restau-

Den danske ambassadør Peter Taksøe-Jensen indvier The Denmark Tavern 28 februar 2018 i overværelse af ambassadørerne for Norge, Island, Sverige og Finland, samt de indiske myndigheder og Serampores borgere. Den gamle kro fra 1786 blev restaureret fra en fuldstændig ruin. Den åbnede som café og restaurant i 2018 og tiltrækker nu mange besøgende til Serampore. Foto: Britt Lindemann

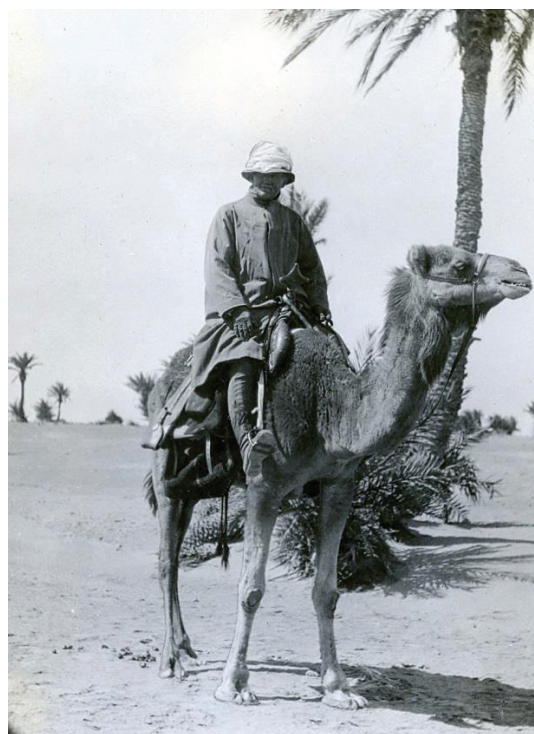
rant og café, og blev med det samme meget populære lokalt. Især Denmark Tavern tiltrækker mange lokale gæster, der aldrig før har besøgt Serampore og antallet af udenlandske turister er også øget mærkbart pga. restaureringsprojekterne. <http://natmus.dk/historisk-viden/forskning/forskningsprojekter/serampore-initiativet/om-serampore-initiativet/>

Dansk Ekspeditions historie

Projektansvarlig: Christian Sune Pedersen. Projektet undersøger danske ekspeditioner over et langt tidsrum i et facetteret, komparativt (internationalt) perspektiv, der aflæser ekspeditionen som historisk fænomen i videnskabshistorisk, kulturhistorisk og kolonihistorisk belysning. Projektet skal munde ud i et trebinds bogværk, som i en videnskabelig men populært tilgængelig form skal bibringe ny viden om kendte ekspeditioner og bringe væsentlige, men hidtil upåagtede eller glemte ekspeditioner frem i lyset.

Bogværket beskæftiger sig både med kultur- og naturvidenskabelige ekspeditioner. Ekspeditionernes primære opgave var og er at skabe ny viden ved enkeltpersoners eller grupperes vidensindsamling uden for Danmarks grænser inden for mangfoldige faggrene som geografi, botanik,

Ole Olufsen og hans yndlingsdromedar "Peter" på den Danske Saharaekspedition i 1922-23 i Fransk Nordafrika. Ukendt.

STØRRE FORSKNINGSPROJEKTER

zoologi, antropologi, arkæologi, geologi etc. Ekspeditionerne omfattede indsamling af for eksempel etnografika, arkæologiske genstande og præparater samt producerede tegninger, fotografier, film og lydoptagelser.

Projektet er et samarbejde mellem Nationalmuseet, Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, Gads Forlag og en lang række forskere fra museet og fra andre institutioner. Projektet er støttet af Augustinusfonden og er forankret i Nyere Tid og Verdens Kulturer.

NOW-projektets udgravninger på bopladsen Nuulliit, der var beboet i 1300-tallet af de første af Thule-kulturens inuit-grupper, der indvandrede til Grønland. Foto: Bjarne Grønnow, 2015.

NOW (North Water)

Projektansvarlig: Bjarne Grønnow. NOW-Projektet er et tværfagligt forskningsprojekt, der skal belyse fangerkulturen i Nordvandet, i Thule-området, Grønland. Med sine rige ressourcer i form af fangstdyr som hvaler, hvalros, sæler og isbjørne samt fugle har åbentvandsområdet, Nordvandet (The North Water (NOW)), gennem årtusinder tiltrukket inuit og deres forfædre, men miljøet i denne højarktiske 'oase' er følsomt over for ændringer i havisen, forårsaget af ændringer i klima og havstrømme, og dermed ændres fangersamfundenes livsgrundlag gennem tiden. Ligeledes har migrationer, kontakter til andre arktiske samfund, europæere og eksterne økonomiske/politiske magtrelationer influeret markant på Thule-områdets samfund. NOW Projektet udforsker dette foranderlige højarktiske økosystem, menneskets udnyttelse af fangstdyrene og de samfundsmæssige ændringsprocesser i et langt tidsperspektiv – fra de første indvandrere, der kom til Nordvandet for 4.500 år siden, til nutidens inughuit (Thules befolkning). Projektet er et samarbejde, hvor antropologien er forankret på Københavns Universitet, biologien på Aarhus Universitet og de arkæologiske og historiske undersøgelser på Nationalmuseet i samarbejde med Grønlands Nationalmuseum og Arkiv. Projektet er støttet af Velux Fonden og Carlsbergfondet, og Nationalmuseets del er forankret i Nyere Tid og Verdens Kulturer.

Ansvarlig for det samlede projekt er professor i antropologi Kirsten Hastrup, Københavns Universitet, mens forskningsleder Anders Mosbech, Aarhus Universitet, og forskningsprofessor Bjarne Grønnow,

Nationalmuseet er ledere indenfor henholdsvis biologi og arkæologi.

I 2018 blev NOW-Projektet afrundet med publiceringen af ni tværfaglige artikler om projektet i et særnummer af det højt klassificerede tidsskrift *Ambio* (Hastrup, Kirsten; Grønnow, Bjarne; Mosbech, Anders (red.): "The North Water: Interdisciplinary studies of a High Arctic polynya under transformation", *Ambio* 47(Supplement 2), Royal Swedish Academy of Sciences & Springer, 2018, s. 159 – 310).

NOW Projektet viser, at Nationalmuseets kulturhistoriske/arkæologiske forskning i samarbejde med andre videnskaber kan yde væsentlige bidrag til helt aktuelle spørgsmål i samtiden – i dette tilfælde med ny indsigt i forholdet mellem mennesker og ressourcer i Arktis.

<http://www.now.ku.dk>

Cultural Citizenship and Innovation (CULINN)

CULINN (Cultural Citizenship and Innovation) er et 3-årigt forskningsprojekt, som involverer ni partnere, herunder Arbejdermuseet og fem lokalmuseer. Målet med CULINN er på et konkret plan at udvikle ideer til, hvordan kulturinstitutioner, fortrinsvist kulturhistoriske museer kan bidrage til flygtninges integration (sprogudvikling, netværksopbygning, styrket tilhørsforhold og kompetencevedligeholdelse) gennem kulturelle medborgerskabsprojekter. Viden og erfaringer fra CULINN projektet forventes at nå ud til alle kulturhistoriske museer med en række konkrete forslag til, hvordan museerne kan tilgodese gruppen af nyankomne i deres formidling som en integreret del af museets praksis. Projektet er intervenserende og producerer samtidig ny organisations- og musealteoretisk viden om tværinstitutionelle, brugerinddragende og civilsamfundsbaserede projekter, der både skal håndtere interkulturalitet og nye borgere som museale tematikker. Som et aspekt heraf bliver begrebet medborgerskab gjort til genstand for forskningsmæssig undersøgelse som diskursiv størrelse og praktisk museal udfordring. Projektet adresserer overordnet museers udfordringer i en globaliseret verden, hvor migration rejser nye spørgsmål til et dansk, nationalt museums indsamlings og – formidlingspraksis, idet mennesker og materialkultur i stigende omfang kommer til Danmark og bliver del af historien. CULINN er støttet af Innovationsfonden og forankret i enheden for Formidling.

Sprogskolekursister i undervisningsforløb om demokratiets historiske udvikling. Foto: Mark Thyrring

I 2018 udviklede projektet en række designs for samskabelse med omdrejningspunkt i kulturhistorien. CULINN har vist sin styrke som et eksperimenterende eller avantgardistisk projekt, der som musealt udviklingsprojekt krystalliserer aktuelle tværsektorielle samarbejder, ved at krydse mellem kulturproduktion, kulturfacilitering og fællesskabsskabelse. De foreløbig 7 designs CULINN har udviklet er beskrevet i en særlig Culture Monitormodel og på en række film. Filmene er produceret dels af en filmdokumentarist og etnolog Elisabeth Colding, men også som samskabelsesfilm, hvor slutbrugere og deltagere i arrangementer filmer deres oplevelse af projekterne. I alle projekter har skulle overholde fire bespænd: være sprogunderstøttende, samskabte, bæredygtige og netværkskabende. Ligeledes har alle projekter forholdt sig til museernes kulturhistoriske udstillinger, genstandsfelt og viden. Ud over at være intergrationsunderstøttende og dermed at løse en samfundsmæssig opgave får museet nyttige erfaringerne om muligheder for at skabe relevans for såkaldte ikke-brugergrupper. I løbet af det kommende år vil vi analysere resultaterne af designudviklingen i en række artikler, der kommer til at berøre kulturpolitiske dilemmaer som museers interne prioriteringer mellem billetindtægter/ bundlinje og indfrielsen af forpligtelser som demokrati- og fælleskabsunderstøttende offentlighedsrum. Projektet peger på skiftende kulturpolitiske trends, der gennem mange årtier har vægtet museers opgaver og samfundsrolle forskelligt. CULINN kaster lys over den tilbagevendende diskussion om, hvorvidt museet bør være et kulturhus eller fortsat være trofast mod sin grundide om at være et dannelsens og oplysningstænkningens hus med stærke samfundsbærende narrativer og en stor viden baseret på genstande udstillet i montror og formidlet med ord og digitale virkemidler.

Remains of Greenland

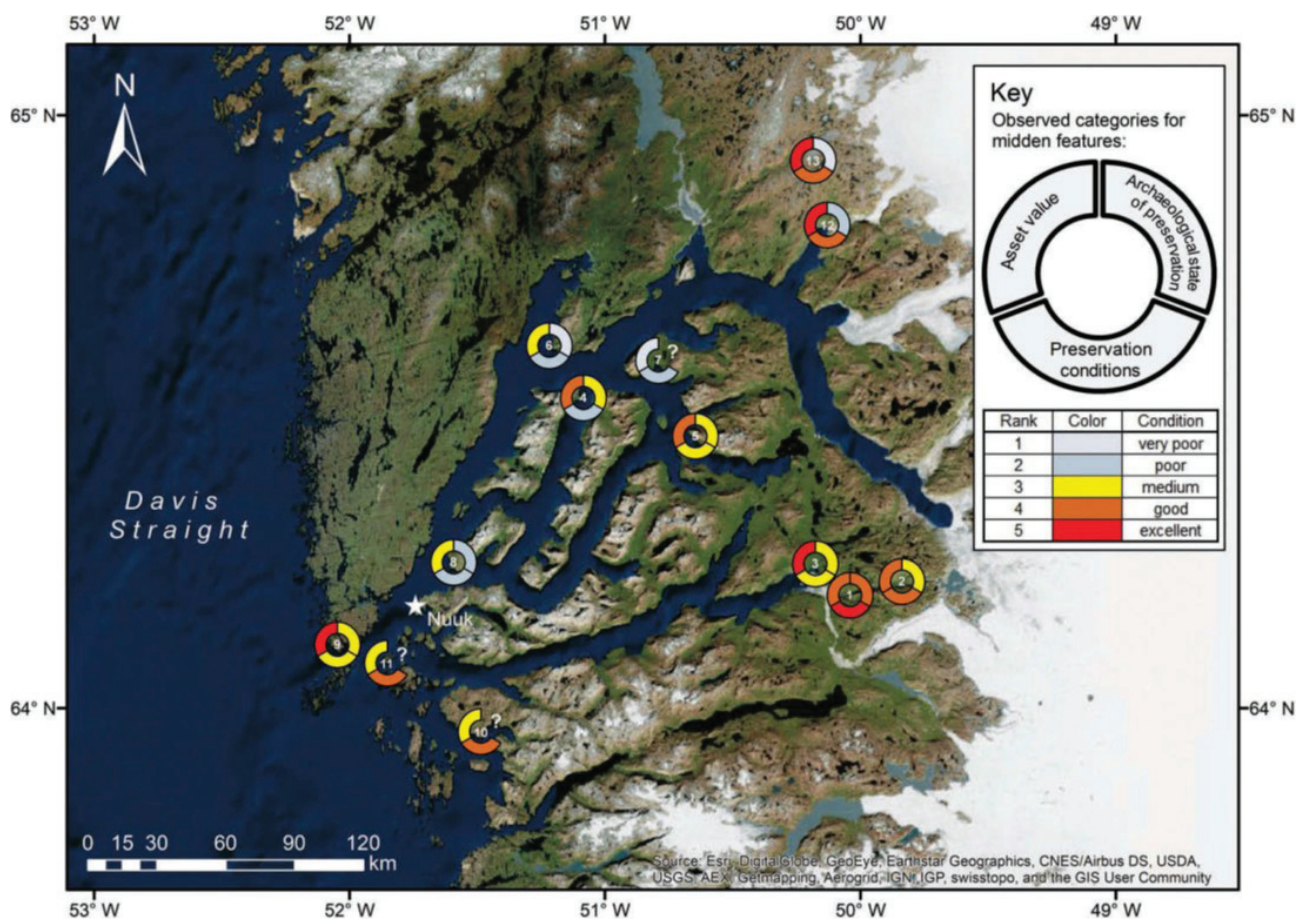
Projektansvarlig: Jørgen Hollesen. I Grønland findes der helt enestående bevaringsforhold for genstande af træ, ben, pels, skind og tekstil men i trit med at klimaet i disse år ændrer sig, risikerer vigtige arkæologiske materialer og uvurderlig kilder til Grønlands historie at gå tabt. Projektet vil undersøge og kortlægge klimatruslen mod den grønlandske arkæologi og skabe modeller, som kan bruges til at udpege de hotspots, hvor klimaforandringerne for alvor er en trussel, og dermed give Grønlands National Museum mulighed for at prioritere og redde mest muligt. Projektet, som er et samarbejde mellem Nationalmuseet, Grønlands Nationalmuseum og Center for Permafrost ved Københavns Universitet, er støttet af Velux Fonden og er forankret i Miljøarkæologi & Materialeforskning.

Årets vigtigste aktiviteter har været dataanalyser og videnskabelig og populær formidling af projektets resultater. I juni fik vi en review-artikel publiceret i det anerkendte tidsskrift *Antiquity*. I artiklen gives en oversigt over klimatruslen mod arkæologien i hele Arktis. Artiklen, der er blevet til i et samarbejde med arkæologer fra bl.a. Alaska, Canada og Rusland, viser, at de problemstillinger vi arbejder med i Grønland i høj grad også er gældende for andre arktiske områder. Artiklens resultater er blevet bragt som nyhed i *Science* og nyhedsmedier verden over heriblandt CNN.

I forbindelse med feltarbejdet i 2016 og 2017 er der udviklet en protokol til vurdering af arkæologiske lokaliteters nuværende tilstand og fremtidige bevaringspotentiale. De indsamlede data er blevet systematiseret og bearbejdet, og resultaterne indgår nu i en videnskabelig artikel, der i november udkom i tidsskriftet *Conservation and Management of Archaeological Sites*.

Projektets mange felt- og laboratorieanalyser af jord- og vegetationsprøver er nu kombineret med droneoptagelser og satellitbilleder og resultaterne er publiceret i det anerkendte tidsskrift *Science of the Total Environment*. Artiklen viser kort fortalt, at vegetationen på arkæologiske lokaliteter er signifikant forskellig fra det omkringliggende naturlige miljø.

Arbejdet med at udvikle en model til at forudsige jordtemperaturer, jordvand og organisk nedbrydning er også ved at være afsluttet. Resultaterne viser at store dele af de organiske arkæologiske lag i Nuuk området kan forsvinde inden udgangen af indeværende århundrede. Resultaterne er indsendt til tidsskriftet *Nature Scientific Reports*.

REMAINS of Greenland har udviklet en protokol til vurdering af arkæologiske lokaliteters nuværende tilstand og fremtidige bevaringspotentiale. Her ses resultaterne for 13 lokaliteter i Nuuk området.

Hvad angår populær formidling, så udgav vi i foråret 2018 en 25 minutters film vedrørende projektet. Filmen er blevet vist på tv-kanalen DK4 og ligger frit tilgængeligt på You Tube. I løbet af 2018 er filmen blevet vist i forbindelse med foredrag og den er blevet optaget til at blive vist, uden for konkurrence, på den amerikanske Archaeology Film Festival, der finder sted i foråret 2019. <http://www.remains.eu/>

Prof. Karin M. Frei (tv.) og Lektor Sophie Bergerbrant stående ved kanten af bronzealderbopladsen Szazhalombatta på den ungarske højslette tæt ved Donaufloden. Foto: Karin M. Frei

Bronze Age wool economy: production, trade, environment, husbandry and society

Projektansvarlig: Karin M. Frei. Projektets formål er at belyse uldproduktionens økonomiske betydning i europæisk bronzealder med hovedvægt på at undersøge hvorvidt og i givet fald hvordan distributionen af uldtekstiler påvirkede dannelsen af overregionale netværk og handelsruter. Projektet har fokus på to nøglelokaliteter: Szazhalombatta på den ungarske højslette og Montale på Posletten i Norditalien. Der er tale om to veludgravede bopladser, hvor der er fremdraget et stort arkæologisk materiale relateret til uldproduktion. Fundene fra de to lokaliteter indikerer, at der her er tale om de første tegn på storskala tekstilproduktion i Europa. Projektet er tværfagligt, og har såvel en teoretisk som en analytisk tilgang, hvor sidstnævnte især er baseret på strontium isotopanalyser af levn af får og geder. Projektet er finansieret af Riksbankens Jubilumsfond og er et samarbejde mellem Göteborg Universitet og Nationalmuseet, hvis del er forankret i enheden Miljøarkæologi og Materialeforskning.

I 2018 blev der indsamlet yderligere nogle prøver fra den ungarske lokalitet. Resultaterne er i øjeblikket under bearbejdning og publicering i et tæt samarbejde med de udgravningsansvarlige forskere fra Ungarn og Italien. <http://historiskastudier.gu.se/english/research/bronze-age-wool-economy>

Tales of Bronze Age Women

Projektansvarlig: Karin M. Frei. I lyset af de nye forskningsresultater vedrørende Egtvedpigens, som har vist, at hun kom langsvejsfra, er målet i det tværfaglige forskningsprojekt 'Tales of Bronze Age Women' at belyse mobilitet, identitet og samfundsroller hos bronzealderkvinder i Danmark med fokus på elitekvinder fra de berømte egekistegrave. I projektet benyttes 'state of the art' forskningsmetoder inden for biomolekylær-, biokemisk-, antropologisk og arkæologisk analyse til at undersøge skeletmaterialet fra bronzealderen. Tales of Bronze Age Women er støttet af Carlsbergfondet og forankret i enheden Miljøarkæologi og Materialeforskning.

I 2018 er bl.a. undersøgt Ølby-kvinden fra en gravhøj ved Køge og en række andre rige gravfund. Projektet er i 2018 udvidet med yderligere en postdoc, der på grundlag af fylogenetiske analyser af et stort antal gravfund skal afdække potentielle forskelle og ligheder elitegravene imellem. Projektet har som et af sine øvrige hovedformål, at bygge bro mellem naturvidenskab og arkæologi, og her under at afsøge nye muligheder for tværfagligt samarbejde. Som et led heri blev der i 2018, i et samarbejde mel-

lem Københavns Universitet (ved prorektor prof. Thomas Bjørnholm) og Nationalmuseet (ved prof. Karin M. Frei) arrangeret en workshop med titlen "Archaeology and Natural Sciences: Joining Forces to Investigate New Possibilities". Her blev samlet en række naturvidenskabelige forskere fra bl.a. Niels Bohr Institut, Retsmedicinsk Institut, Center for GeoGenetik, Institut for Geovidenkab og Naturforvaltning og Institut for Bioscience, samt en række arkæologer fra ind- og udland, med henblik på at diskutere hvordan eksisterende eller nye arkæometriske metoder kan bidrage til belysningen af nye og vigtige kulturhistoriske problemstillinger. <http://www.carlsbergfondet.dk/da/Nyheder/Nyt-fra-fondet/Nyheder/Bronzealderkvinder-under-lup-i-ambitioest-forskningsprojekt>

Deltagerne i den internationale workshop "Archaeology and Natural Sciences: Joining Forces to Investigate New Possibilities" afholdt på Nationalmuseet i juni 2018

Tales of Bronze Age People

Projektansvarlig: Karin M. Frei. Projektet er et "Semper Ardens" forskningsprojekt (2018-2021), som tager udgangspunkt i de forskningsspørgsmål, der er opstået i bl.a. "Tales of Bronze Age Women" og andre europæiske forskningsprojekter, og som tyder på, at mobiliteten i europæisk bronzealder har været mere udbredt og mere kompleks end hidtil antaget. Projektet "Tales of Bronze Age People" har derfor til formål, at give et dybere indblik i menneskers mobilitet i bronzealderen. I projektet skal der undersøges et større antal individer, som også vil omfatte mænd og børn fra forskellige typer af begravelser, og fra hele bronzealder-perioden. Det er også projektets mål, at afbalancere resultaterne fra projektet "Tales of Bronze Age Women" ved at integrerer de arkæometriske resultater med den arkæologiske teoretiske diskurs. Dette skal ske via diverse workshops og møder med eksperter fra forskellige forskningsområder med henblik på at bedre at forstå mobilitet og dens indvirkning på dynamikken i bronzealderen.

Derudover, er der etableret samarbejder med forskellige lokale museer med henblik på, at undersøge nøgleindivider fra nyligt afsluttede og igangværende udgravninger. Projektet er pt. i sin startfase, og er ved at indsamle materiale til undersøgelser. Tales of Bronze Age Women er støttet af Carlsbergfondet og forankret i enheden Miljøarkæologi og Materialeforskning.

Nationalmuseets antropologiske samling opbevares for størstedelens vedkommende på Panum Institutet ved Københavns Universitet. Her har projektets deltagere været i gang med at indsamle materiale til undersøgelse. (Photo: Karin M. Frei)

Towards a New European Prehistory (The Rise II)

Projektansvarlig: Karin M. Frei. Projektet er et stort seksårigt forskningsprojekt, der gennemføres i et samarbejde mellem Göteborg Universitet, Center for GeoGenetik ved Københavns Universitet og Nationalmuseet. Nationalmuseets del ledes af forskningsprofessor Karin M. Frei, der har det overordnede ansvar for isotopanalyser (Sr). Det overordnede mål med projektet er at belyse stenalder og bronzealder migrationer i Europa baseret på en kombination af data fra DNA, isotopanalyser, historisk lingvistik og arkæologi. Den geografiske hovedvægt er Middelhavsområdet og Skandinavien. Nationalmuseets undersøgelser startede på Cypern, der er et nøgleområde for forståelsen af mobilitet i Middelhavsområdet i bronzealderen. Towards a New European Prehistory (The Rise II) er støttet af den svenske Riksbankens Jubileumsfond og forankret i enheden Miljøarkæologi og Materialeforskning.

I 2018 er der indsamlet baseline-prøver i Norditalien ved Podalen, Gardasøen og nord for sidstnævnte. Der er ligeledes analyseret prøver af forhistorisk humant materiale. Resultaterne skal i den kommende tid tolkes og publiceres.

Rester fra bronzealderpælebygninger ved Fiave (Trentino) i Norditalien, hvor der bl.a. er fundet nordisk rav. I regi af projektet "Tales of Bronze Age Women projektet" er der i dette område taget baseline-prøver med henblik på at belyse mobiliteten af bronzealderens mennesker i området. Foto: Karin M. Frei.

Nye og innovative rensningssystemer til danske kalkmalerier (CleanLime)

Projektansvarlig: Seniorforsker Isabelle Brajer. Hovedparten af bevaringsarbejdet med middelalderlige kalkmalerier i danske kirker består i genrestaurering af udsmykninger, som allerede er blevet istandsat én eller to gange tidligere inden for de sidste 100 år. Et af de største og mest presserende problemer nutidens konservatorer støder på er fjernelse af indlejret snavs. De første rensninger i første halvdel af 1900-tallet blev hovedsageligt udført med vand og svamp. I denne proces blev en stor mængde snavs vand ført ud over overfladen, og da kalkmalerierne er malet på et porøst underlag (hvidtekalk og kalkpuds), blev det snavsede vand suget ind i væggenes porer. I forskningsprojektet skal nye muligheder inden for kalkmalerirensning afprøves og testes ved brug af kompresser. Projektet består af to ph.d.-projekter, hvor det ene vil have fokus på hydrogeler og det andet på ler. Hertil kommer et delprojekt, som vil have fokus på polyakryler. Sammenligneligheden metoderne i mellem vil blive sikret gennem brug af de samme testobjekter (tilsodede fliser) i de indledende laboratorieforsøg, og metodernes effektivitet vil desuden blive afprøvet in situ med rensningsforsøg på tilsnavsede kalkmalerier. Projektet er støttet af Augustinus Fonden, Kulturministeriets Forskningspulje og Nationalmuseet og er forankret i Miljøarkæologi og Materialeforskning.

I 2018, blev fokus for ph.d.-studerende Kathrine Segels vedkomne mest rettet mod anvendelse af rensemetoder baseret på nanoteknologi (hydro-geler fyldt med mikroemulsioner, sæbemidler og rensesvæsker) til fjernelse af overfladesnavs. Indledende prøver og analyser blev udført på universitetet i Firenze under et gæsteophold på Center for Colloid and Surface Science. Centrets leder, Prof. Piero Baglioni, er på verdensplan den ubestridt førende ekspert inden for brug af nanoteknologi i konser-

vering. De indledende eksperimenter foretaget under opholdet på centrets laboratorie, blev udført på modelfliser. Disse modelforsøg var afgørende for planlægningen af en arbejdsprotokol for efterfølgende eksperimenter, som kulminerede i en række rensforsøg udført på gotiske kalkmalerier i Kongsted Kirke. Her var det tydeligt, at fjernelse af snavs ved hjælp af hydro-geler gav betydeligt bedre resultater til sammenligning med udvalgte traditionelle metoder såsom rensesvamp og rensedej. Disse traditionelle rensemetoder er hovedsageligt baseret på mekanisk nedslidning af snavslaget, hvilket nemt kan beskadige farvelaget. Desuden efterlader disse metoder ofte rester på maleriernes overflade, som kan være svære at fjerne. Rensningsforsøgene med hydro-geler gav derimod ingen slid på overfladen, og der blev opnået meget lovende resultater på selv helt skrøbelige farvelag.

For ph.d.-studerende Mette Midtgård Madsen lå fokus i 2018 primært på at undersøge og karakterisere de modelfliser med kalkpuds, der blev fremstillet i 2017. Dette blev gjort for at undersøge, i hvor høj grad modelfliserne har samme fysiske egenskaber, som man finder i gotisk kalkpuds. Et aspekt der har stor betydning, når man skal overføre rensforsøg på modelfliser til de endelige rensforsøg på gotiske kalkmalerier.

Renseprøver udført i Kongsted Kirke. Bedre resultater blev opnået med hydro-geler (nederst felt) i forhold til traditionel rensesvamp (øverst felt). Foto: Kathrine Segel

3. Enhederne og deres projekter

Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid

Forskningsområder

Enheden har forskning inden for forhistorisk (F), klassisk (K) og nærorientalsk (N) arkæologi samt ægyptologi (Æ) og antikkeception. Inden for den forhistoriske arkæologi arbejdes der primært med Danmarks forhistorie fra de ældste tider til 1050. Det sker på baggrund af hele Europas forhistorie, således at kulturfænomener udforskes på europæisk baggrund, og der samarbejdes i stadig højere grad internationalt. Særlige temaer i disse år udgør forskning i forhistoriske tekstiler samt projektet 'Førkristne Kultpladser'.

Forskningen inden for klassisk og nærorientalsk arkæologi samt ægyptologi omfatter Middelhavskulturernes udvikling fra de tidligste tider til slutningen af Senantikken, ca. 700 e.Kr. koncentreret om Grækenland inklusive områderne øst og vest for Grækenland – i øst med særligt fokus på Cypern og i vest på det syditaliske område. Et hovedtema er forskning i keramikproduktion og -handel i middelhavsområdet. Medarbejdere søger til stadighed at udnytte antiksamlingsens store potentiale for udforskningen af antikkens kulturhistorie og kunst.

Målet er dels at øge vor viden om de pågældende civilisationer, dels at øge bevidstheden om betydningen af arven fra antikken for dagens Danmark.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forsknings- og samlingschef Lasse Sørensen

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Sofie Laurine Albris, ph.d.-stipendiat/projektforsker, ph.d. (F)

Torben Trier Christiansen, postdoc, ph.d. (F)

Ida Demant, akademisk medarbejder (F)

Anne Haslund Hansen, seniorforsker, ph.d. (Æ)

Sanne Hoffmann, ph.d.-stipendiat (K)

Anne Birgitte Godtfredsen, postdoc, ph.d. (F)

Mads Dengsø Jessen, projektseniorforsker, ph.d. (F)

Flemming Kaul, seniorforsker, dr.phil. (F)

John Lund, seniorforsker, dr.phil (K)

Ulla Mannering, seniorforsker, ph.d. (F)

Julie Nielsen, akademisk medarbejder (F)

Morten Nielsen, seniorforsker, ph.d.

Silke Mùth-Frederiksen, projektseniorforsker, ph.d. (K)

Peter Vang Petersen, seniorrådgiver (F)

Charlotte Rimstad, postdoc, ph.d. (F)

Stine Schierup, forsker, ph.d. (K)

Nadia Maria Kristensen, ph.d.-stipendiat (K)

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Morten Axboe, museumsinspektør, dr.phil. (F)

Josefine Frank Bican, museumsinspektør (F)

Tom Christensen, projektforsker (F)

Sandie Holst (F)

Susanne Klingenberg, museumsinspektør (F)

Stephen Lumsden, akademisk medarbejder, ph.d. (N)

Poul Otto Nielsen, museumsinspektør (F)

Peter Pentz, museumsinspektør, fil.dr. (F)

Bodil Bundgaard Rasmussen, emerita (K)

Jeanette Varberg, museumsinspektør (F)

Nye projekter

Velklædt i Vikingetiden

Ansvarlig: Seniorforsker **Ulla Mannering**

Beskrivelse: Velklædt i Vikingetiden er et samarbejdsprojekt mellem Nationalmuseet, Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid, Københavns Universitet, Center for Tekstilforskning og Sagnlandet Lejre, og er finansieret af VELUX FONDEN. Projektet har til formål at skabe nye og arkæologisk velfunderede rekonstruktioner af vikingetidens klædedragt. Det består af tre delprojekter, som genererer vigtig viden til hinanden gennem forskning og analyse, eksperimentelarkæologiske undersøgelser og rekonstruktioner samt formidling. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.09.2018-31.08.2021

Finansiering: 2018-2020: 5.530.726 kr. Velux Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Center for Textile Research, KU, Sagnlandet Lejre.

Resilience and breakpoints

Ansvarlig: Seniorforsker **Mads Dengsø Jessen**

Beskrivelse: Resilience and Breakpoints er rettet mod at beskrive relationerne mellem sociale udviklinger og klimatiske udsving under den danske Jernalder, som er en periode der er kendetegnet ved flere radikale ændringer, såsom introduktionen af nøgen byg, rug såvel som muldfjælsploven. Klimaet ændres også flere gange og både kolde, våde og varme perioder kendes.

Varighed: 01.10.2018-31.03.2022

Finansiering: 4.703.760 kr. Danmarks Frie Forskningsråd (DFF-Forskningsprojekt 2).

Eksterne samarbejdspartnere: Moesgaard Museum, Oxford Universitet, Aarhus Universitet.

NeoDairy

Ansvarlig: Forskningschef **Lasse Sørensen**

Beskrivelse: The NeoDairy project explores the introduction of a cattle-based agriculture and dairy exploitation in South Scandinavia and its implications for gaining a new understanding of the transition from a hunter-gatherer to an agrarian society during the first half of the fourth millennium BC. The majority of the Early Neolithic sites dated from 4000 to 3500 cal BC do not contain any faunal remains, as they are located on sandy soils, thus resulting in poor preservation of organic finds. Consequently, it is difficult to document the agrarian practices associated with either meat or dairy exploitation of domesticated cattle based on their age and slaughter patterns. The aim of this project is to document the appearance of a dairy economy by making a series of lipid analysis of funnel beaker pottery, thus making these previously invisible evidences visible.

Varighed: 01.07.2018-28.09.2020

Finansiering: 2.287.057 kr. Danmarks Frie Forskningsråd (DFF-Forskningsprojekt 1).

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet,

Bristol University, Sagnlandet Lejre.

Kongslægter Skjoldunger og Ynglinger Lejre og Uppsala mellem arkæologi og tekst

Ansvarlig: Projektforsker **Tom Christensen**

Beskrivelse: To steder i Norden er kendt for historier om mytiske herskerslægter, Gl. Uppsala i Sverige og Lejre i Danmark. Fortællingerne om dem er nedskrevet i middelalderen (1200-1400), men har langt ældre rødder i sen jernalder og vikingetid (500-1000). Denne krønike- og sagalitteratur har gennem de seneste årtier fået følgeskab af overraskende resultater fra arkæologiske udgravninger med blandt andet store halbygninger og rige fund. Dermed får historier om Ynglingerne i Uppsala og Skjoldungerne i Lejre ny aktualitet på flere planer. Er der historisk hold i beretningerne om disse nordiske heltekonger? Hvad er forskellene, hvad forener de to lokaliteter, og hvorved adskiller de sig fra andre samtidige bebyggelser? Hvad foregår der på kongsgårdene af aktiviteter, der rækker ud over den daglige drift, f.eks. ceremonier af politisk og/eller kultisk/religiøs karakter.

Varighed: 01.08.2018-01.08.2020

Finansiering: Krogagerfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Niel Price, Göteborg Universitet, Roskilde Museum.

Husdyr, jagtvildt og førkristen kult i vikingetiden ca. 800-1050 e.v.t. - Dyreknogler fra elitesresidensen ved Tissø, Vestsjælland

Ansvarlig: Projektseniorforsker

Mads Dengsø Jessen

Beskrivelse: Projektet vil afdække dyrs rolle på vikingetidens elitebopladser. Dyr var både en fødekilde og spillede en central rolle i tidens ritualer, hvor måltidet skabte identitet og markering i periodens sociale hierarki. Undersøgelsen behandler dyreknogler fra elitesresidensen, ved Tissø's vestlige bred, der lå her fra ca. 550 til 1050. Via naturvidenskabelige analyser gives der en dybere indsigt i dyrs økonomiske, statusmæssige og rituelle funktion på denne plads og andre sydsjællandske residenser.

Varighed: 01.09.2018-30.09.2019.

Finansiering: 676.800 kr. Kulturministeriets Forskningspulje.

Eksterne samarbejdspartnere: Statens Naturhistoriske Museum.

International Network on Jade Cultures

Ansvarlig: Forskningschef **Lasse Sørensen**

Beskrivelse: The project explores jade using cultures around the World during the Stone Age and combines researchers from areas of archaeology, archaeometry, geology, mineralogy, geochemistry and socio-economics, which is why an interdisciplinary approach is essential. All participants in the network will focus on identifying the sources, distribution of axes and using standardized comparable provenance methods. Our hypothesis is focused on investigating

the emergence of value within prehistoric societies and higher ranking hierarchy together with the systematic exploitation of rare and prestigious raw materials such as jade. First we will concentrate on gaining the first world-wide overview of the jade sources and investigate when, why and how they were exploited during the prehistoric times. Secondly it is necessary to exchange geological samples and discuss which analysis methods should be used, in order to compare the provenance results on a global scale. Thirdly it is essential to compare the chemical composition of the geological samples with the archaeological assemblages of jade axes. Fourthly it is important to explore the possibilities for making some of the methods, like LC-ICP MS portable, so that it can be used on archaeological assemblages such as axes/adzes stored in countries, where borrowing samples of archaeological materials is difficult. Finally, it is of cardinal importance to discuss the heritage management of the jade sources, as some are threatened by modern exploitation despite being archaeological localities.

Varighed: 01.12.2018-2801.06.2021

Finansiering: 288.000 kr. International Network Programme, UFM.

Eksterne samarbejdspartnere: Tohoku University, American Museum of Natural History, University of Copenhagen, Istanbul Technical University, Geological survey of Denmark and Greenland, Kokugakuin University, Ege University, Danish Inst. at Athens, University of Leiden, University of Athens, University of Bern, Austrian Academy of Sciences, Academia Sinica

Igangværende projekter

Førkristne Kultpladser

Ansvarlig: Projektseniorforsker

Mads Dengsø Jessen.

Beskrivelse: Førkristne kultpladser - forskningsprojekt om jernalderens og vikingetidens hedenske religion. Projektet tager udgangspunkt i en række af storgårde og bebyggelsescentre, som kan formodes at have fungeret som regionale centre for den førkristne religion – Tissø, Toftegård, Hoby og Gudme. Se også *Større projekter*.

Varighed: 2010-2019.

Finansiering: A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal.

2010-2015: 11.200.000 kr.;

2015-2018: 9.500.000 kr.

2017-2019: 2.000.000 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Vestsjælland; Museum Sydøstdanmark; Museum Lolland-Falster; Odense Bys Museer; Svendborg Museum.

Finding Old Sikyon

Ansvarlig: Projektseniorforsker

Silke Müth-Frederiksen

Beskrivelse: Projektets primære fokus er at identificere den præcise placering af det arkaiske og klassiske Sikyon med henblik på at undersøge byens form, infrastruktur og kultur ved hjælp af ikke-invasive midler (2015-16) og udgravninger (2017-19). Projektet forsøger desuden at besvare mere generelle spørgsmål om urbanisering i arkaisk og klassisk tid og byder på en enestående chance til at opnå en dybere indsigt i organiseringen af et berømt center for kunst og kultur til sammenligning med andre sådanne centre. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.04.2015-31.08.2020

Finansiering: 2018-2020: 6.570.705 kr. Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: Det Danske Institut i Athen, Det Græske Kulturministerium/Eforatet i Korinth, Kiels Universitet, Eastern Atlas (Berlin).

Middle Class Urbanism

Ansvarlig: Seniorforsker **Morten Nielsen**

Beskrivelse: Formålet med dette tværfaglige forskningsprojekt med undertitlen An interdisciplinary study of the physical reordering of urban sub-Saharan Africa er at undersøge den stigende urbanisering af det sydlige Afrika med særligt fokus på forholdet mellem 'middelklasse-urbanisme' og fysisk byplanlægning. Maputo, hovedstaden i Mozambique, vil udgøre den empiriske ramme for forskningsprojektet og dets fire underprojekter, der integrerer faglige perspektiver fra antropologi, arkitektur, bystudier og historie. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.04.2017-30.09.2020

Finansiering: 6.191.868 kr. Danmarks Frie Forskningsråd (DFF-Forskningsprojekt 2).

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet.

Ph.d.-projekt: Greek Votive Terracotta Figurines

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Sanne Hoffmann**

Beskrivelse: Ph.d.-Projektet har til formål at studere brugen af terrakotta figuriner som votivofringer i græske helligdommen i perioden ca. 600 – 31 f.Kr. Figurinerne symboliserer en votivgruppe, hvis formål først og fremmest er symbolsk, og hvis betingelser for brug og fremstilling dermed adskiller sig væsentligt fra andre mindre votiver, der typisk består af, hvad der må betegnes som brugsgenstande. Hvorledes de blev produceret, erhvervet, brugt i dedikationer og placeret centralt i helligdomme, for derefter typisk at deponeres i dertil indrettede depoter med andre mindre votiver, er derfor central viden for forståelsen af den græske, antikke kultpraksis.

Varighed: 01.02.2014-31.03.2019

Finansiering: Kulturministeriets Forskningspulje, Aarhus Universitet, Nationalmuseet.

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet.

Ph.d.-projekt: An analysis of depositional processes and pottery from Sikyon

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Nadia Maria Kristensen**

Beskrivelse: Projektet fokuserer på en mulig lokal

keramik produktion fra den geometriske til den arkaiske periode. Derudover på depositionelle processer både fra tidligere perioder, men med særligt fokus på flytningen af Sikyon i 303 f.v.t til et nærliggende plateau. Herunder abandonment phases i forbindelse med flytning og opgivelse af byen, om det skete hurtigt eller velplanlagt over en længere periode. En komparativ analyse foretages mellem Sikyon og andre græske poleis, som er blevet flyttet eller forladt på lignende måde.

Varighed: 01.09.2017-31.08.2020.

Finansiering: 1.472.438 kr. Carlsbergfondet/Finding Old Sikyon.

Eksterne samarbejdspartnere: Eforatet i Korinth og Kiels Universitet, Institute of Geosciences. Hovedvejleder Jane Fejfer, SAXO, Københavns Universitet. Ekstern vejleder: Kristina Winther-Jacobsen, Direktør for Det Danske Institut i Athen.

Hunter-gatherers in a changing world - Ålyst and the Maglemose Settlements in Northern Europe

Ansvarlig: Forskningschef **Lasse Sørensen**

Beskrivelse: Formålet med projektet og monografien er at bidrage med ny international viden om udforskningen af Maglemosekulturen (9000-6400 f.Kr.) i hele Europa samt bringe historisk dybde og globalt perspektiv til nutidens ressourcerelaterede og klimatiske debatter. Der fokuseres specifikt på at få publiceret resultaterne og nye tolkninger deraf fra udgravningerne af bopladsen Ålyst på Bornholm, som er den største lokalitet fra Maglemosekulturen i Europa.

Varighed: 01.03.2017-01.10.2019

Finansiering: 586.000 kr. Carlsbergfondet , Semper Ardens Monographs.

Gudme - et bebyggelseskompleks med elitesidens og håndværksgårde fra det 3.-11. årh. En undersøgelse af pladsens funktionalitet og udvikling ud fra bebyggelsestyper og de omfattende fund af guld- og sølvskatte, mønter og metalgenstande

Ansvarlig: Postdoc **Torben Trier Christiansen** (delprojekt under *Førkristne Kultpladser*)

Beskrivelse: Formålet er at få behandlet de detektorfund, der er fremdraget på lokaliteten Gudme, Fyn, i de sidste årtier med henblik på at analysere funktionalitet og udvikling af pladsen.

Varighed: 01.06 2015-2019

Finansiering: 1.439.957 kr. Carlsbergfondet.

Eksterne samarbejdspartnere: Palle Østergaard Sørensen, Roskilde Museum

Afsluttede projekter

Fund fra Nationalmuseets udgravninger i Karthago

Ansvarlig: Seniorforsker **John Lund**

Beskrivelse: Projektet omfatter en publikation af keramisk fundmateriale (terrakotta lamper, keramik

og et større, samlet fundkompleks) fra Nationalmuseets udgravninger i Karthago, Tunesien, fra 1975 til 1984.

Varighed: 01.10 2015-31.12 2018

Finansiering: Generalkonsul Gösta Enboms Fond (samt forskningsår).

Middelalder, Renæssance og Numismatik

Forskningsområder

Middelalder, Renæssance og Numismatik dækker perioden fra jernalder/vikingetid til nutid, når det gælder numismatik og runologi og fra vikingetid til nutid, når det gælder udforskningen af den kirkelige kulturarv.

Forskningsområderne afspejler samlingerne, Den kgl. Mønt- og Medaillesamling (KMMS) og Danmarks Middelalder og Renæssance (DMR) samt de antikvariske dækningsområder i form af kirkekonsulentvirksomhed og danefæbehandling.

Fokusområderne udgøres af numismatik, danefæ, runologi, kirker, borge og voldsteder samt den norrøne kultur i Nordatlanten, herunder Grønland.

Til enheden hører bogværket Danmarks Kirker (DK), Nationalmuseets grundlæggende beskrivelse af de danske kirker, deres kalkmalerier, inventar og gravminder. Værket, som er Danmarks største bogværk, har været under udgivelse siden 1933 og dækker på nuværende tidspunkt 2/3 af landet.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forsknings- og samlingschef Michael Andersen

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Jette Arneborg, seniorforsker, ph.d. (DMR)

Nils Engberg, seniorrådgiver (DMR)

Vivian Etting, seniorforsker (DMR)

Sidsel Frisch, ph.d.-stipendiat (DMR)

Poul Grinder-Hansen, seniorforsker (DMR)

Helle Winge Horsnæs, seniorforsker, ph.d. (KMMS)

Lisbeth M. Imer, seniorforsker, ph.d. (DMR)

Ulla Kjær, seniorforsker, dr.phil. (DMR)

Christian Koch Madsen, postdoc, ph.d. (DMR)

Jens Christian Moesgaard, seniorforsker (KMMS)

Michael Märcher, projektseniorforsker, ph.d. (KMMS)

Ruth Noyes, postdoc, ph.d. (DMR)

Anne Pedersen, seniorforsker, ph.d. (DMR)

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Lasse Bendtsen, redaktør (DK)

Thomas Bertelsen, redaktør, ph.d. (DK)

David Burmeister, redaktør, ph.d. (DK)

Anders Christian Christensen, redaktør (DK)

Kirstin S. Eliassen, redaktør (DK)

Birgitte Bøggild Johannsen, redaktør (DK)

Martin Wangsgaard Jürgensen, redaktør, dr. theol. (DK)

Jakob Kieffer-Olsen, redaktør, ph.d. (DK)

Rikke Ilsted Kristiansen, redaktør (DK)

Pia Lindholt, redaktør (DK)

Per Kristian Madsen, museumsinspektør (DMR)

Hans Mikkelsen, museumsinspektør (DMR)

Ebbe Nyborg, redaktør (DK)

Sissel F. Plathe, museumsinspektør (DMR)

Niels Jørgen Poulsen, redaktør (DK)

Henriette Rensbro, museumsinspektør, ph.d. (DMR)

Mogens Vedsø, redaktør (DK)

Nye projekter

Blood & fire/Ray & curve: Engraving, etching, and imprinting knowing in the age of Tycho and Galileo

Ansvarlig: Postdoc **Ruth Sargent Noyes**

Beskrivelse: Adopting a transectional methodological approach, the book investigates across the cultural milieu of Tycho Brahe, Galileo Galilei and their contemporaries to account for the emergence and ascendancy ca. 1600 of the 'ingenious imprint' as superintendent episteme bridging communities otherwise divided by religious-political differences in the pursuit of intelligible knowledge of the unseeable in nascent scientific and spiritual régimes, particularly related to the celestial realm (comprising astronomy, cosmology, optics and natural philosophy).

Varighed: 01.09.2018 - 31-08.2020.

Finansiering: 1.498.350 kr. Mads Øvlisen postdocstipendium, Novo Nordisk Fonden.

Igangværende projekter

Jellingprojektet – et kongeligt monument i dansk og europæisk belysning

Ansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**

Beskrivelse: Projektet tager afsæt i Jellingmonumenterne. Ved hjælp af arkæologiske, historiske og naturvidenskabelige analyser og undersøgelser sigter det mod at belyse Jellingkomplekset og dets rolle i den forvandling, det danske samfund gennemgik i løbet af vikingetiden og den tidlige middelalder. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.09.2008 – 31.12.2019

Finansiering: (2008) 22.700.000 kr. Bikubenfonden (2012) 7.200.000 kr. Bikubenfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Mads Kähler Holst, Aarhus Universitet; Museumsinspektør Charlotta Lindblom, Vejle Museer; Professor Henrik Breuning-Madsen, Københavns universitet; Museumsinspektør Lisbeth E. Christensen, Odense Bys Museer; Se videre Jellingprojektets Årsrapport 2016.

En mangfoldig billedverden – en ny tids smykker

Ansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**

Beskrivelse: Projektet indgår som del af et samarbejde med Sydvestjyske Museer under navnet Mode, identitet og tro. Middelalderlige smykker og dragttilbehør 1050 til 1500. Målet er at opnå ny viden og søge nye perspektiver på dragtmode, identitet og tro i middelalderen. Projektet sætter fokus på den tidlige middelalders smykker, der viser stilmæssige træk fra både skandinavisk og romansk kunst. Hensigten er at belyse mangfoldigheden i datidens billedsprog på personlige genstande og dettes udsagn om et kristent tankesæt. Smykkerne sammenlignes med mønter, stenarbejder og kirkeinventar fra 1000-/1100-årene, som i højere grad repræsenterer

officielle eller højstatus sammenhænge. Projektet er indledt i 2016 med formulering af hovedprojekt og foransøgning.

Varighed: 01.01.2016 – 31.12.2019

Finansiering: Finansiering (efter indledende foransøgning) søges i januar 2017

Eksterne samarbejdspartnere: Mette Højmark Søvsø, Museumsinspektør, Sydvestjyske Museer; Thomas Birch, Assistant professor, UrbNet (Centre for Urban Network Evolutions) Aarhus Universitet.

Kirken i kirken – et nyt billede af Jelling Kirkes ældste bygningshistorie

Ansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**

Beskrivelse: Projektet sætter fokus på stenkirken i Jelling og vil med Jelling som afsæt bidrage til forståelsen af de ældste stenkirker i Danmark og udbygningen af det danske kirkelandskab. I 2013-14 er der foretaget digitale opmålinger af kalkmalerierne i Jelling Kirke med henblik på sammenligning med akvareller udført i 1874/75 efter opdagelsen af de middelalderlige kalkmalerier; derudover undersøgelser i udvalgte frådstenskirker med henblik på sammenligning af byggestil, kalkmalerier m.v. i forhold til Jelling Kirke. Analyser af kalkmalerier og mørtelteknikker er fortsat i 2015 og 2016 samtidig med komparative analyser af andre tidlige stenkirker.

Varighed: 01.04.2012 – 31.12.2019

Finansiering: (2012) 1.674.000 kr. Bikubenfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Konservator Peder Bøllingtoft.

Tidlige og sene frådstenskirker – Jellings romanske stenkirke i regional kontekst

Ansvarlig: Redaktør **Thomas Bertelsen**

Beskrivelse: Danmark er rig på middelalderkirker, især romanske kirker fra tiden ca. 1100-1250. Før 1100 dominerede trækirkerne, og stenbygningskunsten var kun ved at tage form. Det foretrukne byggemateriale i det tidligste stenbyggeri var frådsten, der regionalt forekom i rigelige mængder og let kunne forarbejdes til byggesten. Den porøse stenart findes især i Østjylland og navnlig Vejleegnen blev rig på frådstenskirker. Også stenkirken i Jelling er opført i frådsten, og i kraft af dens placering midt i Haralds monument, regnes den blandt landets ældste. I dette projekt redegøres for den bemærkelsesværdige bygningshistorie bag Jelling Kirke og dens relation til Østjyllands øvrige romanske frådstenskirker.

Varighed: 01.06.2011 - 15.07.2018

Finansiering: Delprojekt under Jellingprojektet.

Winter is Coming Project (WiCP): Arctic Farming in Norse Greenland

Ansvarlig: Postdoc **Christian Koch Madsen**

Beskrivelse: Dette projekt undersøger om, eller i hvilket omfang, klima- og miljømæssige forandringer virkelig var hovedfaktorerne i opgivelsen af den norrøne grønlandske bosættelse i Grønland?

Spørgsmålet søges besvaret ved en detaljeret analyse af de arkæologiske spor af norrøn bebyggelse i fire marginale områder, som var mest udsatte for klimatiske forandringer. Teoretisk set burde bebyggelsen i sådanne områder først fremvise tegn på klimatisk stress. Hvis ikke sådanne tegn på stress kan observeres, må søges andre forklaringer på bebyggelsens og koloniens nedgang. De nye forklaringsmodeller for komplekse dynamikker betragtes ud fra nye humanistiske teoretiske perspektiver, der ikke blot fremhæver systemsammenhæng, men også den unikke menneskelige oplevelse af faktiske levevilkår.

Varighed: 01.03.2016 – 29.02.2020

Finansiering: 1.837.128 kr. DFF – Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation.

Eksterne samarbejdspartnere: North Atlantic Biocultural Organization, National Science Foundation (US).

Ph.d.-projekt: *Den sammenvævede Elite 1559-1699. Kulturel mobilitet og kongelig magt i vævede tapeter*

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Sidsel Frisch**

Beskrivelse: Projektet vil analysere de visuelle kulturudvekslinger, der ligger til grund for de danske billedvævede tapeter, og placere dem i denne større fortælling om identitetsskabelse og kulturformidling. Projektet vil desuden skabe en offentlig tilgængelige database over de bevarede billedvævede tapeter fra 1500- og 1600-tallet til brug for dansk og international forskning samt alment interesserede.

Varighed: 16.10.2017-15.10.2020.

Finansiering: 633.600 kr. Kulturministerets Forskningspulje; 100.000 kr. Marie Louise Nosch (via Anneliese Maier Research Award, Collaboration Award to Promote the Internationalisation of the Humanities and Social Sciences in Germany, Alexander von Humboldt Foundation); 495.000 kr. Nationalmuseets ph.d.-pulje.

En analyse af de middelalderlige borges funktioner og indretning – om bygningernes brug, indretning og inventar i senmiddelalder og tidlig renæssance

(arbejdstitel)

Ansvarlig: Seniorforsker **Vivian Etting**

Beskrivelse: Formålet med projektet er at få et overblik over anvendelsen af de danske middelalderborge i senmiddelalder og tidlig renæssance gennem en analyse af bygningernes brug, indretning og inventar.

Til denne analyse sammenholdes de arkæologiske kilder fra udgravninger med det skriftlige kildemateriale som inventarier og synsforretninger. Hertil kommer naturligvis bevarede genstande og møbler fra slotte og herregårde.

Varighed: 01.01.2015- ca. år 2019

Finansiering: Resultaterne af projektet skal publiceres i en bog. Der vil blive søgt fondsmidler til dette, når manuskriptet foreligger.

Gudme - et bebyggelseskompleks med eliteresidens og håndværksgårde fra det 3.-11. årh. En undersøgelse af pladsens funktionalitet og udvikling ud fra bebyggelsesspor og de omfattende fund af guld- og sølvskatte, mønter og metalgenstande.

Ansvarlig: Seniorforsker **Helle Horsnæs** (Delprojekt under *Førkristne Kultpladser*, DMO)

Beskrivelse: Formålet er at få behandlet de detektorfund, der er fremdraget på lokaliteten Gudme, Fyn, i de sidste årtier med henblik på at analysere funktionalitet og udvikling af pladsen.

Varighed: 01.06 2015-31.05 2019

Finansiering: 1.439.957 kr. Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: Palle Østergaard Sørensens, Roskilde Museum.

To sølvskatte fra Østermarie, Bornholm

Ansvarlig: Seniorforsker **Anne Pedersen**

Beskrivelse: Undersøgelse og efterfølgende publicering af to sølvskatte fra Østermarie på Bornholm, fundet i hhv. 2012 og 2013. Skattene er lagt i jorden omkring midten af 1100-tallet, og de indeholder bl.a. brudsølv, sølvbarrer og sølv mønter samt tre sølvkors og et usædvanligt stort sølvspænde. Der er foretaget efterundersøgelser på fundstedet, og målet med projektet er en fremlæggelse af skattefundene, herunder resultater af de arkæologiske og naturvidenskabelige analyser. De to fund udgør de hidtil yngste blandede skatte af vikingetidskaraktter, og de giver et indblik i den kunstneriske udfoldelse i den tidlige kristne tid..

Varighed: 01.03.2014 - 01.07.2020

Finansiering: 150.000 kr. Augustinusfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Finn Ole Nielsen, Bornholms Museum.

Nordboernes Grønland

Ansvarlig: Seniorforsker **Jette Arneborg**

Beskrivelse: Monografi, som samler de sidste 40 års forskning og resultater fra de arkæologiske udgravninger i nordbobydgerne i Grønland.

Varighed: 01.08-2015 – 31.12.2019

Finansiering: Egen forskningstid

Roskilde Domkirkes middelalderlige bygningshistorie

Ansvarlig: Redaktør **Thomas Bertelsen**

Beskrivelse: Forskningsprojektet 'Roskilde Domkirkes middelalderlige bygningshistorie' har til formål at udrede den gotiske teglstenskirkes bygningshistorie, præcisere kirkens opførelsestidspunkt samt påpege bygningens internationale relationer til såvel fransk som tysk gotik.

Varighed: 14.08.2017 - 31.12.2019

Finansiering: 990.000 kr. Fonden til formidling af kulturarven Roskilde Domkirke

Eksterne samarbejdspartnere: Lektor Kaare Lund Rasmussen, Syddansk Universitet.

Research Network of Urban Literacy (RUL)

Ansvarlig: Seniorforsker **Lisbeth Imer**

Beskrivelse: The Research Network of Urban Literacy (RUL) unites researchers from different disciplines and institutions across Scandinavia, and provides an interdisciplinary platform for the study of urbanity and literacy – with a particular focus on the use of both the runic and the Roman alphabet among different social layers in the towns of Scandinavia c. 800-1500.

Varighed: 01.10.2017 – 30.09.2019

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet, Københavns Universitet, Sydvestjyske Museer, Dansk Center for Byhistorie m.fl.

viser sig i den henseende som velegnede studieobjekter, da de dels er rigt repræsenteret over hele landet, dels rummer alle facetter, der definerer en bygningskultur og dens variationer. I denne ramme tegnes et nyt billede af arkitekturens udvikling og udtryk på et i dansk sammenhæng hidtil uset detaljeret grundlag. Yderligere indkredses det hjemlige byggeris internationale relationer i Østersøområdet og Nederlandene.

Varighed: 01.04.2016-1.10.2017

Finansiering: Kulturministerets Forskningspulje, Egen forskningstid

Eksterne samarbejdspartnere: Arkitektskolen Aarhus

Afsluttede projekter

Rigets Runer

Ansvarlig: Seniorforsker **Lisbeth Imer**

Beskrivelse: Bogprojekt i forbindelse med Aarhus Universitetsforlags "100 Danmarkshistorier". Rigets runer er en kulturhistorisk gennemgang af runeskriftens opståen, betydning og brug i Danmark fra ca. 150 e.Kr. til i dag. Harald Blåtands runesten i Jelling danner udgangspunkt for historien, som kommer omkring temaer som hvorfor runeskriften opstod, hvordan den overlevede indførelsen af de latinske bogstaver ved kristendommens indførelse, og hvordan runeskriften bruges i dag.

Varighed: 01.07-2017 – 31.01.2018

Finansiering: Egen forskningstid

Genbrug af bygninger

Ansvarlig: Seniorforsker **Ulla Kjær**

Beskrivelse: Projektet er udsprunget af, at flere danske kirkebygninger er blevet taget ud af brug som det, de blev bygget til, nemlig kirker, og at der skal findes andre funktioner, som kan passes ind i rummene. Med støtte også i erfaringer fra udlandet er det tanken at belyse, hvad der skal tænkes igennem, når så funktionsbestemte bygninger skal indrettes til noget andet. Hvor vidt kan man gå, uden at bygningen mister sin sjæl? Og gælder der andre forhold, når det drejer sig om nedlagte kirker end når det gælder tidligere herregårde eller posthuse eller lignende?

Varighed: 01.02.2014-31.12.2017

Finansiering: Nationalmuseet. Forskningsår

Den velovervejede enkelhed. Dansk arkitektur 1400-1550 belyst gennem senmiddelalderens kirketårne

Ansvarlig: Redaktør **Thomas Bertelsen**

Beskrivelse: Gennem studier af danske kirkers mange hundrede senmiddelalderlige tårne er søgt indsigt i de arkitektoniske idealer og byggetekniske forudsætninger, der lå til grund for periodens omfattende og mangestrengede byggeaktivitet. Netop kirketårnene

Nyere Tid og Verdens Kulturer

Forskningsområder

Nyere Tid og Verdens Kulturer er organiseret i faglige miljøer omkring fire hovedsamlinger.

Danmarks Nyere Tids (NT) samling beskæftiger sig med danskernes historie fra 1660 til i dag. De mange kulturhistoriske genstande i samlingen belyser livet og hverdagen i Danmark fra enevældens indførelse i 1660 og frem til i dag, herunder også i de tidligere danske områder Skåne, Halland, Blekinge, Sydslesvig, Holsten, Norge og Island. Endvidere Færøerne, Grønland og den tidligere danske koloni Dansk Vestindien, samt Serampore, Tranquebar og Ghana.

Musikmuseets samling (MS) omfatter musikinstrumenter fra Europa, Asien og Afrika fra 1500-tallet og frem til vor tid. Museets samlinger bringer den levende musik ind i en kulturhistorisk sammenhæng.

Etnografisk Samling (ES) har, sammen med Antiksamlingen, ansvar for Nationalmuseets etnografiske og arkæologiske samlinger fra alle ikke-europæiske kulturområder samt alle arktiske folk fra oldtid til vore dage.

Krig og Besættelses samling (K&B) rummer genstandssamlinger og arkiver samt tilknyttede forskere fra de tidligere selvstændige museer/enheder Frihedsmuseet, Tøjhusmuseet og Orlogsmuseet.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forsknings- og samlingschef
ph.d. Christian Sune Pedersen

Inden for den videnskabelige stillingsstruktur

Martin Appelt, seniorforsker, ph.d. (ES)
Jens Ole Christensen, seniorforsker, ph.d. (K&B)
Lars K. Christensen, seniorforsker, ph.d. (NT)
Mille Gabriel, seniorforsker, ph.d. (ES)
Bjarne Grønnow, forskningsprofessor, dr. phil. (ES)
Claire Houmard, postdoc, ph.d. (ES)
Henrik Lundbak, seniorforsker, dr. phil. (K&B)
Vibeke Andersson Møller, seniorforsker (NT)
Ulla Odgaard, projektseniorforsker, ph.d. (ES)
Lykke L. Pedersen, seniorforsker (NT)
Mikkel Venborg Pedersen, seniorforsker, dr.phil. (NT)
Karsten Skjold Petersen, seniorforsker, ph.d. (K&B)
Martin Petersen, seniorforsker, ph.d. (ES)
Simon Rastén, ph.d.-stipendiat (ES)
Louise Sebro, projektseniorforsker, ph.d. (NT)
Peter Andreas Toft, projektforsker, ph.d. (ES)
Casper Toftgaard, ph.d.-stipendiat (ES)
Bente Wolff, seniorforsker, ph.d. (ES)

Uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Anne-Mette Marchen Andersen, museumsinspektør (NT, ES)
Christel Braae, akademisk medarbejder (ES)
Inge Damm, registrator (ES)
Nuka Godtfredsen, grafiker (ES)
Esther Grølsted, museumsassistent (NY)
Hans Christian Gulløv, seniorforsker emeritus, dr.phil. (ES)
Bente Gundestrup, akademisk medarbejder (ES)
Joan Hornby, seniorforsker emerita (ES)
Einar Lund Jensen, projektforsker emeritus, ph.d. (ES)
Anne Mette Jørgensen, museumsinspektør, ph.d. (ES)
Tilo Krause, akademisk medarbejder (ES)
Agnes Lydiksen, akademisk medarbejder (NT/ES)
Bobo Magid, samlingsleder (NT, ES)
Marie Martens, museumsinspektør (MS)
Darryl Martin, museumsinspektør, ph.d. (MS)
Jesper Kurt Nielsen, museumsinspektør (ES)
Marie Lenander Petersen, akademisk medarbejder (ES)
Mona Rasmussen, registrator (NT)
Anne-Marie Rechendorff, museumsinspektør (NT)
Inge Schjellerup, projektseniorforsker emerita, fil.dr. (ES)
Lisbet Torp, overinspektør (MS)
Annette Vasström, seniorforsker emerita (NT)
Jørgen Walseth, museumsinspektør (K&B)

Nye projekter

Carl Claudius' indsamling af ekstra-europæiske musikinstrumenter

Ansvarlig: Museumsinspektør **Marie Martens**

Beskrivelse: Med baggrund i Carl Claudius' arkiv undersøges hans samling og indsamling af ekstra-europæiske musikinstrumenter med særlig fokus på kinesiske/asiatiske. Hvad var Claudius' syn på ikke-europæiske musikinstrumenter (og traditionelle musikinstrumenter generelt), og adskiller indsamlingen sig fra hans samling af europæiske musikinstrumenter? Hvilke kanaler og forbindelser benyttede Claudius sig af i sin indsamling, og kan man drage paralleller til Angul Hammerichs indsamling for Musikhistorisk Museum?

Varighed: 05.03.2018 - 31.12.2020

Finansiering: 240.000 kr. Musikhistorisk Museum og Carl Claudius' Samlings Fond.

Din bolig - vores historie

Ansvarlig: Seniorforsker **Lykke L. Pedersen**

Beskrivelse: Indsamling af erindringer og bolighistorie til Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser (NEU) fra de almene boliger i forbindelse med BL - Danmarks Almene Boligers 100 års jubilæum.

Varighed: 03.12.2018 - 31.01.2020

Projekt "Fred og frihed. Dansk forsvar under Den Kolde Krig"

Ansvarlig: Seniorforsker **Jens Ole Christensen**

Beskrivelse: Projektets overordnede problemfelt er, hvilken overlevelsestrategi Danmark udviklede i årene under Den Kolde Krig, særligt efter tilslutningen til Atlantpagten / NATO i 1949. Den konkrete problemstilling er, hvilken rolle det militære forsvar spillede i denne overlevelsestrategi, og hvilken forsvarsplanlægning, der blev gennemført i disse år. Problemstillingen belyses gennem en analyse af periodens forsvarsordninger (de militære styrkers organisation, materiel og operative doktriner) og den militære, operative planlægning. Udviklingen af et begrebsapparat / en analysemodel, som kan danne grundlag for analysen, er en vigtig del af projektet. En vigtig tilgangsvinkel i projektet er at se Danmark som en del af Den Kolde Krigs globale statssystem, hvor øst-vest konflikten og 1900-tallets totale krig er centrale. Projektet er afgrænset til det 'rent' militære aspekt af dansk forsvarsplanlægning. Analysen tager udgangspunkt i den forsvarsopfattelse og trusselvurdering der lå bag forsvarsplanlægningen samt i samspillet mellem det militære og det politiske plan i planlægningsprocessen. Projektet sigter på at skrive et 'klassisk' forskningsværk / bog med udgivelse i 2020. Projektet bygger i nogen grad videre på to tidligere bogprojekter "Hæren. 400 års danmarkshistorie (2014) og "Hjemmeværnet. Historien om det folkelige forsvar" (2017).

Varighed: 01.01.2018 - 31.12.2020

Finansiering: 1.300.000 kr. Helen og Ejnar Bjørnows Fond.

Igangværende projekter

Nationalmuseets Serampore Initiativ

Ansvarlig: Seniorforsker **Bente Wolff**

Beskrivelse: Nationalmuseets Serampore Initiativ er et projekt, der gennem forskning og dokumentation samt anlægs- og restaureringsarbejder, har til formål at skabe ny viden om livet i Serampore, som var en dansk koloni i Indien (1755-1845), både ud fra et historisk og et nutidigt perspektiv. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.08.2011 - 31.12.2019

Finansiering: 24.000.000 kr. Realdania; 4.200.000 kr. Kulturministeriet; 27.000 kr. Foreningen til bevarelse af Kulturminder i Serampore.

Eksterne samarbejdspartnere: Government of West Bengal, Department of Tourism & Department of Information and Cultural Affairs; Shuvaprasanna, Chairman, West Bengal Heritage Commission
Dr. Vansanglura, Principal, Serampore College, Serampore, West Bengal, India; District Magistrate, Hooghly, Mr Sanjay Bansal IAS, Chinsurah, West Bengal, India; Ashoke Biswas, Bishop of Calcutta
Prof. Tapati Guha Thakurta; Centre for Studies in Social Sciences, R-1, Baishnabghata Patuli Township
Dr. Milinda Banerjee, Dept. of History, Presidency University, Kolkata, India; G.M Kapur, Convenor, Calcutta cpt, Indian National Trust for Arts and Cultural Heritage, Hastings, Kolkata, India.

Ph.d.-projekt: The American Indian Colonisation of the former Danish West Indies

Ansvarlig: ph.d.-stipendiat **Casper Toftgaard**

Beskrivelse: Ph.d. projektets formål er ud fra det af Gudmund Hatt i 1922/23 hjembragte materiale fra Caribien, samt tidligere og senere doneret materiale til Nationalmuseet, at foretage en diakron analyse af de tidligere Dansk Vestindiske Øers kulturelle udvikling fra den tidligste indianske indvandring omkring 1200 f.Kr. til Columbus ankomst til Caribien.

Varighed: 01.10.2015 - 30.09.2018

Finansiering: Nationalmuseet/KFU

Ph.d.-projekt: Den koloniale by. Social interaktion og magtrelationer i Serampore 1755-1845

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Simon Rastén**

Beskrivelse: Ph.d.-projektet tager udgangspunkt i byen Serampore, der under navnet Frederiksnagore var en dansk handelsstation i Indien mellem 1755 og 1845. I perioden voksede stedet til at blive en af Danmarks største byer med over 10.000 indbyggere. Ud fra et lokalt, mikrohistorisk perspektiv undersøges, hvordan forskellige relationer mellem byens indbyggere opstod og udviklede sig. Dette sker især med baggrund i kilder fra det danske retsvæsen, der bl.a.

indeholder oplysninger om konflikter, utroskab, tyverier, voldtægter og hazardspil. Herudfra diskuteres de nye muligheder og udfordringer den koloniale by skabte for både europæere og indere.

Varighed: 01.04.2015 – 30.11.2019 (inkl. orlov)

Finansiering: 882.118 kr. Kulturministeriet

333.900 kr. Aarhus Universitet

600.000 kr. Realdania/Serampore Initiativet

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet, Prof. Tapati Guha Thakurta, Centre for Studies in Social Sciences, Kolkata, West Bengal, India.

Carving a Northern Identity: revealing the cultural traditions of the Inuit and Ainu societies from bone technology during the last millennium

Ansvarlig: Postdoc **Claire Houmard**

Beskrivelse: Inuit and Ainu (North Japan) communities have experienced important climatic changes in the past and adapted to. This project aims to explore and compare the culture traditions of these maritime hunter-gatherers through time by bone technology analyses.

Varighed: 01.03.2017 – 28.02.2019

Finansiering: 1.227.463 kr. Carlsbergfondets Distinguished postdoctoral fellowships.

Tumisiut - I 5 Thule ekspeditionens slædespor

Ansvarlig: Museumsinspektør

Anne Mette Jørgensen

Beskrivelse: Fra 1921 til 1924 besøgte 5 Thule ekspeditionen talrige grupper af mennesker på tværs af Arktis og dokumenterede en kulturel og sproglig sammenhæng fra Thule i Grønland over det nordøstligste Canada og Alaska til Cape East i Sibirien. Foruden fortællinger og sange, fotos og arkæologiske optegnelser indsamlede ekspeditionen flere tusinde etnografiske genstande, der i dag har hjemme på Nationalmuseet. Tumisiut projektets ambition er at revitalisere dette omfattende materiale i en nysgerrig og lærerig proces af forskning, digitalisering og formidling på en række platforme. Gennem samarbejder med oprindelsessamfundene kaster projektet nyt lys på vores viden om befolkninger i Arktis, om ekspeditionen og om museets unikke samling.

Varighed: 15.11.2017 – 31.12.2019

Finansiering: 1.186.705 kr. Nordisk Ministerråd, NTVK og samarbejdspartnere

Eksterne samarbejdspartnere: Kitikmeot Heritage Society, Cambridge Bay, Nunavut, Canada; Carleton University, Ottawa, Canada; Kulturhistorisk Museum, Oslo; Etnografiska Museet, Stockholm; Nordiska Museet, Stockholm

Dansk ekspeditionshistorie

Ansvarlig: Museumsinspektør **Jesper Kurt Nielsen**, Projektforsker **Peter Andreas Toft**, seniorforsker **Anne Haslund Hansen (DMO)**

Beskrivelse: Udgivelse af trebindsværket Dansk Ekspeditionshistorie i samarbejde med det Kongelige

Danske Geografiske Selskab og Gads Forlag *Varighed:* 2015 - 2018

Varighed: 15.11.2017 – 31.12.2020

Finansiering: 4.875.000 kr. Augustinusfonden

Eksterne samarbejdspartnere: Michael Harbsmeier, RUC, Kristian Hvidtfelt Nielsen, AU.

Den danske hærs uniformer og udrustning 1816-1903

Ansvarlig: Seniorforsker

Karsten Skjold Petersen

Beskrivelse: Formål: Med baggrund i originale skriftlige og billedmæssige kilder samt bevarede originale genstande at give en så vidt muligt dækkende beskrivelse af emnet. Alle våbenarter, afdelinger og personelgrupper medtages. Aktiviteter: Dataindsamling om den danske hærs uniformering, udrustning og bevæbning fra 1816 til 1903. Forberedende arbejde til en fortsættelse af bogen Kongens Klæder: Grundlæggende dataindsamling for museets virkeområde. Indledte ved årets udgang skrivning.

Varighed: 01.10.2015 - 31.12.2019

Finansiering: Der vil blive brug for fondsstøtte til publicering

NICC. The National Museum Initiative on Clothes and Cloth Cultures - from Prehistory till Today

Ansvarlig: Seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen** og Seniorforsker **Ulla Mannering**

Beskrivelse: Samarbejdsprojekt omkring studier i og formidling af dragter og tekstiler samt skind, i samarbejde med Københavns Universitets Center for Tekstiltforskning

Varighed: 01.01.2016 –

Eksterne samarbejdspartnere: Københavns Universitets Center for Tekstiltforskning

The NOW Project: Living Resources and Human Societies around the North Water in the Thule Area, Greenland

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Bjarne Grønnow**

Beskrivelse: NOW Projektet udforsker det foranderlige højarktiske økosystem, menneskets udnyttelse af fangstdyrene og de samfundsmæssige ændringsprocesser i et langt tidsperspektiv – fra de første indvandrere, der kom til Nordvandet for 4.500 år siden, til nutidens inughuit (Thules befolkning). Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.07.2014 – 01.07.2018

Finansiering: 4.500.000 kr. ud af en samlet bevilling på 18.900.000 kr. Carlsbergfondet, Veluxfondene

Eksterne samarbejdspartnere: PL Kirsten Hastrup, Professor, Dept. of Anthropology, University of Copenhagen; Anders Mosbech, senior researcher, Department of Bioscience, Arctic Research Centre, Roskilde.

Dansk arkitektur i 1960'erne

Ansvarlig: Seniorforsker **Vibeke Andersson Møller**

Beskrivelse: Dansk arkitektur blev i 1960'erne til i et spændingsfelt mellem det økonomiske opsving, industrialiseringen af byggeriet, velfærdssamfundets fokus på både boligmanglen og på institutions- og kulturbyggeri samt en revision af den hidtil statiske forståelse af en bygning til fordel for et dynamisk-foranderligt syn på et bygningsværk.

Projektet skal udrede, hvorledes disse faktorer spillede sammen inden for byggesektoren, og hvordan de tilsammen gav form til dansk arkitektur. Endvidere skal den danske arkitektur indsættes i sin internationale kontekst.

Varighed: 01.07.2014-31.05.2018

Finansiering: Forskerår

100.000 kr. Farumgaard-Fonden

100.000 kr. Dreyers Fond.

Posic, et førspansk rituelt center i Huallaga, Peru – tværfaglige undersøgelser af kult anlæg under tre indianske kulturperioder, 500- 1500 e.v.t.

Ansvarlig: Projektseniorforsker **Inge Schjellerup**

Beskrivelse: Det rituelle anlæg i Posic rummer arkæologiske levn fra tre etniske gruppers religiøse aktiviteter (500 – 1500 e.Kr.). Projektet vil gennem arkæologisk kortlægning og etnohistorie forklare, hvordan regnskovsstammer, chachapoyafolket og inkaerne organiserer landskabet gennem forskellige rituelle systemer. Projektet bidrager med ny viden om grænserne for de tre kulturers udbredelse og adaptive og nonadaptive kulturelementer og belyse spillet mellem de overordnede netværksdannelser, samt analysere udvekslingen af materiale og immateriel kultur.

Varighed: 01.01.2013 -31. 12. 2018

Finansiering: 765.196 Kr. Carlsbergfondet

At sætte verden i system, baggrund, tilblivelse, kontekst

Ansvarlig: Seniorforsker emerita **Annette Vasström**

Beskrivelse: Undersøgelsen afdækker baggrund og vilkår for samt konsekvenser af Nationalmuseets arbejde med "at sætte verden i system" igennem udarbejdelsen af et klassifikationssystem, som i dag er det dominerende redskab for de kulturhistoriske museers dokumentation af nyere tids kulturhistorie. Resultaterne er antaget til publikation i PNM.

Varighed: 01.07.2010 – 31.05.2018

Finansiering: (2010) Nationalmuseet, fast løn

(2011) 330.000 kr. KUAS

(2012) 350.000 kr. KUMs forskningspulje.

(1/1- 31/5. 2013) Farumgård-fonden

Det daglige brød. En etnologisk undersøgelse af filantropi, fattigdomskultur og mikroøkonomi

Ansvarlig: Seniorforsker **Lykke L. Pedersen**

Beskrivelse: Med udgangspunkt i materialet fra Københavns første brugsforening, Østerbro Hus-

holdningsforening fra 1868 til 1984, analyseres den ramme om de mindst bemidlede hverdagsliv, samtidens filantroper lagde gennem oprettelsen af Lægeforeningens Boliger og de dertil knyttede institutioner og foreninger. Lægeforeningens Boliger blev et af de første store planlagte boligområder efter koleraepidemien i 1853, hvor europæiske ideer om hygiejnens betydning og boligens indretning blev omplantet til danske forhold. Over for intentionerne om at forbedre de fattiges sundhed, men også deres moral gennem oprettelsen af en på alle måder kontrolleret mønsterby, stod de fattiges brug af og opfattelse af disse tilbud.

Varighed: 1.09.2010 – 31.05.2018

Finansiering: 691.200 kr. Kulturministeriets forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Brumleby Museum

Rensdyrjægerens jagtmarker

Ansvarlig: Projektseniorforsker **Ulla Odgaard**

Beskrivelse: Projektet formål er at samle den viden, som er genereret fra museets rekognosceringer og etno-arkæologiske undersøgelser i et område syd for Kangerlussuaq (Søndre Strømfjord) i det vestlige Grønland. På baggrund af feltrapporter fra tidligere arkæologiske undersøgelser, historiske kilder og videnskabelige artikler, skal der skrives en sammenfattende historie om dette enestående jagtlandskab. Dette skal ske gennem en videnskabelig engelsksproget publikation, hvor alle de arkæologiske resultater – og de indsigter som arbejdet i en moderne renjægerlejr har betydet – præsenteres.

Varighed: 01.08.2016-31.01.2018

Finansiering: 199.439 kr. 15. Juni fonden

ENCOUNTER: European Network for Manorial and Country House Studies

Ansvarlig: Seniorforsker

Mikkel Venborg Pedersen

Beskrivelse: Internationalt samarbejdsprojekt om herregårdsstudier mv.. Del af Nationalmuseets samarbejde på Center for Dansk Herregårdsforskning

Varighed: 05.10.2015 – 31.12.2019, hvorefter samarbejdet forventes videreført i EU-regi

Finansiering: Dansk Center for Herregårdsforskning

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet, Arkitektskolen Aarhus, Herregårdsmuseet Gammel Estrup, University of York, University of Groningen, Europäische Universität in Frankfurt a.d. Oder, Universität Greifswald, Uppsala Universitet, Universitetet i Oslo m.fl.

Handel ogandel i 1600- og 1700-tallet. Et forsknings- og formidlingsprojekt med udgangspunkt i dansk-hollandske kontakter i 1600- og 1700-tallet.

Ansvarlig: For NM: Museumsinspektør, ph.d. **Christina Ax** udfører forskningsprojekt. Seniorforsker **Mikkel Venborg Pedersen** er akademisk tilsynsførende

på hele projektet.

Beskrivelse: Projektet handler om handel og kulturelle kontakter langs Vadehavet fra Holland til Danmark.

Varighed: 2015 - 2019

Finansiering: Velux Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Projektleder, forsknings- og formidlingschef, ph.d. Mette Guldborg, Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg. Museum Sønderjylland. Syddansk Universitet, Odense. Schiffahrtsmuseum, Bremen m.fl.

Afsluttede projekter

North Korean Graphic Novels

Ansvarlig: Seniorforsker **Martin Petersen**

Beskrivelse: Udarbejdelse af forsknings-monografi om nordkoreanske tegneserie til udgivelse på Routledge ultimo 2017/primus 2018.

Varighed: 01.01.2016 – 31.03.2018

Finansiering: Primært udført som del af forskertid; endvidere to ophold ved Academy of Korean Studies foråret 2016 samt foråret 2017.

Gentlemænd. Idealer - Kultur - Udstyr

Ansvarlig: Seniorforsker

Mikkel Venborg Pedersen

Beskrivelse: En studie af herremode og idealer med vægt på tiden c. 1870-1914 med henblik på udarbejdelse af monografi samt forskningsartikler

Varighed: 01.02.2016 – 31.12.2018

Finansiering: Der søges senere fondsmidler til publicering.

Forskning, Samling og Bevaring i Brede

Forskningsområder

Enhederne i Brede – Miljøarkæologi og Materialeforskning, Magasiner og Kulturhistorisk Konservering, Bygning og Inventar – udgør et af Nordens største miljøer for konservering og kulturhistorisk relateret naturvidenskab. Hovedparten af forskningen i Brede er samlet i enheden Miljøarkæologi og Materialeforskning. Den miljøarkæologiske forskning har til formål at rekonstruere fortidens miljø- og klimaudvikling og de fortidige menneskers brug af og samspil med det omgivende landskab gennem de sidste ca. 11.000 år. I dette arbejde benyttes pollenanalyse, makrofossilanalyse, dendrokronologi og vedanatomi. Ved hjælp af strontiumisotopanalyse forskes der i problemstillinger vedr. forhistoriske og historiske menneskers og genstandes proveniens og mobilitet. I forbindelse med konservering og restaurering af museumsgenstande og kulturhistoriske objekter udføres analyser til bestemmelse af bl.a. maling, organiske rester og metallegeringers sammensætning. Tilsvarende forskes der i moderne syntetiske materialer, der i stigende grad udgør et bevaringsproblem. Inden for kalkmalerikonservering forskes der dels i at forbedre de gængse metoder til rensning og konservering, dels i kalkmalerier-nes bevaringshistorie. Ved enheden udføres endvidere forskning i bevaring af arkæologiske lokaliteter og kulturarvs-genstande på fundstedet (in situ), det være sig på landjorden eller på havbunden, og som noget nyt søges der udviklet værktøjer til udpegning af områder i Grønland, hvor kulturarven er specielt truet af ændringer i klimaet. Endelig arbejdes der med en række emner inden for forebyggende (præventiv) konservering, omfattende bl.a. en fastlæggelse af de optimale forhold for så vidt angår klima, byggematerialer, lys mv. for opbevaring og udstilling af kulturarvs-genstande. Enhedens forskere er engageret i en bred vifte af eksternt finansierede nationale og internationale forskningsprojekter. Herudover udføres rekvirerede opgaver for en lang række institutioner i ind- og udland.

Medarbejdere inden for forskningsområdet

Forskningschef ph.d. Peter Rasmussen
Inden for den videnskabelige stillingsstruktur (alle fra M&M)
 Niels Bonde, seniorforsker
 Isabelle Brajer, seniorforsker, ph.d.
 Anne Marie Eriksen, ph.d.-stipendiat, konservator
 Karin Margarita Frei, forskningsprof. ph.d.
 David John Gregory, seniorforsker, adj. prof., ph.d.
 Mette Marie Hald, seniorforsker, ph.d.
 Jørgen Hollesen, seniorforsker, ph.d.
 Catherine Ann Jessen, seniorforsker, ph.d.
 Pernille Ladegaard-Pedersen, videnskabelig assistent
 Poul Klenz Larsen, seniorrådgiver, ph.d.
 Henning Matthiesen, seniorforsker, ph.d.
 Mette Midtgård Madsen, ph.d.-stipendiat, konservator
 Morten Fischer Mortensen, seniorforsker, ph.d.
 Martin Norvig Mortensen, seniorforsker, ph.d.
 Nanna Bjerregaard Pedersen, projektforsker, ph.d., konservator
 Samantha Scott Reiter, postdoc, ph.d.

Kathrine Segel, ph.d.-stipendiat, konservator
 Yvonne Shashoua, seniorforsker, ph.d.
 Matthew Walsh, postdoc, ph.d.
Uden for den videnskabelige stillingsstruktur
 Claudia Baittinger, museumsinspektør (M&M)
 Charlie Christensen, museumsinspektør emeritus (M&M)
 Mads Chr. Christensen, seniorkonsulent (M&M)
 Orla Hylleberg Eriksen, laborant (M&M)
 Karen Elise Henningsen, konservator (B&I)
 Peter Steen Henriksen, museumsinspektør (M&M)
 Helle Holbek, laborant (M&M)
 Lars Aasbjerg Jensen, konservator (M&M)
 Karin Vestergaard Kristiansen, konservator, ph.d. (B&I)
 Karen Brynjolf Pedersen, konserveringstekniker (B&I)
 Maj Ringgaard, konservator, ph.d. (M&M)
 Anna-Grethe Rischel, konservator emerita (M&M)
 Anne Lisbeth Schmidt, konservator (B&I)
 Irene Skals, konservator emerita (M&M)
 Karen Stemmann-Petersen, konservator (M&M)
 Michelle Taube, kemiker, ph.d. (M&M)
 Janne Winsløw, laborant (M&M)
 Susanne Ørum, konservator (B&I)

Nye projekter

Tales of Bronze Age People

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO **Karin M. Frei**
Beskrivelse: Tales of Bronze Age People - på dansk Bronzealdermenneskers fortællinger - er et "Semper Ardens" tværfagligt forskningsprojekt, som ligger i forlængelse af det igangværende forskningsprojekt "Tales of Bronze Age Women". Tales of Bronze Age People er ligeledes støttet af Carlsbergfondet. Formålet med det nye projekt er, at belyse hvilken betydning menneskers mobilitet har for den samfundsudvikling, der kan iagttages i løbet af bronzealderen. I forhold til "Tales of Bronze Age Women" vil det nye projekt udvide udforskningen af menneskers mobilitet, ved gennem de næste tre år at undersøge et yderligere antal kvinder samt mænd og børn, fra både rige og mindre rige grave. Fokus vil stadig være på dansk materiale. Projektet er tværfagligt, og anvender "state-of-the-art" naturvidenskabelige og fysisk antropologiske metoder, samt fylogenetiske analyser.

Varighed: 01.04.2018 – 31.03.2021

Finansiering: 5.600.000 kr. Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: Marie Louise Jørkov, Retsmedicinsk Institut, KU.

Identification of North European archaeological charcoal and wood with rapid spectroscopic methods

Ansvarlig: Museumsinspektør **Claudia Baittinger**
Beskrivelse: The project aims to develop a robust spectroscopic method for wood identification of archaeological charcoal and wood. In addition, to test the method in a wood resource analysis of Viking Age charcoal, sampled from houses and pits used by the aristocratic/kingly elite in Tissø and by the people living under more simple conditions at Dalby Hals in the harbor belonging to the elite at Tissø.

Varighed: 01.06.2018 – 31.12.2020

Finansiering: 4.000.000 kr. (Vest-Agder Fylkeskommune, Norge) + Nationalmuseet (forskningstid)

Eksterne samarbejdspartnere: Lisbeth Garbrecht Thygesen (projektleder), Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, KU. KADK.

History of the Tocharian Texts of the Pelliot Collection

Ansvarlig: Konservator emerita **Anna-Grethe Rischel** (og prof. Georges-Jean Pinault (PI) *École Pratique des Hautes Études, Paris*)

Beskrivelse: Det videnskabelige formål med det nye projekt i Paris er gennem en komplet udgave af Pelliot Samlingen af tokhariske tekster på papir og træ at studere buddhistisk kultur og religion i den anden halvdel af det første årtusind. Sammenlignet med "Turfan Samlingen" i Berlin er Paul Pelliot's samling på Bibliothèque Nationale de France den næststørste samling af tokhariske manuskripter fra

anden halvdel af det første årtusind. Kizil hulerne nordvest for Kucha regionen i Tarim Bækkenet var hovedbyen for tidlig tokharisk Buddhisme, og her blev de fleste manuskripter lokaliseret af Paul Pelliot sammen med vigtige Sanskrit tekster. Det tværfaglige franske projekt omfatter palæografisk, lingvistisk, religionshistorisk, kulturhistorisk og papirteknologisk forskning, hvor sammenlignende analyser af de forskellige papirkvaliteter, fibermaterialer, blæk og pigmenter bidrager til proveniensbestemmelse og datering af teksterne.

Varighed: 01.09.2018 – 01.09.2023

Finansiering: ERC bevilling til Prof. Georges-Jean Pinault

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Georges-Jean Pinault (PI) *École Pratique des Hautes Études, Paris*, Agnieszka Helman-Wazny, Centre for the Study of Manuscript Cultures, University of Hamburg.

Two Danish Slave Ships in Costa Rica

Ansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**

Beskrivelse: The Fredericus Quartus and Christianus Quintus were two Danish slave ships which were wrecked on the way to the Danish colony of St. Thomas. Two wrecks which could be the remains of these ships have been discovered off the coast of Costa Rica. Part of the cargo on one of the wrecks consists of Building bricks, which typologically are reminiscent of Flensborgsten. Using a suite of non-destructive and destructive analytical methods samples obtained from the wreck sites will be analysed in order to assess their provenance and contribute to other archaeological assessments being carried out in order to confirm the ships identity. Should this be the case future work will entail contributing to capacity building of marine archaeology, archaeological and conservation science and underwater cultural heritage management of the wreck sites in collaboration with Costa Rica.

Varighed: 2018 –

Finansiering: Nationalmuseet

Eksterne samarbejdspartnere: Costa Rican NGO, Costa Rican National Museum, University of East Carolina, UNESCO.

Igangværende projekter

Towards a new European Prehistory. Integrating aDNA, isotopic investigations, language and archaeology to reinterpret key processes of change in the prehistory of Europe

Ansvarlig: Forskningsprofessor MSO **Karin M. Frei**

Beskrivelse: During the past few years we have witnessed a knowledge-revolution in archaeology, brought about by contributions from ancient DNA and isotopic tracing. It revealed a much more dramatic European prehistory than previously thought, characterized by major migrations 6000 BC (introduction of farming from Anatolia) and 3000

BC (steppe migrations into Europe). To achieve our goals, we employ a truly interdisciplinary research design by combining ancient DNA, isotopic tracing, archaeology and historical linguistics to document the full complexity of these historical changes. It will inform us about how new migrating groups interacted with existing populations and in the process created new cultures and languages. Such knowledge is relevant also in the present.

Varighed: 01.01.2017 – 01.12.2022

Finansiering: 7.238.016 SEK, Riksbankens Jubileumsfond

Eksterne samarbejdspartnere: Kristian Kristiansen, Göteborgs Universitet (projektleder); Morten Allentoft, Centre for Geogenetics; Anders Fischer, Sealand Archaeology and Göteborgs Universitet; Guus Kroonen, Københavns Universitet og Leiden University; Janet Montgomery, University of Durham; Douglas Price, University of Wisconsin-Madison; Serena Sabatini, Göteborgs Universitet; Karl-Göran Sjögren, Göteborgs Universitet; Eske Willerslev, Centre for Geogenetics; Jesper Stenderup, Centre for Geogenetics.

Remains of Greenland

Ansvarlig: Seniorforsker **Jørgen Hollesen**

Beskrivelse: REMAINS of Greenland vil undersøge og kortlægge klimatruslen mod den grønlandske arkæologi og udvikle modeller, som kan bruges til at udpege de 'hotspots', hvor klimaforandringerne for alvor er en trussel, og dermed give Grønlands Nationalmuseum mulighed for at prioritere og redde mest muligt. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.03.2016 – 28.02.2019

Finansiering: 5.000.000 kr. Velux Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Grønlands Nationalmuseum; Center for Permafrost, KU

Bronze Age wool economy: production, trade, environment, husbandry and society

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Karin M. Frei**

Beskrivelse: Projektet formål er at udforske uldproduktionens økonomiske betydning for Europa i bronzealderen. Vigtigt er her studiet af, hvordan distributionen af uldtekstiler påvirkede dannelsen af overregionale netværk og handelsruter. Projektet fokuserer på to regioner: Szazhalombatta lokaliteten på den ungarske højslette og Terramare området i Norditalien. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.01.2016 – 31.12.2019

Finansiering: 4.592.524 kr. (6.042.000 SEK), The Swedish Foundation for Humanities and Social Sciences, Riksbankens Jubileumsfond,

Eksterne samarbejdspartnere: Sophie Bergebrant og Serena Sabatini, Göteborgs Universitet, Sverige

Med ryggen til fjellet

Ansvarlig: Seniorforsker **Niels Bonde**

Beskrivelse: Dendrokronologiske undersøgelser i det

sydlige Norge. Opbygning af dendrokronologiske grundkurver for eg og fyr fra Sørlandet.

Varighed: 01.07.2005 – 31.12.2020

Finansiering: 4.000.000 kr. (Vest-Agder Fylkeskommune, Norge) + Nationalmuseet (forskningstid)

Eksterne samarbejdspartnere: Fylkeskonservatoren i Vest-Agder Fylkeskommune og Vest-Agder Museum.

Dendrokronologiske undersøgelser i Oslo i forbindelse med anlæggelse af "Follobanen"

Ansvarlig: Seniorforsker **Niels Bonde**

Beskrivelse: Dendrokronologiske undersøgelser af tømmer fremkommet ved arkæologiske undersøgelser i Oslo.

Dendrokronologiske undersøgelser i Oslo i forbindelse med arkæologiske udgravninger i Gammelbyen. De dendrokronologiske undersøgelser er med til at fastlægge den kronologiske byudvikling af middelalderens Oslo ved hjælp af absolutte dateringer. Undersøgelsesmateriale består af fundamenter, bygningsdele, kanalforløb, gulve mm. Der er også fundet genanvendte rester af et skib. Hovedparten af de undersøgte prøver består af fyrretræ, i mindre grad af gran og ganske lidt egetræ.

Varighed: 01.02.2015 – 31.12.2019

Finansiering: 440.000 kr. NIKU og Nationalmuseet (forskningstid).

Eksterne samarbejdspartnere: Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU), Oslo.

Nye og innovative rensningssystemer til danske kalkmalerier (CleanLime)

Ansvarlig: Seniorforsker **Isabelle Brajer**

Beskrivelse: Forskningsprojektet CleanLime består af tre delprojekter (se de tre følgende projekter), hvor der skal afprøves og testes nye muligheder inden for rensningsteknikker af kalkmalerier med kompresser. Blandt de nye materialer findes substrater bestående af hydrogeler, polyakrylgeler og forskellige typer naturligt ler. Disse substrater vil blive kombineret med forskellige opløsningsmidler, herunder også mikroemulsioner, med henblik på at udvikle et nyt effektivt rensningssystem for kalkmalerier. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.04.2017 – 31.03.2020

Finansiering: I alt 4.476.743 kr. (se delprojekter)

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Piero Baglioni, Center for Colloid and Surface Science, Department of Chemistry, University of Florence; Dr. Charlotte Martin de Fonjaudran, The Courtauld Institute of Art, Conservation of Wall Painting.

Ph.d.-projekt: Anvendelse af lerkompresser til rensning af kalkmalerier: Et konserveringsfagligt forskningsprojekt baseret på modelforsøg (Delprojekt CleanLime)

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat

Mette Midtgaard Madsen

Beskrivelse: Formålet med projektet er at under-

søge, om indlejret snavs på danske kalkmalerier kan ekstraheres ved hjælp af lerkompresser.

Varighed: 01.04.2017-31.03.2020.

Finansiering: 1.952.000 kr. Augustinus Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Lektor Jane Richter, Konservatorskolen, KADK (hovedvejleder); Dr. Charlotte Martin de Fonjaudran, The Courtauld Institute of Art, Conservation of Wall Painting

Ph.d.-projekt: Anvendelse af nanoteknologi til rensning af kalkmalerier: Et konserveringsfagligt forskningsprojekt - baseret på modelforsøg (Delprojekt CleanLime)

Ansvarlig: Ph.d.-stipendiat **Kathrine Segel**

Beskrivelse: Formålet med projektet er undersøge, om indlejret snavs på danske kalkmalerier kan fjernes ved hjælp af nanoteknologi. Hypotesen er, at man ved hjælp af hydrogeler og mikro-emulsioner vil kunne ekstrahere dette snavs.

Varighed: 01.04.2017-31.03.2020.

Finansiering: 702.743 kr. Kulturministeriets Forskningsudvalg; 600.000 kr. Augustinus Fonden; 600.000 kr. Nationalmuseet

Eksterne samarbejdspartnere: Lektor Jane Richter, Konservatorskolen, KADK (hovedvejleder); Prof. Piero Baglioni, Center for Colloid and Surface Science, Department of Chemistry, University of Florence; Dr. Charlotte Martin de Fonjaudran, The Courtauld Institute of Art, Conservation of Wall Painting

Tales of Bronze Age Women

Ansvarlig: Forskningsprofessor **Karin M. Frei**

Beskrivelse: "Tales of Bronze Age Women" ("Bronzealderkvinders fortællinger") er et 3-årigt tværfagligt forskningsprojekt som undersøger mobilitet, identitet og samfundsroller hos bronzealderkvinder i Danmark. Projektet benytter de nyeste forskningsmetoder inden for biomolekylær-, bioke-misk-, antropologisk og arkæologisk analyse til at undersøge skeletmaterialet med fokus på strontium-isotopanalyser. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.10.2016 – 30.09.2019

Finansiering: 2.900.000 kr. Carlsbergfondet

GeoBio – Insight from integrated geo-bioscience investigations in Greenland

Ansvarlig: Seniorforsker **Jørgen Hollesen**

Beskrivelse: Formålet med Projektet er, at koble information om ændringer i den grønlandske vegetation (vækst, fordeling, udbredelse) med geofysiske ændringer (fx klima, permafrost).

Varighed: 01.02.2017 – 01.09.2020

Finansiering: 1.200.000 kr.

Eksterne samarbejdspartnere: Signe Normand, Aarhus Universitet; Bo Elberling, Center for Permafrost, Københavns Universitet.

Ph.d.-projekt: Microbial degradation of archaeological bones

Ansvarlig: Ph.d. -studerende **Anne Marie Eriksen**

Beskrivelse: Ph.d. projekt omhandlende bakteriel og svampe nedbrydning af knoglemateriale i forskellige miljøer.

Varighed: 01.06.2015 – 06.04.2019

Finansiering: 2.751.931 kr. DFF – Natur og Univers

Eksterne samarbejdspartnere: Prof. Tom Gilbert, Statens Naturhistoriske Museum, Københavns Universitet (hovedvejleder)

You don't know what you've got till it's gone: Preservation and deterioration of historic shipwrecks

Ansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**

Beskrivelse: Undersøgelse af bevaringsforhold for skibsvrag i Nordsøen ved hjælp af state of the art multi-beam opmåling og europæiske data om miljøforhold omkring vrage. I projektet skal alle opmålte vrage samles i en GIS database sammen med de tilhørende miljødata (f.eks. dybde, strøm, havbundstype, salinitet, ilt) fra forskellige europæiske databaser. Miljøforholdene vil blive sammenholdt med de geofysiske opmålinger og billederne af vrage med henblik på at klassificere gunstige kontra dårlige bevaringsforhold på havbunden. Projektet er nyskabende inden for in situ bevaring. Resultaterne kan potentielt bruges til at forudsige, hvor vrage kan forventes at være velbevarede eller er truede af nedbrydning, så man kan prioritere den fremtidige bevaring af vrage.

Varighed: 01.10.2017 – 30.09.2019

Finansiering: 763.200 kr., Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Rory Quinn, University of Ulster, Ireland; Gert Normann Andersen, Sea War Museum.

Polyethylene membranes in Danish houses

Ansvarlig: Seniorforsker **Yvonne Shashoua**

Beskrivelse: Projektets formål er at tilvejebringe ny viden om ydeevne af dampspærresystemer med membraner af polyethylen (PE-folier) med fokus på membraners levetid, og hvilke faktorer der har indflydelse derpå. Data vedrørende materialeegenskaber og kemisk sammensætning af dampspærre indeholdende henholdsvis genbrugsplast og dampspærre produceret af 100% ny granulat sammenholdes med henblik på at bestemme levetiden af de respektive dampspærresystemer.

Varighed: 01.10.2017 – 30.09.2020

Finansiering: 500.000 kr. Grundejernes Investeringsfond.

Eksterne samarbejdspartnere: Statens Byggeforskningsinstitut; Danmarks Tekniske Universitet; Teknologisk Institut.

Tyrsted – Istidens rensdyrjægere

Ansvarlig: Seniorforsker **Morten Fischer Mortensen**

Beskrivelse: I 2017 udgravede Horsens Museum et mindre dødishul syd for Horsens. Dødishullet indeholdt 5 bearbejdede rensdyrgevire og mennesketil-dannet flint fra Brommekulturen. M&M deltog i udgravningen, hvor der blev udtaget sedimentprøver til en række naturvidenskabelige analyser (bl.a. pollen-, makrofossil-, insekt-, tephra-, DNA- og lipid-analyser) med henblik på at belyse de naturgivne livsvilkår for 13.000 år siden.

Varighed: 01.01.2017 – 31.12.2019

Finansiering: 344.970 kr., Slots- og Kulturstyrelsen
Eksterne samarbejdspartnere: Horsens Museum; Uni-versity of Kiel; Schloss Gottorf; Aarhus Universitet.

Marinarkæologisk tilsyn og forvaltningsplan for det undersøiske boplagsområde Tybrind Vig

Ansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**

Beskrivelse: Undersøgelse af bevaringstilstand og nedbrydning af den submarine stenalderboplad Tybrind Vig. Projektet gå ud på at: beskrive fortidsmindets tilstand, vurdere fysiske og biologiske årsager til den igangværende erosion, vurdere effekten af tidligere udførte tildækninger med fiberduk og sandsække, estimere udstrækningen af bevarede gytjelag med kulturspor på lokaliteten, estimere erosionstruslens betydning for fortidsmindets fremtidige skæbne, udarbejde forslag til en fremtidig forvaltningsplan for lokaliteten.

Varighed: 01.01.2016 – 31.12.2019

Finansiering: 450.000 kr. Slots- og Kulturstyrelsen
Eksterne samarbejdspartnere: Otto Uldum, Lange-lands Museum

Marinarkæologisk tilsyn og forvaltningsplan for det undersøiske neolitiske fiskeanlæg Fletværket ved Nekselø

Ansvarlig: Seniorforsker **David Gregory**

Beskrivelse: Undersøgelse af bevaringstilstand, nedbrydning og udvikling af en forvaltningsplan for fiskeanlægget. Projektet gå ud på at: beskrive fortidsmindets tilstand, vurdere fysiske og biologiske årsager til den igangværende erosion, vurdere ef-fekten af tidligere udførte tildækninger med fiberduk og sandsække, estimere udstrækningen af bevarede gytjelag med kulturspor på lokaliteten, estimere erosionstruslens betydning for fortidsmindets fremtidige skæbne, udarbejde forslag til en fremtidig forvaltningsplan for lokaliteten.

Varighed: 01.01.2016 – 31.12.2019

Finansiering: 349.000 kr. Slots- og Kulturstyrelsen
Eksterne samarbejdspartnere: Vikingeskibsmuseet.

Hobyprojektet. Naturvidenskabelige undersøgelser i forbindelse med udgravninger af et høvdingesæde fra jernalderen

Ansvarlig: Museumsinspektør
Peter Steen Henriksen

Beskrivelse: I forbindelse med udgravninger af Høvdingesædet ved Hoby på Lolland er der udtaget en lang række prøver til naturvidenskabelige undersøgelser, dels af bebyggelsen, dels af et gravet vandhul. Det er målet at belyse lokalitetens subsistensøkonomi ved hjælp af makrofossil- og pollenanalyser samt vedbestemmelser. Endvidere skal vandhullets funktion søges klarlagt.

Hoby-projektet er forankret på enheden Danmarks og Middelhavslandenes Oldtid med museumsinspektør Susanne Klingenberg som projektleder.

Varighed: 01.02.2016 – 31.12.2019

Finansiering: 440.400 kr., Slots- og Kulturstyrelsen
Eksterne samarbejdspartnere: Museum Lolland Falster

Bryggen i Bergen, vurdering af bevaringsforhold

Ansvarlig: Seniorforsker **Henning Matthiesen**

Beskrivelse: Konsulentarbejde for Riksantikvaren i Norge, hvor vi skal vurdere bevaringsforholdene for de arkæologiske kulturlag under Bryggen i Bergen samt dokumentere effekten af de afbødende tiltag, som blev iværksat i 2012-2015 for at hæve vandstanden i området. Opgaven er en blanding af overvågning i felten og laboratorieundersøgelser af nedbrydning.

Varighed: Løbende – startet i 2001, endnu ingen slutdato

Finansiering: Ca. 150.000 kr. i 2016
Eksterne samarbejdspartnere: Adskillige

Borremose - naturvidenskabelige undersøgelser i mosen omkring den befæstede jernalderlandsby

Ansvarlig: Museumsinspektør emeritus
Charlie Christensen

Beskrivelse: Publikation af de i 1989-91 udførte undersøgelser af mose, voldgrav og jordbund under volden. Nye pollendiagrammer er udarbejdet, og undersøgelsens resultater ændrer fuldstændigt DGU's geologers tolkninger af deres tidligere arbejde i mosen. Publikationen udføres i samarbejde med Jes Martens i Oslo, som forestod de arkæologiske udgravninger 1989-91. Publikationen skal komme som et bind i Nordiske Fortidsminder.

Varighed: 20.08.1989 – 2018

Finansiering: Udført som tjenestearbejde under ansættelse på NNU

Eksterne samarbejdspartnere: Jes Martens, Univer-sitetet i Oslo

Kalkmaleriernes bevaringshistorie – et ekko fra fortiden

Ansvarlig: Seniorforsker **Isabelle Brajer**

Beskrivelse: Formålet med dette projekt er at belyse den mangfoldige og komplekse verden, der har at gøre med kalkmaleriernes bevaring – et arbejds-område, der befinder sig i krydsfeltet mellem filosofi, kunstforståelse, håndværk og naturvidenskab. Projektet bygger på arkivmaterialer. Projektet

søger at belyse de mange forskellige aktørers rolle i fremdragelse, istandsættelse og vedligeholdelse af de mangfoldige, og i mange tilfælde enestående billeder, som pryder de danske kirker. Projektet vil føre til en beskrivelse af hvilke principper, der har dannet grundlag for trufne beslutninger gennem tiderne, og på basis af hvilket vidensniveau beslutningerne blev taget. Dette vil tydeliggøre udviklingen i konserveringsfaget og i holdningerne til maleriernes bevarelse.

Varighed: 01.04.2015 – 31.12.2020

Finansiering: Forskerår

Oxygen consumption in conserved archaeological wood from the Oseberg find

Ansvarlig: Seniorforsker **Martin N. Mortensen**

Beskrivelse: Hastigheden for iltforbrug kan måles for genstande af konserveret arkæologisk træ med en metode vi har udviklet tidligere. I nærværende projekt er prøver af konserveret arkæologisk træ blevet imprægneret med calciumsalte og jernsalte i forskellige kombinationer og koncentrationer for at finde ud af hvordan jern ioner og calcium ioner påvirker hastigheden for iltforbrug og således nedbrydningshastighed for træet. I projektet måles ligeledes nedbrydningshastighed for originalt Oseberg materiale.

Varighed: November 2015 – 2019

Finansiering: Nationalmuseet

Eksterne samarbejdspartnere: Postdoc Caitlin McQueen og konservator Susan Braovac ved Kulturhistorisk Museum i Oslo

Hastighed for hydrolytiske reaktioner i museums-genstande målt med DVS

Ansvarlig: Seniorforsker **Martin N. Mortensen**

Beskrivelse: Med DVS (Dynamic Vapor Sorption) er det muligt at logge masse meget nøjagtigt over lang tid, samtidig med at temperatur og RH styres nøjagtigt. Nogle typer af museums-genstande kan nedbrydes hydrolytisk hvis de f.eks. indeholder cellulose såsom papir og træ. Projektet sigter mod at måle hastigheden for denne reaktion ved stuetemperatur, og vi vil undersøge om det kan gøres med DVS. Ved hydrolyse bryder et vandmolekyle cellulosen op hvorved vægten af en celluloseholdig prøve øges for hvert vandmolekyle; det er denne vægtøgning, der skal måles med DVS.

Varighed: 2017 – ultimo 2019

Finansiering: Nationalmuseet/KADK

Eksterne samarbejdspartnere: Specialestuderende Mette Pallesen og Lektor Morten Ryhl Svendsen ved KADK.

Bestemmelse af trækul til AMS - løbende vedanatomiske undersøgelser

Ansvarlig: Museumsinspektør **Claudia Baittinger**

Beskrivelse: Siden 2009 har vedanatomiske laboratorier på Nationalmuseet samarbejdet med fylkeskonservatoren i Vest-Agder Fylkeskommune, Norge angående udtagning af prøver til 14C datering med

henblik på at understøtte det arkæologiske arbejde i fylket. På Nationalmuseet flottes jordprøver fra arkæologiske udgravninger i Vest-Agder fylke, og fund af trækul bliver vedbestemt med henblik på at udtage de bedst egnede stykker til 14C datering, dvs. træarter med en lille egenalder.

Varighed: 01.01.2009-

Finansiering: 439.000 kr. Vest-Agder Fylkeskommune.

Eksterne samarbejdspartnere: Vest-Agder Fylkeskommune.

Samarbejdsaftale om ph.d. projektet: 14C i dansk eg fra omkring AD 1000

Ansvarlig: Museumsinspektør **Claudia Baittinger**

Beskrivelse: I forbindelse med et ph.d. projekt ved Aarhus Universitet, Institut for Geoscience, vedrørende 14C m.m. i træringe har Aarhus Universitet og Nationalmuseet indgået en samarbejdsaftale. Nationalmuseet stiller træprøver fra arkæologiske udgravninger og tømmer fra jyske kirker til rådighed for projektet. Prøverne omfatter tidsintervallet år 950 til år 1380, hvor det er muligt at ekstrahere høstved fra hvert enkelt år. Formålet med projektet er at kalibrere og forbedre den eksisterende 14C-kurve i det nævnte tidsinterval ved hjælp af træringe med en årlig opløsning.

Varighed: 10.10.2017-

Finansiering: 40.000-68.000 kr., Aarhus Universitet, Institut for Geoscience.

Eksterne samarbejdspartnere: Aarhus Universitet, Institut for Geoscience og Institut for Fysik og Astronomi.

Afsluttede projekter

The threat of wood degrading fungi to Greenland's cultural heritage

Ansvarlig: Projektforsker

Nanna Bjerregaard Pedersen

Beskrivelse: Projektet søger at fremme vores forståelse af artsfordelingen af trænedbrydende mikrobielle samfund relateret til arkæologisk træ fra polarregionen. Formålet er at sammenholde distributionen af arter med de meteorologiske og miljømæssige forhold og det nedbrudte træs karakteristika på cellevægsniveau. Der skal indsamles prøver fra seks køkkenmøddinger i Vestgrønland fra forskellige klimazoner fra arktisk til subarktisk.

Varighed: 01.07.2015 – 30.04.2018

Finansiering: 1.200.000 kr. + 111.651 kr. Carlsbergfondet

Eksterne samarbejdspartnere: Professor Robert Blanchette, University of Minnesota Senior researcher Notburga Gierlinger, University of Natural Resources and Life Sciences, Vienna (BOKU) Senior researcher Lisbeth Garbrecht Thygesen and senior advisor Iben Margrete Thomsen, Department of Geosciences and Natural Resource Manage-

ment, University of Copenhagen; Senior researcher Gry Alfredsen, Norwegian Institute of Bioeconomy Research (NIBIO); Nationalmuseum and Archæve of Greenland

NANORESTART (Nanomaterials in the Restoration of Art)

Ansvarlig: Seniorforsker **Yvonne Shashoua** og seniorforsker **Isabelle Brajer**

Beskrivelse: At udvikle og evaluere innovative værktøjer og nye nanomaterialer der kan stabilisere og bevare nutidskunst der består af akrylmalerier, 3D printning, lærred, metaller, gadekunst eller plastik. Projektet fokuserer på rensning, overfladebehandling og konsolidering af nedbudte materialer. Formålet er at kunne bevare moderne kunst på museer og udendørs for fremtiden ved hjælp af materialer og metoder der lever op til de gældende etiske krav til konservering.

Varighed: 01.06.2015 – 01.12.2018

Finansiering: 1.100.000 kr. til NM, EU Horizon 2020

Eksterne samarbejdspartnere: 26 partnere fra EU lande, Brasilien og USA

Borgring – Danmarks 5. vikingetids ringborg

Ansvarlig: Seniorforsker **Morten Fischer Mortensen**

Beskrivelse: I forbindelse med udgravninger af vikingeborgen der ligger tæt op til Køge Å undersøger Nationalmuseet åens besejlingsforhold i vikingetiden, de geologisk-terrænmæssige forhold omkring borgen og borgens voldopbygning. Derudover udarbejdes et detaljeret pollendiagram til belysning af ændringer i arealanvendelsen før, under og efter anlæggelsen af Borgring.

Varighed: 01.01.2015 – 31.12.2018

Finansiering: 891.000 kr. til Nationalmuseet, A.P. Møller Fonden

Eksterne samarbejdspartnere: Museum Sydøstdanmark og Aarhus Universitet

Udvikling af omkostnings- og tidseffektiv konserveringsmetode til vanddrukkent arkæologisk træ

Ansvarlig: Projektforsker

Nanna Bjerregaard Pedersen (faglig projektkoordinator); Museumsinspektør, ph.d. Helle Sigh, De kulturhistoriske Museer i Holstebro, Strandingsmuseum St. George (hovedansøger og administrativ projektkoordinator)

Beskrivelse: Projektets formål er at udvikle og teste den kemiske forbindelse D-mannitol som imprægneringsmiddel til vanddrukkent arkæologisk træ for at udnytte metodens potentiale til at reducere konserveringstider og omkostninger. Målet er at udvikle og afprøve metoden på en stor spændvidde af vanddrukkne arkæologiske trægenstande både i forhold til materialekarakteristika (træsart, nedbrydningsstype og nedbrydningsgrad), dimensioner og konstruktionskompleksitet for at få en bedre forståelse for hvornår imprægnering med D-mannitol beva-

ringsmæssigt forsvarligt kan erstatte imprægnering med polyethylenglycol (PEG).

Varighed: 01.06.2015 – 30.05.2018

Finansiering: 531.650 kr. Slots- og Kulturstyrelsen

Eksterne samarbejdspartnere: De kulturhistoriske Museer i Holstebro; Konserveringscenter Vest; Odense Bys Museer

Follo 03

Ansvarlig: Seniorforsker **Niels Bonde**

Beskrivelse: Dendrokronologiske undersøgelser af tømmer fremkommet ved arkæologiske undersøgelser i Oslo.

Varighed: 01.07.2016 – 31.12.2018

Finansiering: 400.000 kr. (NIKU) + forskningstid (Nationalmuseet)

Eksterne samarbejdspartnere: Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Oslo

Birch bark preservation and degradation in the Neolithic passage grave Maglehøj

Ansvarlig: Projektforsker

Nanna Bjerregaard Petersen

Beskrivelse: Belysning af nedbrydningsprocesser og bevaringsforhold for birkebark anvendt i tørmurkonstruktion i jættestuen Maglehøj, med henblik på sikring af fortsat bevaring af materialet.

Varighed: 01.08.2017 – 31.12.2018

Finansiering: KADK

Eksterne samarbejdspartnere: Kunstakademiets Skoler for Arkitektur, Design og Konservering (KADK), Bern University of the Arts.

Middelalderens Måltider

Ansvarlig: Seniorforsker **Mette Marie Hald**

Beskrivelse: Middelalderens Måltider er et tværfagligt forskningsprojekt, der på grundlag af arkæologiske og naturvidenskabelige undersøgelser har til formål at belyse fortidens spiste måltider.

Varighed: 02.01.2017 – 30.09.2018

Finansiering: 768.240 kr. Kulturministeriets Forskningspulje

Eksterne samarbejdspartnere: Roskilde Museum; Københavns Museum; Museum Sydøstdanmark; Odense Bys Museer; Arkæologi Sydfyn; Museum Nordsjælland; Københavns Universitet.

Nationalmuseet København

Beskrivelse

Nationalmuseet København er placeret i afdelingen Udvikling, enheden varetager koordineringen af en lang række formidlingsopgaver på tværs af Nationalmuseets organisationsstruktur med henblik på at sikre hensigtsmæssige planlægningsprocedurer, effektiv vidensopsamling, optimal ressourceudnyttelse og sammenhæng i museets visuelle fremtoning.

Enheden varetager med sparring fra de faglige enheder bl.a. undervisningstilbud og aktiviteter i relation til museets samlinger og udstillinger.

Medarbejdere

Enhedsschef Anni Mogensen

Ansatte uden for den videnskabelige stillingsstruktur

Mette Boritz, overinspektør, ph.d.

Mette Byriel-Thygesen, museumsinspektør

Rune Clausen, webansvarlig

Gitte Engholm, projektleder, ph.d.

Kristine Møller Gårdhus, museumsinspektør

Nye projekter

The Fabric of My Life

Ansvarlig: Projektleder **Gitte Engholm**

Beskrivelse: The Fabric of My Life (=FABRIC) is a collaborative project between cultural institutions in DK, GR, DE and FR with the aim of innovating and establishing new methods and initiatives in the cultural sector concerning migration history, to empower refugee women and to train and educate designers and cultural workers in museums and other cultural associations. The Fabric of My Life fosters new digital and cultural products co-created with refugee women.

Varighed: 01.09.2018 – 31.08.2020

Finansiering: ca. 100.000 kr. Creative Europe

Eksterne samarbejdspartnere: Center for tekstilforskning, SAXO-Instituttet, KU (Projekter) m.fl.

Igangværende projekter

Cultural Citizenship and Innovation

Ansvarlig: Projektleder **Gitte Engholm**

Beskrivelse: Målet med CULINN projektet er at udvikle ideer til, hvordan kulturinstitutioner kan bidrage til flygtninges og andre nyankomnes integration (sprogudvikling, netværksopbygning, styrket tilhørsforhold og kompetence vedligeholdelse) gennem kulturelle medborgerskabsprojekter. Se også *Større projekter*.

Varighed: 01.02.2017 – 31.01.2020

Finansiering: 4.659.482 kr. Innovationsfondens Grand Solutions

Eksterne samarbejdspartnere: Arbejdermuseet, Center for Kunst og Interkultur, Det Syriske Kulturinstitut i Danmark, Immigrantmuseet, Museum Bornholm, Museum Vestsjælland, Vardemuseerne og Museum Lolland-Falster.

ENHEDERNE OG DERES PROJEKTER

4. Nationalmuseets publikationer

I dette kapitel er Nationalmuseets publikationer fra 2018 præsenteret samlet og ordnet efter enhed. Alle enheder, hvis forskere har publiceret, er medtaget. For hver enhed er publikationerne overordnet delt i Peer-reviewede publikationer og Øvrige publikationer. Herunder er publikationerne inddelt i følgende kategorier: Monografier/antologier, Artikler, Bogkapitler/bidrag til antologier (herunder også artikler i konferencepublikationer), Anmeldelser og Faglige rapporter.

Publikationerne er ordnede alfabetisk efter forfatteren fra den pågældende enhed. For hver publikation er den pågældende enheds forfatter(e) markeret i fed og kapitæler. Hvis der er medforfattere fra andre af museets enheder, er disse markeret i almindelig skrift og kapitæler. Herved synliggøres samarbejder på tværs af Nationalmuseets enheder. Sådanne publikationer optræder under alle medvirkende enheder. I 2018 har der været 10 publikationer med forfattere fra flere af museets enheder.

Danmarks og Middelhavslanternes Oldtid

Peer-reviewede publikationer

Monografier/antologier

Lindelof, P. E., Bouzouggar, A., Cordes, A. R., Simmelkær, A., Vinther, J. & **SØRENSEN, LASSE**. *Paleolithic Stone Artefacts from Moroccan Sahara*. *ArchaeoPhysics*.

Artikler

Dobat, A., Henriksen, M. B., **JESSEN, MADSDENGSSØ, RUBE, RIKKE**. B., Christiansen, T. T., Holst, M. K., Laursen, S., Arntsen, F. & Jensen, P. DIME – Digitale Metaldelektorfund: Den Danske Registreringsportal for Metaldelektorfund. *Arkæologisk Forum*.

KAUL, FLEMMING, Nielsen, B. H., Henriksen, M. B., & Kastholm, O. T. Nye fund af gamle skibe: Bronzealderens skibsbilleder som danefæ. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 152-163.

Tams, K. W., Jensen Søe, M., Merkyte, I., Valeur Seersholm, F., **HENRIKSEN, PETER STEEN, KLINGENBERG, SUSANNE**, Willerslev, E., Kjær, K. H., Hansen, A. J., Kapel, C. M. O. Parasitic infections and resource economy of Danish Iron Age settlement through ancient DNA sequencing. *PLOS ONE*, 13(6), [e0197399]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0197399>

SKALS, IRENE, Gleba, M., **TAUBE, MICHELLE & MANNERING, ULLA**. Wool textiles and archaeometry: testing reliability of archaeological wool fibre diameter measurements. *Danish Journal of Archaeology*, 7(2), 161-179. <https://doi.org/10.1080/21662282.2018.1495917>

MÜTH-FREDERIKSEN, SILKE. "Finding Old Sikyon" – på jagt efter en antik, græsk by. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 164-181.

PENTZ, PETER. Viking Art, Snorri Sturluson and some recent detector finds. *Fornvaennen*, 113(1), 17-33.

PETERSEN, PETER VANG. Ravfigurer og zigzagmønstre: – jægerkunst fra istiden. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 136-151.

Gron, K & **SØRENSEN, LASSE**. Cultural and Economic Negotiation during the Neolithisation of Southern Scandinavia. *Antiquity* 2018, 92 (364), pp. 958-974.

Schwall, C., Brandl, M., Gluhak, T. M., Horejs, B., Milić, B., Betina, L., **SØRENSEN, LASSE** & Wolf, D. From near and far: Stone procurement and exchange at Çukuriçi Höyük in Western Anatolia. *Journal of Lithic Studies*.

Fort, J., Pareta, M. M & **SØRENSEN, LASSE**. Estimating the relative importance of demic and cultural diffusion in the spread of the Neolithic in Scandinavia. *Journal of Royal Society Interface* 15: 1-11.

SØRENSEN, LASSE & NIELSEN, POUL OTTO. The formation of social rank in the Early Neolithic of Northern Europe. *Acta Archaeologica* 89, 15-29.

VARBERG, JEANETTE. Står arkæologien i skyggen af naturvidenskaben? *Arkæologisk Forum*, (39), 38-41.

Bogkapitler/bidrag til antologier

AXBOE, MORTEN. Gudum Man. I A. Bauer, & A. Pesch (red.), *Hvannadalir - Beiträge zur europäischen Altertumskunde und mediävistischen Literaturwissenschaft: Festschrift für Wilhelm Heizmann* (s. 361-378). Berlin/Boston: Walter de Gruyter. *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*. Ergänzungsbaende, Bind. 106 <https://doi.org/10.1515/9783110569483-022>

KAUL, FLEMMING. The One-edged Razor: A Vivid Medium of Creativity and Meaning. I L. Bender Jørgensen, J. Sofaer, & M. L. Stig Sørensen (red.), *Creativity in the Bronze Age : Understanding Innovation in Pottery, Textile and Metalwork Production* (s. 161-176). Cambridge: Cambridge University Press.

KAUL, FLEMMING. Left-right Logic. An Innovation of the Bronze Age. I L. Bender Jørgensen, J. Sofaer, & M. L. Stig Sørensen (red.), *Creativity in the Bronze*

Age: Understanding Innovation in Pottery, Textile, and Metalwork Production (s. 235-245). Cambridge: Cambridge University Press.

- KAUL, FLEMMING.** Gennem europæiske landskaber. Bronzealderens forbindelser - og hvordan var de mulige? I *Status og samfundsstruktur i yngre bronzealderens kulturlandskab* (vol. 6): *Seminarrapport fra seminaret "Status og samfundsstruktur i yngre bronzealderens lokale kulturlandskab" afholdt i Viborg, 2.-3. marts 2016* (s. 9-35). Viborg Museum/Holstebro Museum.
- KAUL, FLEMMING.** The Nordic Razor as Medium of Creativity. I *Considering Creativity, Knowledge and Practise in Bronze Age Europe* (s. 105-115). Oxford: Archaeopres Archaeology, Oxford.
- KAUL, FLEMMING.** The Shape of the Divine Powers in Nordic Bronze Age Mythology. I L. Bredholt Christensen, & J. Tae Jensen (red.), *Religion and Material Culture: Studying Religion and Religious Elements on the Basis of Objects, Architecture and Space.: Proceedings of an International Conference Held at the Centre for Bible and Cultural Memory (BiCuM), University of Copenhagen and the National Museum of Denmark, Copenhagen, May 6-8, 2011* (Published 2017/2018) (s. 199-225). Turnhout: Brepols Publishers.
- KAUL, FLEMMING.** Middle Bronze Age Long Distance Exchange: Early Glass, Amber and Guest-Friendship, Xenia. I B. Nessel, D. Neubaum, & M. Bartelheim (red.), *Bronzezeitlicher Transport. Akteure, Mittel und Wege* (Bind Ressourcenkulturen 8, s. 189-211). Tübingen: Tübingen University Press. RessourcenKulturen, Bind. 8
- Andersson Strand, E., FREI, KARIN MARGARITA, **MANNERING, ULLA** & Nosch, M-L. La donna è mobile. Biographies of Mobile Women in Ancient European Societies. I M. G. Sanchez, & M. Gleba (red.), *Vestus Textrinum. Textiles in the Ancient World. Studies in Honour of Carmen Alfaró Giner* (s. 225-234). Barcelona. Col-leccio Instrumenta, Bind. 59
- MANNERING, ULLA.** The earliest cloth culture in Denmark. I M. Siennicka, L. Rahmstorf, & A. Ulanowska (red.), *First Textiles, The Beginnings of Textile Manufacture in Europe and the Mediterranean: Proceedings of the EAA Session Held in Istanbul (2014) and the "First Textiles" Conference in Copenhagen (2015)* (s. 51-58). UK: Oxbow Books. Ancient Textiles Series, Bind. 32
- NIELSEN, MORTEN.** An Army of Comedy: Political jokes and tropic ambiguity in the Trump era. I J. K. Rehak, & S. Trnka (red.), *The Politics of Joking: Anthropological Engagements* (s. 168-178). London: Routledge.
- PETERSEN, PETER VANG.** Solrød Strand – reindeer hunters by the Baltic Ice Lake. I A. Fischer, & L. Pedersen (red.), *Oceans of Archaeology* (s. 84-85). Højbjerg: Jutland Archaeological Society. Jysk Ar-

kaeologisk Selskab. Skrifter, Bind. 101

- PETERSEN, PETER VANG,** Fischer, A., Bloch, A., (oversætter), & Robinson, D., (oversætter). Amber ornaments from North Sea shores: missives from the Stone Age. I A. Fischer, & L. Pedersen (red.), *Oceans of Archaeology* (s. 22-28). Højbjerg: Jysk Arkæologisk Selskab. Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Bind. 101
- PETERSEN, PETER VANG.** Glowing amber in the dark: Glimt af rav i mørket. I A. Fischer, & L. Pedersen (red.), *Oceans of Archaeology* (s. 29). Højbjerg: Jutland Archaeological Society. Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Nr. 101
- PETERSEN, PETER VANG** & Fischer, A. Denmark – a sea of archaeological plenty. I A. Fischer, & L. Pedersen (red.), *Oceans of Archaeology* (s. 68-83). Højbjerg: Jutland Archaeological Society. Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Bind. 101
- VARBERG, JEANETTE.** klanfejder og kvægrøverier: Et bud på hulbælternes funktion. I P. Eriksen, & P. O. Rindel (red.), *Lange linjer i landskabet: Hulbælter fra jernalderen* (s. 389-393). Jysk Arkæologisk Selskab.

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

- PENTZ, PETER.** *Vikings*. Nationalmuseet
- PENTZ, PETER.** *Vikinger*. Nationalmuseet
- VARBERG, JEANETTE.** Människan har alltid vandrat: Folkvandringar och vändpunkter i historien. Stockholm: Natur och kultur, bokförlaget.

Artikler

- HANSEN, ANNE HASLUND.** Kulturkamp og ægypterier - historien om et dansk bygningsværk fra 1920erne. *Papyrus*, 38/1, 12-15.
- HOLST, SANDIE.** Kult og magt i et frankisk perspektiv: - udstilling på Archaeologisches Museum i Frankfurt. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 182-193.
- Kristiansen, M. S., Iversen, R., & **JESSEN, MADS DENGSO.** Editorial. *Danish Journal of Archaeology*, 7(1), 1. <https://doi.org/10.1080/21662282.2018.1486119>
- JESSEN, MADS DENGSO,** Kristiansen, M. S., Iversen, R., GRANE, THOMAS, & **SØRENSEN, LASSE.** Editorial. *Danish Journal of Archaeology*, 7(2). <https://doi.org/10.1080/21662282.2018.1541695>
- KAUL, FLEMMING,** Von Richthofen, J., Gratuze, B., & **VARBERG, JEANETTE.** 3.000 Jahre "Globalisierung" in der Oberlausitz? Bronzezeitliche Glasperlen aus einem Brandgrab bei Jänkendorf. *Görlitzer Magazin. Geschichte und Gegenwart der Stadt Görlitz und ihrer Ugebung*, 30, 2017 (2018)(30), 70-81.

- KAUL, FLEMMING.** Hvem var rhäterne. *Sfinx*, Nr. 2, 2018(2018), 8-11.
- KAUL, FLEMMING & Warmind, M.** Kelterne i Alperne. *Sfinx*, Nr. 2, 2018(2018), 12-17.
- KAUL, FLEMMING.** De varme bade i Alperne: En gave fra jordens indre ved bjerg og pas. *Sfinx*, 41(2), 80-83.
- KAUL, FLEMMING.** Vandgudinden Slattenlangpat. *Skalk*, Nr. 4, 2018(2018), 25-29.
- KAUL, FLEMMING.** Folkeminderne og arkæologien 2. *Skalk*, Nr. 5, 2018(2018), 20-27.
- MANNERING, ULLA.** Fashioning the Viking Age. *Archaeological Textiles Review* 60, 114-117.
- PENTZ, PETER, & Henriksen, M. B.** Apollon fra Odense. *Skalk*, (3), 28-33.

Bogkapitler/bidrag til antologier

- JESSEN, MADS DENGSSØ.** Reflection on the day related to landscape archaeology of South Scandinavia in the present and the future. I *From Central Space to Urban Place (1:2). Social organization of land in South Scandinavia AD 400-1100. Methods, challenges and possibilities.* (Bind 1:2). Odense.
- KAUL, FLEMMING.** The Chariot of the Sun and other sun horses of the Nordic Bronze Age - including some interesting anatomical details. I J. Dodd, & E. Meijer (red.), *Giving the Past a Future: Essays in Archaeology and Rock Art Studies in Honour of Dr. Phil h.c. Gerhard Milstreu* (s. 58-69). Oxford: Archaeopress.
- KAUL, FLEMMING.** Boeslunde, Zealand, a Danish Bronze Age centre of wealth. I S. Hansen, & F. Schopper (red.), *Der Grabhügel von Seddin im norddeutschen und südsandinavischen Kontext. : Internationale Konferenz 16. bis 20. Juni 2014, Brandenburg an der Havel* (s. 105-116). Wünsdorf: Brandenburgisches Landesamt für Denkmalpflege und Archäologisches Landesmuseum. Arbeitsberichte zur Bodendenkmalpflege in Brandenburg, Nr. 33
- PENTZ, PETER.** La Dinamarca de la Època Vikinga. I *Vikingos. Guerreros del Norte, Gigantes del mar* (s. 15-25). Santa Cruz de Tenerife: Fundación CajaCanarias.
- PETERSEN, PETER VANG.** Danefæ fra Jungshoveds stenalder. *Jungshoved*, 14(2), 10-13. [3].
- SCHIERUP, STINE.** Warriors and Acrobats. A Case Study of Late Fourth Century BC Lucanian Vases in the Collection of the National Museum of Denmark. I S. Schmidt, & U. Kästner (red.), *Inszenierung von Identitäten. Unteritalische Vasenmalerei zwischen Griechen und Indigenen* (s. 128-135). München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften . Beihefte zum Corpus vasorum antiquorum, Bind. 8.

Anmeldelser

- JESSEN, MADS DENGSSØ.** Review: Helen Clarke & Kristina Lamm: Helgö Revisited. A new look at the excavated evidence for Helgö, central Sweden. *Kuml*, 251.
- MÜTH-FREDERIKSEN, SILKE.** Heinz-Jürgen Beste, Dieter Mertens: Die Mauern von Syrakus. Das Kastell Euryalos und die Befestigung der Epipolai. Mit einem Beitrag von Salvatore Ortisi. Wiesbaden: Reichert 2015. *Gnomon*, 90(4), 347-351. <https://doi.org/10.17104/0017-1417-2018-4-347> Zu allen Ausgaben: *Gnomon* C.H.Beck, München

Middelalder, Renæssance, og Numismatik

Peer-reviewede publikationer

Monografier/antologier

- ENGBERG, NILS.** *Danmarks døde kirker: Middelalderens nedlagte kirker.* Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- ETTING, VIVIAN, ENGBERG, NILS, Frandsen, J., Skov, H. & Nymark, L (RED.).** *Borgene på Samsø: En arkæologisk jagt på historien bag øens fem middelalderborge.* Odense: Syddansk Universitetsforlag. University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences, Bind. 558.
- ENGBERG, NILS, ETTING, VIVIAN, Meldgaard Sass Jensen, L., Sørensen, C. & Wille-Jørgensen, D. (RED.).** *Building a Castle: Preparing for war or keeping the peace?* Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- IMER, LISBETH.** *Rigets runer.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. 100 danmarkshistorier
- JOHANNSSEN, BIRGITTE BØGGILD & Ottenheim, K. (RED.).** *Beyond Scylla and Charybdis. European Courts and Court Residences outside Habsburg and Valois/Bourbon Territories, 1500-1700.* Copenhagen: Syddansk Universitetsforlag. Publications from the National Museum. Studies in archaeology & history, Bind. 24

Artikler

- Jackson, R., **ARNEBORG, JETTE**, Dugmore, A. J., **KOCH MADSEN, CHRISTIAN**, McGovern, T. H., Smiarowski, K., & Streeter, R. Disequilibrium, Adaptation, and the Norse Settlement of Greenland. *Human Ecology*, 46(5). <https://doi.org/10.1007/s10745-018-0020-0>
- Mühlemann, B., Margaryan, A., Damgaard, P. D. B., Allentoft, M. E., Vinner, L., Hansen, A. J., Weber, A., Bazaliiskii, V. I., **ARNEBORG, JETTE**, Bogdanowicz, W., Falys, C., Sablin, M., Smrcka, V., Sten, S., Tashbaeva, K., Lynnerup, N., Sikora, M., Smith, D. J., Fouchier, R. A. M., Drosten, C., Sjögren, K., Kristiansen, K., Wil-

- lerslev, E. & Jones, T. C. Ancient human parvovirus B19 in Eurasia reveals its log-term association with humans. *National Academy of Sciences. Proceedings*, 115 (29), 1-6.
- Price, T. D., & **ARNEBORG, JETTE**. The Peopling of the North Atlantic: Isotopic Results from Greenland. *Journal of the North Atlantic*, S7, 164-185.
- Hegmon, M., Peeples, M. A., & **ARNEBORG, JETTE**. The human experience of social transformation: Insights from comparative archaeology. *Plos One*.
- ELIASSEN, KIRSTIN S.** Gammelkirken i Nyborg: Den forsvundne middelalderlige kirke endelig lokaliseret. *Fynske Årbøger*, 2018, 44-57.
- Bro-Jørgensen, M. H., Viera, F., Carøe, C., Nestor, S., Hallström, A., Gregersen, K., **ETTING, VIVIAN**, Gilbert, T. & Sinding, M-H. Ancient DNA analysis of Scandinavian medieval drinking horns and the horn of the last aurochs bull. *Journal of Archaeological Science*, 99(November), 47-54. <https://doi.org/10.1016/j.jas.2018.09.001>
- ETTING, VIVIAN**. In the Middle of the Moor: The royal Castle of Gurre. *Chateau-Gaillard*, Vol. 28, 135-142.
- HORSNÆS, HELLE**, & Andersen, N.J.E. Møntvægtloder som danefæ – på sporet af renæssancens usynlige guldmønter. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 208-221.
- JOHANNSSEN, BIRGITTE BØGGILD, CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN, HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA, VESTERGÅRD KRISTIANSEN, KARIN, LARSEN, BIRGITTE, STEMANN-PETERSEN, KAREN, & TAUBE, MICHELLE**. Mellem Himmel og Jord – sidste nyt om det gyldne alter i Sahl. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 194-207.
- Harmsen, H., HOLLESEN, JØRGEN, **KOCH MADSEN, CHRISTIAN**, Albrechtsen, B., Myrup, M., & Matthiesen, Henning. A Ticking Clock? Preservation and Management of Greenland's Archaeological Heritage in the Twenty-First Century. *Conservation and Management of Archaeological Sites*, 20(4), 175-198. <https://doi.org/10.1080/13505033.2018.1513303>
- Feveile, C., & **MOESGAARD, JENS CHRISTIAN**. Damhus-skatten - et fantastisk indspark til den tidlige mønthistorie. *By, Marsk og Geest*, 30, 28-30.
- Bogkapitler/bidrag til antologier**
- ENGBERG, NILS**. Hjortholm. I Etting, Vivian, Engberg, Nils, Frandsen, J., Skov, H. & Nymark, L (Red.), *Borgene på Samsø: En arkæologisk jagt på historien bag øens fem middelalderborge* (Bind 558, s. 87-103). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- ENGBERG, NILS**. Blafferholm. I Etting, Vivian, Engberg, Nils, Frandsen, J., Skov, H. & Nymark, L (Red.), *Borgene på Samsø: En arkæologisk jagt på historien bag øens fem middelalderborge* (Bind 558, s. 125-140). Odense.
- ENGBERG, NILS**. Vesborg. I Etting, Vivian, Engberg, Nils, Frandsen, J., Skov, H. & Nymark, L (Red.), *Borgene på Samsø: En arkæologisk jagt på historien bag øens fem middelalderborge* (Bind 558, s. 141-158). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- ENGBERG, NILS & ETTING, VIVIAN**. Hjortholm Bisgård Vesborg Blafferholm. I Etting, Vivian, Engberg, Nils, Frandsen, J., Skov, H. & Nymark, L (Red.), *Borgene på Samsø: En arkæologisk jagt på historien bag øens fem middelalderborge* (s. 105-124). Odense: Syddansk Universitetsforlag. University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences, Bind. 558
- ENGBERG, NILS & ETTING, VIVIAN**. Sammenfatning og konklusion. I V. Etting et al. (red.), *Borgene på Samsø: En arkæologisk jagt på historien bag øens fem middelalderborge* (Bind 558, s. 175-184). Odense.
- ENGBERG, NILS & ETTING, VIVIAN**. Dating Hammershus Castle: Crusader og Archbishop's Castle. I Engberg, Nils, Etting, Vivian, Meldgaard Sass Jensen, L., Sørensen, C. & Wille-Jørgensen, D. (red.), *Building a Castle: Preparing for war or keeping the peace?* (s. 29-40). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH.
- ENGBERG, NILS & ETTING, VIVIAN**. Dating Hammershus Castle - crusader or archbishops castle? I Engberg, Nils, Etting, Vivian, Meldgaard Sass Jensen, L., Sørensen, C. & Wille-Jørgensen, D. (red.), *Building a castle: preparing for war or keeping the peace?* (s. 29-40). Bonn: Dr. Rudolf Habelt GmbH. Castella Maris Baltici, Bind. XIII
- GRINDER-HANSEN, POUL**. Kunst til kirkebygninger: Niels Skovgaards kirkelige billedverden. I A-M. Villumsen, & T. Nielsen (red.), *Niels Skovgaard: Maler. Billedhugger. Keramikker. Illustratør* (s. 148-171). Viborg: Skovgaard Museet.
- GRINDER-HANSEN, POUL**. Art for Church buildings. Niels Skovgaard's ecclesiastical imagery. I A-M. Willumsen, & T. Nielsen (red.), *Skovgaard, Niels. Painter, Sculptor, Ceramicist, Illustrator* (s. 148-171). Skovgaard Museet.
- JOHANNSSEN, BIRGITTE BØGGILD**. Antiquum magis quam splendidum: Appropriating Anachronism. The Case of Copenhagen Castle. I Bøggild Johanssen, Birgitte & Ottenheim, K. (red.), *Beyond Scylla and Charybdis. European Courts and Court Residences outside Habsburg and Valois/Bourbon Territories, 1500-1700* (s. 237-250). Copenhagen: Syddansk Universitetsforlag. Publications from the National Museum. Studies in archaeology & history, Bind. 24
- KJÆR, ULLA**. Immanuelskirken: "Tempel for den gode og personlige Smag". I A-M. Villumsen, & T. Nielsen (red.), *Niels Skovgaard: maler – billedhugger – keramikker – illustratør* (s. 128-147). Viborg: Skovgaard Museets Forlag.

KJÆR, ULLA. The Immanuel Church: A key work in Niels Skovgaard's oeuvre. I A-M. Willumsen, & T. Nielsen (red.), *Niels Skovgaard – painter – sculptor – ceramicist – illustrator* (s. 128-47). Viborg: Skovgaard Museets Forlag.

WANGSGAARD JÜRGENSEN, MARTIN. The Elusive Quality of Saints: Saints, Churches and Cults. I C. Selch Jensen, K. Villads Jensen, T. M. S. Lethonen, N. H. Petersen, & T. Sands (red.), *Saints and Sainthood Around the Baltic: Identity, Literacy, and Communication in the Middle Ages* (s. 13-34). Kalamazoo: Medieval Institute Publications. Studies in Medieval and Early Modern Culture

WANGSGAARD JÜRGENSEN, MARTIN. One of Us: Local Danish saints. I N. H. Petersen, A. Mänd, S. Salvadó, & T. R. Sands (red.), *Symbolic Identity and Cultural Memory of Saints* (s. 220-245). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

ANDERSEN, MICHAEL & CHRISTENSEN, TINE BONDE (RED.), *Denar til Daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550*. Nationalbanken.

BENDTSEN, LASSE J., & Eliassen, Kirstin S. *Danmarks Kirker: 9 Odense Amt: Kirkerne i Viby, Mesinge, Dalby, Stubberup*. København: Nationalmuseet. Danmarks Kirker, Nr. hft. 42-43, Bind. 7

BURMEISTER, DAVID & WANGSGAARD JÜRGENSEN, MARTIN. *Norup, Hasmark, Ølund Kapel, Egense, Skeby, Gerskov*. Syddansk Universitetsforlag. Danmarks Kirker, Odense Amt, Nr. 44

CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN & JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD. *Estvad, Rønbjerg. I Danmarks Kirker: Ringkøbing Amt*. København: Syddansk Universitetsforlag.

CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN & JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD. *Sahl, Vinderup*. København: Syddansk Universitetsforlag.

GRINDER-HANSEN, POUL & FORTUNA, ROBERTO (Illustrator). *Kronborg: Fortællingen om et slot*. København: Gyldendal.

ILSTED KRISTIANSEN, RIKKE, & LINDHOLT, PIA K. *Skårup, Tved, Egense, Øster Skerninge*. Syddansk Universitetsforlag. Danmarks Kirker, Nr. 17-18, Bind. X

KIEFFER-OLSEN, JAKOB & NYBORG, EBBE. *Skibet, Bredsten, Balle, Gadbjerg, †Klausholm*: (Danmarks Kirker; Nr. 24, Bind XVII). Syddansk Universitetsforlag.

Doktordisputats

KIEFFER-OLSEN, JAKOB. *Kirke og kirkestruktur i middelalderens Danmark*. Syddansk Universitetsforlag.

Artikler

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, ETTING, VIVIAN, Grambye, V. H., GUNDESTRUP, BENTE, AASBJERG JENSEN, LARS, Lindgreen, S., Sauffaus, E. L., SCHMIDT, ANNE LISBETH, STEMANN-PETERSEN, KAREN, Wester, B. Kongens Kunstkammer. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 95-105.

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, GABRIEL, MILLE, Hansen, M. H., PEDERSEN, KAREN BRYNJOLF, Saffaus, E. L., SEBRO, LOUISE, Svensson, S & TOFT, PETER A. Stemmer fra kolonierne. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 80-93.

ETTING, VIVIAN. "... et forgyldt horn, kaldet gribsklo": Om drikkehorn fra Danmarks oldtid og middelalder. *Fund & Fortid*, (3), 22-27.

HORSNÆS, HELLE. Danmarks ældste møntskat. *Skalk*, 2018(5), 8-11.

Bogkapitler/bidrag til antologier

ARNEBORG, JETTE. Greenland: Approaches to Historical Norse Archaeology UPDATE. I C. Smith (red.), *Encyclopedia of Global Archaeology Living Edition*. Springer Publications. Encyclopedia of Global Archaeology https://doi.org/10.1007/978-3-319-51726-1_1371-2

GRINDER-HANSEN, POUL. Frederiksborg Slot – et nationalhistorisk monument. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 27, s. 281-282). Gad.

GRINDER-HANSEN, POUL. Gladsaxe Kommune, Kirker. I *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 28, s. 295-97). Gad.

GRINDER-HANSEN, POUL. Egedal Kommune. Kirker. I *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 28, s. 53-55). Gad.

GRINDER-HANSEN, POUL. Herlev Kommune, Kirker. I *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 28, s. 230-31). Gad.

GRINDER-HANSEN, POUL. Frederikssund Kommune. Kirker. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 27, s. 64-66). Gad.

GRINDER-HANSEN, POUL. Hørsholm Kommune, Kirker. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 27, s. 154-155). Gad.

GRINDER-HANSEN, POUL. Kronborg – slottet på det yderste næs mellem Danmark og Sverige. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark* (6. udgave udg., Bind 26, s. 244-48). København: Gad.

HORSNÆS, HELLE. Forhistoriens penge og de første mønter i Danmark. I M. Andersen, & T. B. Christensen (red.), *Denar til Daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550* (s. 56-111). Nationalbanken.

HORSNÆS, HELLE. Møntvæsnets tidlige historie og udvikling. I M. Andersen, & T. B. Christensen (red.),

Denar til Daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550 (s. 10-55). Nationalbanken.

IMER, LISBETH. Runesten: Randers, Norddjurs, Syddjurs. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark: Randers, Norddjurs, Syddjurs* (6 udg., Bind 9). Kbh.: Trap Danmark.

IMER, LISBETH. Runesten: Frederikssund, Hillerød, Allerød, Hørsholm, Rudersdal. I *Trap Danmark* (6. udg., Bind 27). København: Trap Danmark.

IMER, LISBETH, & Olesen, R. S. In the beginning was the Word.... New finds of lead amulets in Denmark. I A. Bauer, E. Kleivane, & T. Spurkland (red.), *Epigraphy in an intermedial context* (s. 123-155). Dublin: Four Courts Press Ltd.

KJÆR, ULLA. Håndtering af de fredede bygninger 1918-2018. I A. Tønnesen, C. M. Smidt, & U. M. A. U. Kjær (red.), *Hele samfundets øje: Bygningsfredning i 100 år* (s. 130-77). Odense: Syddansk Universitetsforlag. University of Southern Denmark Studies in History and Social Sciences, Bind. 561

KJÆR, ULLA. Marienlyst. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark: Halsnæs, Gribskov, Helsingør, Fredensborg* (6 udg., Bind 26, s. 252). København: Gads Forlag.

KJÆR, ULLA. Fredensborg. I N. E. Koch (red.), *Trap Danmark: Halsnæs, Gribskov, Helsingør, Fredensborg* (6 udg., Bind 26, s. 314). København: Gads Forlag.

KJÆR, ULLA. Hirschholm Slot. I N. Ehlers Koch (red.), *Trap Danmark: Frederikssund, Hillerød, Allerød, Hørsholm, Rudersdal* (6. udg., Bind 27, s. 262-63). København: Gads Forlag.

KJÆR, ULLA. Sophienberg. I N. Ehlers Koch (red.), *Trap Danmark: Frederikssund, Hillerød, Allerød, Hørsholm, Rudersdal* (6. udg., Bind 27, s. 283). København: Gads Forlag.

KJÆR, ULLA. Kokkedal. I N. Ehlers Koch (red.), *Trap Danmark: Frederikssund, Hillerød, Allerød, Hørsholm, Rudersdal* (6. udg., Bind 27, s. 284). København: Gads Forlag.

KJÆR, ULLA. Frydenlund. I N. Ehlers Koch (red.), *Trap Danmark: Frederikssund, Hillerød, Allerød, Hørsholm, Rudersdal* (6. udg., Bind 27, s. 353-54). Gads Forlag.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN. De første skridt mod en møntreform – Ca. 600-1060. I M. Andersen, & T. B. Christensen (red.), *Denar til Daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550* (s. 56-111). Nationalbanken.

MOESGAARD, JENS CHRISTIAN. Sølvpenninge i kongens navn – Ca. 1060-1230. I M. Andersen, & T. B. Christensen (red.), *Denar til Daler. Danmarks mønthistorie indtil 1550* (s. 56-111). Nationalbanken.

RENSBRO, HENRIETTE. Halsnæs, Gribskov, Helsingør og Frederiksborg kommuner: Fagkonsulent for arkæologi: byer, ødekirker og klostre. I *Trap Danmark* (6 udg., Bind 26). Kbh.: Trap Danmark.

RENSBRO, HENRIETTE. Frederikssund, Hillerød, Allerød, Hørsholm og Rudersdal kommuner: Fagkonsulent for arkæologi: byer, ødekirker og klostre. I *Trap Danmark* (6 udg., Bind 27). Kbh.: Trap Danmark.

RENSBRO, HENRIETTE. Egedal, Furesø, Ballerup, Herlev og Gladsaxe kommuner: Fagkonsulent for arkæologi: byer, ødekirker og klostre. I *Trap Danmark* (6 udg., Bind 28). Kbh.: Trap Danmark.

RENSBRO, HENRIETTE. Lyngby-Taarbæk, Gentofte, Frederiksberg kommuner: Fagkonsulent for arkæologi: byer og klostre. I *Trap Danmark* (6 udg., Bind 29). Kbh.: Trap Danmark.

Anmeldelser

CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN. Hans Krongaard Kristensen, Tvillum Kloster. *Fornvännan* - tidskrift för svensk antikvarisk forskning, (2), 114-116.

PEDERSEN, ANNE. Rezension Anne Klammt, Die Standorte unbefestigter Siedlungen der nördlichen Elsslawen. Zwischen Klimaveränderung und politischem Wandel. *Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie* Vol. 277. Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn 2015. Germania, 96, 426-429.

Nyere Tid og Verdens Kulturer

Peer-reviewed publikationer

Bøger/antologier

JENSEN, EINAR LUND, *Boplads – udsted – koloni? En undersøgelse af diskussionen i Grønland om bosættelsespolitikken 1911-1952*, Inussuk. Arktisk forskningsjournal 2.

KOKTVEDGAARD ZEITZEN, MIRIAM, & Chou, C. (RED.) (2018). *Breast Cancer meanings: Journeys across Asia*. Singapore: NUS Press Pte Ltd.

KOKTVEDGAARD ZEITZEN, MIRIAM. *Elite Malay Polygamy: Wives, Wealth and Woes in Malaysia*. New York/Oxford: Berghahn Books. Fertility, Reproduction and Sexuality, Bind. 41

MAHLER, DITLEV (RED.), *Gruel, Bread, Ale and Fish. Changes in the Material Culture related to Food Production in the North Atlantic 800-300 AD*, University Press of Southern Denmark/Publications from the National Museum – Studies in Archaeology & History vol. 26.

PEDERSEN, MIKKEL VENBORG. *Den perfekte gentleman: Mænd, stil og idealer i verden af i går.* (1 udg.) København: Gads Forlag.

PETERSEN, MARTIN, *North Korean Graphic Novels: Seduction of the Innocent?* Routledge.

Artikler

APPELT, MARTIN, JØRGENSEN, ANNE METTE, PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE, Feldt, P., & WANG, JACOB. Femte Thuleekspedition: - mod nye fællesskaber. *Nordisk Museologi*, 2018(2-3), 60-72. <https://doi.org/10.5617/nm.6655>

CHRISTENSEN, JENS OLE & WALSETH, JØRGEN. Bil-lund, Mitrovica og Mali - nytænkning af kulturbevaringsarbejdet på Tøjhusmuseet. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 38-51.

Flora, J., Johansen, K. L., **GRØNNOW, BJARNE**, Andersen, A. O., & Mosbech, A. Present and past dynamics of Inughuit resource spaces. *Ambio*, 47, Supplement 2, 244-264.

GRØNNOW, BJARNE, Davidson, T. A., Wetterrich, S., Johansen, K. L., Windirch, T., Jeppesen, E., Syväranta, J., Olsen, J., Gonzalez-Bergonzoni, I., Strunk, A., Larsen, N., Meyer, H., Søndergaard, J., Dietz, R. & Mosbech, A. The history of seabird colonies and the North Water ecosystem: Contributions from paleo-ecological and archaeological evidence. *Ambio*, 47, Supplement 2, 175-192.

GRØNNOW, BJARNE, Andersen, A. O., Appelt, Martin, Flora, J., Hastrup, K., Johansen, K. L., & Mosbech, A. En Arktisk Oase – NOW projektet i Thule. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 117-135.

Hastrup, K., Mosbech, A., & **GRØNNOW, BJARNE**. Introducing the North Water: Histories of exploration, ice dynamics, living resources, and human settlement in the Thule Region. *Ambio*, 47(Suppl. 2), 162-174. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1030-2>

Hastrup, K., Andersen, A. O., **GRØNNOW, BJARNE** & Heide-Jørgensen, M. P. Life around the North Water ecosystem: Natural and social drivers of change over a millennium. *Ambio*, 47(2 Supplement), 213-225. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1028-9>

Jeppesen, E., **APPELT, MARTIN**, Hastrup, K., **GRØNNOW, BJARNE**, Mosbech, A., Smol, J. P., & Davidson, T. A. Living in an oasis: Rapid transformations, resilience, and resistance in the North Water Area societies and ecosystems. *Ambio*, 47(2 Supplement), 296-309. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1034-y>

MARTENS, MARIE, Torp, L., & Hahn Ranmar, U. Musikmuseet – Musikhistorisk Museum & Carl Claudius' Samling: en udviklingshistorie. *Danish Musicology Online*, Særnummer (2018), 93-119.

Mosbech, A., Johansen, K. L., Davidson, T. A., Appelt, Martin, **GRØNNOW, BJARNE**, Ceyler, C., Lyngs, P., Flora, J. On the crucial importance of a small bird: The ecosystem services of the little auk (Alle alle) population in Northwest Greenland in a long-term

perspective. *Ambio*, 47(2 Supplement), 226-243. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1035-x>

Bogkapitler/bidrag til antologier

KOKTVEDGAARD ZEITZEN, MIRIAM. Polygamy (Polygyny, Polyandry). I I H. Callan (red.), *The International Encyclopedia of Anthropology* London: Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118924396>.

KOKTVEDGAARD ZEITZEN, MIRIAM. Recognizing symptoms of breast cancer in Malaysia. I C. Chou, & Miriam Koktvedgaard Zeitzen (red.), *Breast Cancer meanings: Journeys across Asia* (s. 75-105). Singapore: NUS Press Pte Ltd.

KOKTVEDGAARD ZEITZEN, MIRIAM, Chou, C., & Ng, C. W. Q. Breast Cancer Journeys in Singapore. I C. Chou, & Miriam Koktvedgaard Zeitzen (red.), *Breast Cancer meanings: Journeys across Asia* (s. 129-157). Singapore: NUS Press Pte Ltd.

KOKTVEDGAARD ZEITZEN, MIRIAM, Chou, C., Hartman, M., & Iau, P. Introduction. I C. Chou, & Miriam Koktvedgaard Zeitzen (red.), *Breast Cancer Meanings: Journeys across Asia* (s. 1-21). Singapore: NUS Press Pte Ltd.

MAHLER, DITLEV, Introduction. I Mahler, D. (red.), *Gruel, Bread, Ale and Fish. Changes in the Material Culture related to Food Production in the North Atlantic 800-300 AD*, University Press of Southern Denmark/Publications from the National Museum – Studies in Archaeology & History vol. 26, s. 9.12.

MAHLER, DITLEV, Some remarks on food production and consumption in the early medieval North Atlantic I Mahler, D. (red.), *Gruel, Bread, Ale and Fish. Changes in the Material Culture related to Food Production in the North Atlantic 800-300 AD*, University Press of Southern Denmark/Publications from the National Museum – Studies in Archaeology & History vol. 26.

MØLLER, VIBEKE ANDERSSON. Tvangfrihed og transparens. Modernismens sommerhuse. I N. Dahlkild (red.), *Sommerlandets arkitektur. Drømmen om det gode liv*. (s. 171-195). København: Museum Tusulanums Forlag.

ODGAARD, ULLA. Driving the Caribou: Greenlandic Hunting Drive Systems and Ethical Aspects. I K. Carlson, & L. C. Bement (red.), *The Archaeology of Large-Scale Manipulation of Prey: The Economic and Social Dynamics of Mass Hunting* (s. 63-95). Boulder: University Press of Colorado. <https://doi.org/10.2307/j.ctv14h5hs.6>

TOFT, PETER A. Modelling complex cultural encounters in Contact and Colonial Greenland 1690-1900 : possibilities and limitations of the interaction zone model. I Costion, K. & Green, U. (red.). *Breaking Boundaries: Testing a Graphic Model of Cross-Cultural Interaction in Ancient Borderlands*. University of Florida Press.

Øvrige publikationer

Artikler

CHRISTENSEN, JENS OLE. Hjemmeværnet - et barn af modstandsbevægelsen. Hjemmeværnsmagasinet. *Tidsskrift for Hjemmeværnet*, 3/2018, 64-65.

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, **GABRIEL, MILLE**, Hansen, M. H., PEDERSEN, KAREN BRYNJOLF, Saffaus, E. L., **SEBRO, LOUISE**, Svensson, S & **TOFT, PETER A.** Stemmer fra kolonierne. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 80-93.

Hastrup, K., **GRØNNOW, BJARNE**, & Mosbech, A.. Preface. *Ambio*, 47(Suppl. 2), 159-161. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1029-8>

Arneborg, Jette, Bjørn, M., BORITZ, METTE, ETTING, VIVIAN, Grambye, V. H., **GUNDESTRUP, BENTE**, AASBJERG JENSEN, LARS, Lindgreen, S., Sauffaus, E. L., SCHMIDT, ANNE LISBETH, STEMANN-PETERSEN, KARIN, Wester, B. Kongens Kunstkammer. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 95-105.

Storaas, F., **JØRGENSEN, ANNE METTE**, & Waage, T. Editorial. *Journal of Anthropological Films*, 2(1). <https://doi.org/10.15845/jaf.v2i1>

PETERSEN, KARSTEN SKJOLD. Hestemassakren efter Slaget ved Helsingborg 1710. *Chakoten - Dansk Militærhistorisk Selskab*, 2, 4-7.

RASTÉN, SIMON. Handelstationen Serampore (Frederiksnagore), 1755-1845. *Danmarkshistorien.dk*. Aarhus Universitet.

Anmeldelser

CHRISTENSEN, JENS OLE. 1864 - et historisk prisme. *Historisk Tidsskrift*, 1/2018, 217-25.

PEDERSEN, MIKKEL VENBORG. Of Lobsters and Men: Simon Ekström, Humrarna och evigheten. Kulturhistoriska essäer om konsumtion, begär och död. *Ethnologia Scandinavica*, 48, 238-239.

PETERSEN, KARSTEN SKJOLD. ROBERT BOHN & MARTIN WESTPHAL (RED.): Garnisonsgeschichte der Stadt Rendsburg, Verlag für regionalgeschichte, Bielefeld 2017, 355 s., 24 Euro. *Historisk Tidsskrift*, Bind 117, Hæfte I, 296-297.

Miljøarkæologi og Materialeforskning

Peer-reviewede publikationer

Bøger/antologier

BRAJER, ISABELLE & SHASHOUA, YVONNE (RED.). *NANOMaterials for the RESToration of works of ART- Book of Abstracts for International Conference, 2018: Book of Abstracts*. Nationalmuseet.

TRAKADAS, ATHENA. 'In Mauretaniae maritimis': marine resource exploitation in a Roman North African province. Stuttgart: Franz Steiner Verlag. *Geographica Historica*, Nr. 40

TRAKADAS, ATHENA & Mhammdi, N. (RED.). *Recommendations for best practices in data acquisition methods for natural and cultural heritage management of Moroccan coastal wetlands/ Recommandations pour les bonnes pratiques en matière de méthodes d'acquisition de données pour la gestion du patrimoine naturel et culturel des zones humides côtières marocaines*. Oxford: Archaeopress.

Artikler

Frederiksson, M., **BJERREGAARD PEDERSEN, NANNA**, & Thygesen, L. G. The cell wall composition of Norway spruce earlywood and latewood revisited. *International Wood Products Journal*, 9(2), 80-85. <https://doi.org/10.1080/20426445.2018.1479680>

Kendall, C., **ERIKSEN, ANNE MARIE**, Kontopoulos, I., Collins, M. & Turner-Walker, G. Diagenesis of archaeological bone and tooth. *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*, Bind 491, s. 21-37.

Blank, M., Sjögren, K-J., Knipper, C., **FREI, KARIN MARGARITA**, & Storå, J. Isotope values of the bioavailable strontium in inland southwestern Sweden—A baseline for mobility studies. *PlosOne*, 13(10). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0204649>

Damgaard, P. D. B., Marchi, N., Rasmussen, S., **FREI, KARIN MARGARITA**, & Willerslev, E. 137 ancient human genomes from across the Eurasian steppes. *Nature*, 557, 369-374. <https://doi.org/10.1038/s41586-018-0094-2>

Eriksson, G., **FREI, KARIN MARGARITA**, Howcroft, R., Gummesson, S., Fredrik, M., Lidén, K., Frei, R., Hallgren, F. Diet and mobility among Mesolithic hunter-gatherers in Motala (Sweden) - The isotope perspective. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 17(February), 904-918. [17]. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2016.05.052>

Szczepanek, A., Belka, Z., Jarosz, P., Pospieszny, Ł., Dopieralska, J., **FREI, KARIN MARGARITA**, Rauba-Bukowska, A., Werens, K., Górski, J., Hozer, M., Mazurek, M. & Włodarczyk, P. Understanding Final Neolithic communities in south-eastern Poland: new insights on diet and mobility from isotopic data. *PLOS ONE*, 13(12). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0207748>

GREGORY, DAVID. Seagrass sedimentary deposits as security vaults and time capsules of the human past. *Ambio*. <https://doi.org/10.1007/s13280-018-1083-2>

Peruchini, E., Glatz, C., **HALD, METTE MARIE**, Casana, J., & Toney, J. L. Revealing invisible brews: A new approach to the chemical identification of ancient

- beer. *Journal of Archaeological Science*, 100, 176-190. <https://doi.org/10.1016/j.jas.2018.05.010>
- Søe, M. J., Nejsum, P., Seersholm, F. V., Fredensborg, B. L., Habraken, R., Haase, K., **HALD, METTE MARIE**, Simonsen, R., Højlund, F., Blanke, L., Merkyte, I., Willerslev, E., Kapel, C. M. O. Ancient DNA from latrines in Northern Europe and the Middle East (500 BC-1700 AD) reveals past parasites and diet. *PLOS ONE*, 13(4), 1-17. [e0195481]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0195481>, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0195481>
- HALD, METTE MARIE**, Mosekilde, J., Magnussen, B., Søe, M. J., Hansen, C. H., & **MORTENSEN, MORTEN FISCHER**. Tales from the barrels: Results from a multi-proxy analysis of a latrine from Renaissance Copenhagen, Denmark. *Journal of Archaeological Science: Reports*, 20, 602-610. <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2018.06.006>
- HALD, METTE MARIE & MORTENSEN, MORTEN FISCHER**. Fortidens mad set gennem en latrin: Ny viden om fødevarer, handelsnetværk, hygiejne og sundhed. *Bibliotek for Laeger*, 210(4), 336-349.
- Tams, K. W., Jensen Søe, M., Merkyte, I., Valeur Seersholm, F., **HENRIKSEN, PETER STEEN**, KLINGENBERG, SUSANNE, Willerslev, E., Kjær, K. H., Hansen, A. J., Kapel, C. M. O. Parasitic infections and resource economy of Danish Iron Age settlement through ancient DNA sequencing. *PLOS ONE*, 13(6), [e0197399]. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0197399>
- Zhang, W., Jansson, P-E., Schurgers, G., **HOLLESEN, JØRGEN**, Lund, M., Abermann, J., & Elberling, B. Process-Oriented Modeling of a High Arctic Tundra Ecosystem: Long-Term Carbon Budget and Ecosystem Responses to Interannual Variations of Climate. *Journal of Geophysical Research: Biogeosciences*, 123(4).
- HOLLESEN, JØRGEN**, Callanan, M., Dawson, T., Fenger-Nielsen, R., Friesen, T. M., Jensen, A. M., Markham, A., Vandrup Martens, V., Pitulko, V., Rockman, M. Climate change and the deteriorating archaeological and environmental archives of the Arctic. *Antiquity*, 92(363), 573-586. <https://doi.org/10.15184/aqy.2018.8>
- Fenger-Nielsen, R., **HOLLESEN, JØRGEN, MATTHIENSEN, HENNING**, Andersen, E. A. S., Westergaard-Nielsen, A., Harmsen, H., Michelsen, A. & Elberling, B. Footprints from the past: The influence of past human activities on vegetation and soil across five archaeological sites in Greenland. *Science of the Total Environment*, 654, 895-905. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.11.018>
- Harmsen, H., **HOLLESEN, JØRGEN, KOCH MADSEN, CHRISTIAN**, Albrechtsen, B., Myrup, M., & Matthiesen, Henning. A Ticking Clock? Preservation and Management of Greenland's Archaeological Heritage in the Twenty-First Century. *Conservation and Management of Archaeological Sites*, 20(4), 175-198. <https://doi.org/10.1080/13505033.2018.1513303>
- JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD, CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN, **HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA**, VESTERGÅRD KRISTIANSEN, KARIN, LARSEN, BIRGITTE, STEMANN-PETERSEN, KAREN & **TAUBE, MICHELLE**. Mellem Himmel og Jord – sidste nyt om det gyldne alter i Sahl. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 194-207.
- Groß, D., Zander, A., Boethius, A., Dreibrodt, S., Grøn, O., Hansson, A., **JESSEN, CATHERINE**, Koivisto, S., Larsson, L., Lübke, H., Nilsson, B. People, lakes and seashores: Studies from the Baltic Sea basin and adjacent areas in the early and Mid-Holocene. *Quaternary Science Reviews*, 185, 27-40. <https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2018.01.021>
- JESSEN, CATHERINE, CHRISTENSEN, CHARLIE, & Nielsen, B. H.** Post-glacial relative sea level rise in the Limfjord region, northern Jutland, Denmark. *Boreas* 48, 199-130.
- Troels-Smith, J., **JESSEN, CATHERINE, & MORTENSEN, MORTEN FISCHER**. Modern pollen analysis and prehistoric beer - a lecture by Jørgen Troels-Smith March 1977. *Review of Palaeobotany and Palynology*, 259, 10.
- KLENZ LARSEN, POUL**. Humidity Control in Historic Buildings in Denmark. *Studies in Conservation*, 63(S1), 164 - 169. <https://doi.org/10.1080/00393630.2018.1475100>
- Padfield, T., Ryhl-Svendsen, M., **KLENZ LARSEN, POUL & AASBJERG JENSEN, LARS**. A Review of the Physics and the Building Science which Underpins Methods of Low Energy Storage of Museum and Archive Collections. *Studies in conservation*, 63(S1), 209-215. <https://doi.org/10.1080/00393630.2018.1504456>
- MORTENSEN, MARTIN N.**, Chaumat, G., Gambineri, F., Kutzke, H., Łucejko, J. J., McQueen, C. M., Modugno, F., Tamburini, D., **TAUBE, MICHELLE**. Climatically induced degradation processes in conserved archaeological wood studied by time-lapse photography. *Studies in Conservation*, 64(2), 115-123. <https://doi.org/10.1080/00393630.2018.1490103>
- Bennike, O., & **MORTENSEN, MORTEN FISCHER**. A multi-disciplinary macrofossil study of late glacial to early Holocene sediments from Søndre Kobbendam, Hareskovene, Denmark. *Geological Society of Denmark. Bulletin*, 66, 113-122.
- Enevold, R., **RASMUSSEN, PETER**, Løvschal, M., Olsen, J., & Odgaard, B. V. (2019). Circumstantial evidence of non-pollen palynomorph palaeoecology: a 5,500 year NPP record from forest hollow sediments compared to pollen and macrofossil inferred palaeoenvironments. *Vegetation History and Archaeobotany*, 28(2), 105-121. <https://doi.org/10.1007/>

s00334-018-0687-6

- Bjørk, A., Larsen, N., Olsen, J., Goldsack, A., Kjeldsen, K., Morlighem, M., Andresen, C., **RASMUSSEN, PETER**, Oxfeldt, G., Kjær, K. Holocene history of the Helheim Glacier, southeast Greenland. *Quaternary Science Reviews*, 193, 145-158. <https://doi.org/10.1016/j.quascirev.2018.06.018>
- Rassmann, K., Bátorá, J., Müller-Scheessel, N., **REITER, SAMANTHA SCOTT**, Ivanova, M., Behrens, A., Radloff, K. & Baca, M. Tracing taphonomic processes: Multiple layer analysis of ceramic distribution from surface collection and excavation at the Early Bronze Age settlement of Vráble-Fidvár. *Slovenska Archeologia*, 66(2), 219-234.
- Velez, J. F. M., **SHASHOUA, YVONNE**, Syberg, K., & Khan, F. R. Considerations on the use of equilibrium models for the characterisation of HOC-microplastic interactions in vector studies. *Chemosphere*, 210(November), 359-365. [CHEM 21734]. <https://doi.org/10.1016/j.chemosphere.2018.07.020>
- SKALS, IRENE, Gleba, M., **TAUBE, MICHELLE** & MANNERING, ULLA. Wool textiles and archaeometry: testing reliability of archaeological wool fibre diameter measurements. *Danish Journal of Archaeology*, 7(2), 161-179. <https://doi.org/10.1080/21662282.2018.1495917>
- Prentiss, A. M., **WALSH, MATTHEW**, Foor, T. A., Hampton, A., & Ryan, E. The Evolution of Material Wealth-Based Inequality: The Record of Housepit 54, Bridge River, British Columbia. *American Antiquity*, 83(4), 598.
- WALSH, MATTHEW**, O'Neill, S., Riede, F., & WILBERSLEV, RANE. A Soul by Any Other Name: The Name-Soul Concept in Circumpolar Perspective. *Cross-Cultural Research*. <https://doi.org/10.1177/1069397118813078>
- WALSH, MATTHEW**, Prentiss, A. M., & Foor, T. A. Evolution of Early Thule Material Culture: Cultural Transmission and Terrestrial Ecology. *Human Ecology* (New York), 46(5), 633-650. <https://doi.org/10.1007/s10745-017-9963-9>
- Bogkapitler/bidrag til antologier**
- Andersson Strand, E., **FREI, KARIN MARGARITA**, MANNERING, ULLA & Nosch, M-L. La donna è mobile. Biographies of Mobile Women in Ancient European Societies. I M. G. Sanchez, & M. Gleba (red.), *Vestus Textinum. Textiles in the Ancient World. Studies in Honour of Carmen Alfaro Giner* (s. 225-234). Barcelona. Col-leccio Instrumenta, Bind. 59
- GREGORY, DAVID** & **MATTHIESEN, HENNING**. Deterioration and preservation of organic materials on the seabed. I A. Fischer, & L. P. (red.), *Oceans of Archaeology* (s. 136-143). [3] Aarhus: Jysk Arkæologisk Selskab. Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Bind. 101
- HENRIKSEN, PETER STEEN**, Robinson, D. E., & Kristina, K. Bronze Age agriculture, land use and vegetation at Bjerre Enge based on the results of archaeobotanical analyses. I *Bronze Age Settlement and Land-Use in Thy, Northwest Denmark* (Bind II, s. 387-458). Højbjerg, Danmark: Jysk Arkæologisk Selskab. Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Bind. 102
- Mogensen, J. B., **CHRISTENSEN, MADDS CHRISTIAN**, **MORTENSEN, MARTIN N.**, & **TAUBE, MICHELLE**. K.B. Hallen: a Modernist Building in the Transition between Tradition and Industrial Evolution. I M. Jablonski, & K. Travers Moffitt (red.), *Macro to Micro: Examining Architectural Finishes* (s. 138-145). London: Archetype Publications Ltd..
- MORTENSEN, MARTIN N.**, & **TAUBE, MICHELLE**. Climate-dependent degradation processes in conserved archaeological wood. I *Proceedings of the 13th ICOM-CC Group on Wet Organic Archaeological Materials Conference Florence 2016* (s. 169-175). Lulu Press Inc.
- SHASHOUA, YVONNE**. Investigating the degradation of Baltic amber. I E. Wagner-Wysiecka, J. Szwed, E. Sontag, A. Sobocka, J. Czebreszuk, & M. Cwalinski (red.), *Investigating the degradation of Baltic amber* (s. 81-87). Gdansk, Poland: Gdansk International Fair co.
- Søgaard, K., **CHRISTENSEN, CHARLIE**, & **MORTENSEN, MORTEN FISCHER**. Pollen analysis from a lake, field and beach-ridge deposits in the vicinity of the Bronze Age settlement at Bjerre Enge, Thy. I J-H. Bech, B. V. Eriksen, & K. Kristiansen (red.), *Bronze Age Settlement and Land-Use in Thy, Northwest Denmark* (Bind I, s. 193-222). Højbjerg: Jutland Archaeological Society. Jysk Arkæologisk Selskab. Skrifter, Nr. 102
- TRAKADAS, ATHENA**, Karra, A. & **GREGORY, DAVID**. Best Practices in Marine Biological and Toxicological Surveys = Les bonnes pratiques dans les études biologiques et toxicologiques marines. I A. Trakadas, & N. Mhammdi (red.), *Recommendations for best practices in data acquisition methods for natural and cultural heritage management of Moroccan coastal wetlands = Recommandations pour les bonnes pratiques en matière de méthodes d'acquisition de données pour la gestion du patrimoine naturel et culturel des zones humides côtières marocaines* (s. 53-70). Oxford: Archaeopress.
- TRAKADAS, ATHENA** & Mhammdi, N. Introduction. I A. Trakadas, & N. Mhammdi (red.), *Recommendations for best practices in data acquisition methods for natural and cultural heritage management of Moroccan coastal wetlands/Recommandations pour les bonnes pratiques en matière de méthodes d'acquisition de données pour la gestion du patrimoine naturel et culturel des zones humides côtières marocaines* (s. 1-13). Oxford: Archaeopress.

TRAKADAS, ATHENA. Methods of enquiry: reconstructing ancient marine resource exploitation in the western Maghreb. I D. Mylona, & R. Nicholson (red.), *The Bountiful Sea: Fish Processing and Consumption in Mediterranean Antiquity. Proceedings of the International Conference Held at Oxford, 6-8 September 2017 (Journal of Maritime Archaeology special issue 13.3)* (Bind 13, s. 353-376). Springer.

WALSH, MATTHEW & Prentiss, A. M. Was there a Neolithic '(R)evolution' in North America's Pacific North-West Region? Exploring Alternative Models of Socio-Economic and Political Change. I N. Sanz (red.), *World Heritage Papers, HEADS: The Origins of Food Production : Los orígenes de la producción de alimentos* (Bind 6, s. 282). [2] Mexico City, Mexico: UNESCO.

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

FREI, KARIN MARGARITA. *Egtvedpigens rejse: En forskers personlige og videnskabelige fortælling.* Kbh.: Lindhardt & Ringhof.

Artikler

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, ETTING, VIVIAN, Grambye, V. H., GUNDESTRUP, BENTE, AASBJERG JENSEN, Lars, Lindgreen, S., Sauffaus, E. L., SCHMIDT, ANNE LISBETH, STEMANN-PETERSEN, KAREN, Wester, B. Kongens Kunstkammer. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 95-105.

Eriksen, B., Krüger, S., Wild, M., Krog, M., Borup, P., & **MORTENSEN, MORTEN FISCHER.** Tyrsted - a Late Palaeolithic Christmas gift. *Zentrum für Baltische und Skandinavische Archäologie : Jahrebericht*, (2017), 78-79.

Frei, R., & **FREI, KARIN MARGARITA.** Strontiumisotoper - en geologisk GPS i arkæologien. *Geoviden*, (2), 15-17.

HENRIKSEN, PETER STEEN & Heine, B. Fra forskning til flaske. *Danske Museer*, 2018(3), 38-40.

Bogkapitler/bidrag til antologier

RISCHEL, ANNA-GRETHE. Microscopic analysis of Amalfi Paper: -. I *Le Antiche Filigrane della Costa di Amalfi* (s. 24-35). Amalfi: Centro di Cultura e Storia Amalfitana.

Faglige rapporter

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk bestemmelse af trækul fra Melhusmoen, gnr 67 flere bnr, Lindesnes kommune, Vest-Agder fylke, Norge. Kbh.: Nationalmuseet. *NNU Rapport*, Nr. 1 2018

BAITTINGER, CLAUDIA. Dendrokronologisk undersøgelse af tømmer fra våningshus 'Solglytt' fra Båstebakken, Rasvåg, Flekkefjord kommune, gnr/ bnr 26/145, Vest-Agder, Norge ('Hidra 24'). København: Nationalmuseet. *NNU rapport*, Nr. 5-2018

BAITTINGER, CLAUDIA. Udvidet vedanatometisk analyse af tilspidsede pæle fra fiskegærde fra VIR 2769 Køge Havn.

BAITTINGER, CLAUDIA. Dendrokronologisk undersøgelse af tømmer fra våningshus fra Langeland, Flekkefjord kommune, gnr/ bnr 28/4, Vest-Agder, Norge ('Hidra 27'). København: Nationalmuseet. *NNU rapport*, Nr. 12-2018

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Feda Områdeplan, Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af træliste fra Kalverev Syd VIR2794.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Breilia Boligfelt, gnr/ bnr 153/71, Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Moi gravfelt, gnr/ bnr 245/1, Lyngdal kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Stokkeland bru, gnr/ bnr 18/16, Søgne kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Sandnesheia, Mandal kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Kvarstein, gnr/ bnr 2/11, Vennesla kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Heddeland, Marnardal kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk bestemmelse af trækul fra Hestespranget gravfelt, gnr/ bnr 246/5, Lyngdal kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk bestemmelse af trækul Søgne VG skole, gnr/ bnr 1/1, Søgne kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Løland, gnr/ bnr 211/16, Lindesnes kommune, Vest-Agder fylke, Norge.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Tjæreby Omfartsvej, ROM 3232.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra Bygholm Nørremark.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af trækul fra St. Hesteholme, ROM 3424.

BAITTINGER, CLAUDIA. Præliminær rapport af vedanatometisk og dendrokronologisk undersøgelse og datering af skrivepalette fra Egypten.

BAITTINGER, CLAUDIA. Vedanatometisk analyse af forkullede stolper og planker fra Øst- og Vestport i Lellinge Borgring KNV00047.

- BAITTINGER, CLAUDIA.** Vedanatomisk analyse af trækul fra Gang- og sykkelvei Eiken-Tveitosen, Hægebostad kommune, Vest-Agder fylke, Norge.
- BAITTINGER, CLAUDIA.** Vedanatomisk analyse af trækul fra Buheii vindpark, Kvinesdal kommune, Vest-Agder fylke, Norge.
- BAITTINGER, CLAUDIA.** Vedanatomisk analyse af trækul fra projekt E 39, Del 2 og 3, Lyngdal og Lindesnes kommune, Vest-Agder fylke, Norge.
- BAITTINGER, CLAUDIA.** Vedanatomisk analyse af trækul fra projekt E 39, Del 1, Mandal og Lindesnes kommune, Vest-Agder fylke, Norge.
- BAITTINGER, CLAUDIA.** Vedanatomisk analyse af trækul fra Skavika 2, bnr/bnr 151/8, Lindesnes kommune, Vest-Agder fylke, Norge.
- BAITTINGER, CLAUDIA.** Vedanatomisk analyse af træ og trækul fra Tjodhildes kirke, Brattahlid, Grønland.
- BAITTINGER, CLAUDIA & BONDE, NIELS.** Dendrokronologisk og vedanatomisk undersøgelse af prøver udtaget fra træ/tømmer fundet i brønd ved arkæologisk udgravning: "Ny Fjordbro Vest", ROM 3204, Horns herred, Sjælland.
- BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM.** Forundersøgelse af kalkmalerier i Kongsted Kirke, Fakse Herred, Præstø Amt. 143 sider. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM.** Forundersøgelse af kalkmalerier i Nørre Jernløse Kirke, Merløse Herred, Holbæk Amt. 104 sider. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM.** Forundersøgelse af kalkmalerier i Ballum Kirke, Lø Herred, Tømmer Amt. 74 sider. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM.** Forundersøgelse af kalkmalerier i Flakkebjerg Kirke, Vester Flakkebjerg Herred, Sorø Amt. 59 sider. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- BRAJER, ISABELLE & KIRSTEN TRAMPEDACH.** Forundersøgelse af kalkmalerier i Viborg Domkirke, Nørlyng Herred, Viborg Amt. 11 sider. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- HALD, METTE MARIE & JESSEN, CATHERINE.** Arkæobotaniske analyser af prøver fra Orehoved Sejlrende VIR 2770. Brede: Nationalmuseet. Rapport, Nr. 32/2018
- HENRIKSEN, PETER STEEN, MORTENSEN, MORTEN FISCHER, MORTENSEN, MARTIN N., CHRISTENSEN, MADS CHRISTIAN & TAUBE, MICHELLE.** Makrofossil- pollen- og tjæreundersøgelser af prøver fra Kalverev Syd-vraget. Nationalmuseet/Brede.
- HENRIKSEN, PETER STEEN & MORTENSEN, MORTEN FISCHER.** En brønd fra Ellevang, KNV 00446 Makrofossil- og pollenanalyser. Nationalmuseet/Brede.
- JESSEN, CATHERINE & HENRIKSEN, PETER STEEN.** Stratigrafiske rekonstruktion af landskabet ved VIR 2769 Køge Havn. Brede.
- JESSEN, CATHERINE, Bennike, O., Weckstrøm, K., & Seidenkrantz, M-S.** Landskabs- og miljøændringer fra ca. 5000 cal BC til cal AD 300 ved Syltholm-området, øst for Rødbyhavn.
- JESSEN, CATHERINE & HALD, METTE MARIE.** Stratigrafiske og arkæobotaniske analyser af sedimenter fra VIR 2772 Kabel 8, Storstrømmen. Brede.
- MORTENSEN, MORTEN FISCHER.** Hygind Bæk – geologisk forundersøgelse og prøvetagning. (2018 udg.)
- MORTENSEN, MORTEN FISCHER.** Geologisk feltarbejde Gedved Sø. M&M-rapport 55/2018
- MORTENSEN, MORTEN FISCHER.** Geologisk feltarbejde og prøvetagning ved Skeldal, Aamosen. M&M-rapport 56/2018.

Rådgivning

- MATTHIESEN, HENNING.** Preserving the Sweet Track site: monitoring March - December 2017. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- MATTHIESEN, HENNING.** Status for truede arkæologiske pladser i Åmosen: Vandstandsmålinger september 2017-september 2018. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.
- MATTHIESEN, HENNING.** Preservation conditions and effects of mitigation in unsaturated urban deposits: Results from monitoring at the rear of Nordre Bredsgården, Bergen from October 2010 to December 2017. National Museum of Denmark, Conservation & Natural Sciences.
- MATTHIESEN, HENNING.** Notat om vandstandmålinger inden for arealfredningen i Åmosen i perioden 1983-2017. Nationalmuseet, Bevaring & Naturvidenskab.

Magasiner og Kulturhistorisk Konservering

Peer-reviewede publikationer

Artikler

- JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD, CHRISTENSEN, ANDERS CHRISTIAN, HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA, VESTERGÅRD KRISTIANSEN, KARIN, LARSEN, BIRGITTE, **STEMANN-PETERSEN, KAREN & TAUBE, MICHELLE.** Mellem Himmel og Jord – sidste nyt om det gyldne alter i Sahl. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 194-207.
- SKALS, IRENE, Gleba, M., TAUBE, MICHELLE & MANNERING, ULLA.** Wool textiles and archaeometry: testing reliability of archaeological wool fibre dia-

meter measurements. *Danish Journal of Archaeology*, 7(2), 161-179. <https://doi.org/10.1080/21662282.2018.1495917>

Øvrige publikationer

Artikler

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, ET-
TING, VIVIAN, Grambye, V. H., GUNDESTRUP, BENTE,
AASBJERG JENSEN, LARS, Lindgreen, S., Sauffaus, E.
L., SCHMIDT, ANNE LISBETH, STEMANN-PETERSEN,
KAREN, Wester, B. Kongens Kunstkammer. *Natio-
nalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 95-105.

Bygning & Inventar

Peer-reviewede publikationer

Artikler

JOHANNSEN, BIRGITTE BØGGILD, CHRISTENSEN, ANDERS
CHRISTIAN, HYLLEBERG ERIKSEN, ORLA, VESTER-
GÅRD KRISTIANSEN, KARIN, LARSEN, BIRGITTE,
STEMANN-PETERSEN, KAREN & TAUBE, MICHELLE.
Mellem Himmel og Jord – sidste nyt om det gyldne
alter i Sahl. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 194-207.

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

GRINDER-HANSEN, POUL & FORTUNA, ROBERTO (Illu-
strator). *Kronborg: Fortællingen om et slot*. Køben-
havn: Gyldendal.

Artikler

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, GABRIEL,
MILLE, Hansen, M. H., PEDERSEN, KAREN BRYNJOLF,
Saffaus, E. L., SEBRO, LOUISE, Svensson, S & Toft,
Peter A. Stemmer fra kolonierne. *Nationalmuseets
Arbejdsmark*, 2018, 80-93.

Faglige rapporter

LØKKEGAARD, ANDERS EKSTRØM. The Restoration
and Care of Zinc Sculptures in the Baroque Garden
of Frederiksborg Castle, Denmark. I S. M. Sunara, &
A. Thorn (red.), *The Conservation of Sculpture Parks*
(s. 143-149). London: Archetype Publications Ltd.

BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM. Forundersøgel-
se af kalkmalerier i Kongsted Kirke, Fakse Herred,
Præstø Amt. 143 sider. Nationalmuseet, Bevaring &
Naturvidenskab.

BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM. Forundersøgel-
se af kalkmalerier i Nørre Jernløse Kirke, Merløse
Herred, Holbæk Amt. 104 sider. Nationalmuseet,
Bevaring & Naturvidenskab.

BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM. Forundersø-
gelse af kalkmalerier i Ballum Kirke, Lø Herred,

Tømmer Amt. 74 sider. Nationalmuseet, Bevaring &
Naturvidenskab.

BRAJER, ISABELLE & SUSANNE ØRUM. Forundersøgelse
af kalkmalerier i Flakkebjerg Kirke, Vester Flakke-
bjerg Herred, Sorø Amt. 59 sider. Nationalmuseet,
Bevaring & Naturvidenskab.

BRAJER, ISABELLE & KIRSTEN TRAMPEDACH. Forun-
dersøgelse af kalkmalerier i Viborg Domkirke, Nør-
lyng Herred, Viborg Amt. 11 sider. Nationalmuseet,
Bevaring & Naturvidenskab.

Formidling

Peer-reviewede publikationer

Monografier/antologier

BORITZ, METTE. *Museumsundervisning: Med san-
ser og materialitet på kulturhistoriske museer*.
Odense: Syddansk Universitetsforlag. University of
Southern Denmark Studies in History and Social
Sciences, Bind. 557

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

BYRIEL-THYGESEN, METTE, Kehler Curth, M., & An-
dersen, K. (RED.). *Krop, korset, kontrol – kropsidea-
ler gennem tiden*. Kbh.: Sex og Samfund.

Artikler

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, ET-
TING, VIVIAN, Grambye, V. H., GUNDESTRUP, BENTE,
AASBJERG JENSEN, LARS, Lindgreen, S., Sauffaus, E.
L., SCHMIDT, ANNE LISBETH, STEMANN-PETERSEN,
KARIN, Wester, B. Kongens Kunstkammer. *National-
museets Arbejdsmark*, 2018, 95-105.

ARNEBORG, JETTE, Bjørn, M., BORITZ, METTE, GA-
BRIEL, MILLE, Hansen, M. H., PEDERSEN, KAREN
BRYNJOLF, Saffaus, E. L., SEBRO, LOUISE, Svensson, S
& TOFT, PETER A. Stemmer fra kolonierne. *National-
museets Arbejdsmark*, 2018, 80-93.

BYRIEL-THYGESEN, METTE. Ungdomsuddannelser på
museum. *Danske Museer*, 31(3), 41-43.

Undervisning

BYRIEL-THYGESEN, METTE. Ungdomsuddannelser på
museum. *Danske Museer*, 31(3), 41-43.

Øvrige forfattere

Peer reviewede publikationer

Monografier/antologier

WILLERSLEV, RANE, Okuno, K., (oversætter), Shiaki,
K., (oversætter), & Fukachi, F., (oversætter). ソウ
ル・ハンターズ：シベリア・ユカギールのアニメミズムの人類
学. Tokyo: University of California Press.

WILLERSLEV, RANE, & Seebach, S. H. (RED.). *Mirrors of Passing: Unlocking the Mysteries of Death, Materiality, and Time*. Berghahn Books.

Artikler

Dobat, A., Henriksen, M. B., JESSEN, MADSDENGESØ, **RUHE, RIKKE. B.**, Christiansen, T. T., Holst, M. K., Laursen, S., Arntsen, F. & Jensen, P. DIME – Digitale Metaldetektorfund: Den Danske Registreringsportal for Metaldetektorfund. *Arkæologisk Forum*.

APPELT, MARTIN, JØRGENSEN, ANNE METTE, PEDERSEN, CHRISTIAN SUNE, Feldt, P., & **WANG, JACOB**. Femte Thuleekspedition: - mod nye fællesskaber. *Nordisk Museologi*, 2018(2-3), 60-72. <https://doi.org/10.5617/nm.6655>

WALSH, MATTHEW, O'Neill, S., Riede, F., & **WILLERSLEV, RANE**. A Soul by Any Other Name: The Name-Soul Concept in Circumpolar Perspective. *Cross-Cultural Research*. <https://doi.org/10.1177/1069397118813078>

Riede, F., Høye, T. T., Tejsner, P., Veldhuis, D., & **WILLERSLEV, RANE**. Special Section Introduction: Socioecological Disequilibrium in the Circumpolar North. *Human Ecology* (New York), 46(5), 615-620. <https://doi.org/10.1007/s10745-018-0009-8>

Veldhuis, D., Tejsner, P., Riede, F., Høye, T. T., & **WILLERSLEV, RANE**. Arctic Disequilibrium: Shifting Human-Environmental Systems. *Cross-Cultural Research*, (Special issue). <https://doi.org/10.1177/1069397118815132>

WILLERSLEV, RANE & Suhr, C. Is there a Place for Faith in Anthropology? Religion, Reason and the Ethnographer's Divine Revelation. *H A U*, 8(1-2), 65-78. <https://doi.org/10.1086/698407>

Bogkapitler/bidrag til antologier

WILLERSLEV, RANE. Foreword: The Anthropology of Ontology meets the Writing Culture Debate— is Reconciliation Possible? I K. Swancutt, & M. Mazard (red.), *Animism beyond the Soul: Ontology, Reflexivity, and the Making of Anthropological Knowledge* (s. vii-xii). Berghahn Books. Social Analysis <https://doi.org/10.3167/sa.2016.600101>

WILLERSLEV, RANE. Not Animal Not Not-Animal: Hunting, Imitation and Empathetic Knowledge among the Siberian Yukaghirs. I S. McHugh, & G. Marvin (red.), *Human-Animal Studies* (Bind IV: Northern, s. 53-79). Routledge. Critical Concepts in the Social Sciences.

WILLERSLEV, RANE, & Lykkegård, J. Saving the Dead: Fighting for Life in the Siberian North. I R. Willerslev, & S. Seebach (red.), *Mirrors of Passing: Unlocking the Mysteries of Death, Materiality and Time* (s. 107-122). Berghahn Books.

WILLERSLEV, RANE. Montage. I H. Callan (red.), *International Encyclopaedia of Anthropology: Anthropology Beyond Text* New York: Wiley-Blackwell.

WILLERSLEV, RANE, & Seebach, S. H. Introduction. I R. Willerslev, & S. H. Seebach (red.), *Mirrors of Passing: Unlocking the Mysteries of Death, Materiality, and Time*. Berghahn Books.

Øvrige publikationer

Monografier/antologier

Brinkmann, S., **WILLERSLEV, RANE**, Nørretranders, T., & Lindhardt, F. *Det, du ikke forstår, gør dig klogere: En samtalebog i samarbejde med Frederik Lindhardt*. People's Press.

Artikler

JESSEN, MADSDENGESØ, Kristiansen, M. S., Iversen, R., **GRANE, THOMAS**, & SØRENSEN, LASSE. Editorial. *Danish Journal of Archaeology*, 7(2). <https://doi.org/10.1080/21662282.2018.1541695>

WILLERSLEV, RANE. Nationalmuseet skal være en sølje i danskernes bevidsthed. *Nationalmuseets Arbejdsmark*, 2018, 6-23.

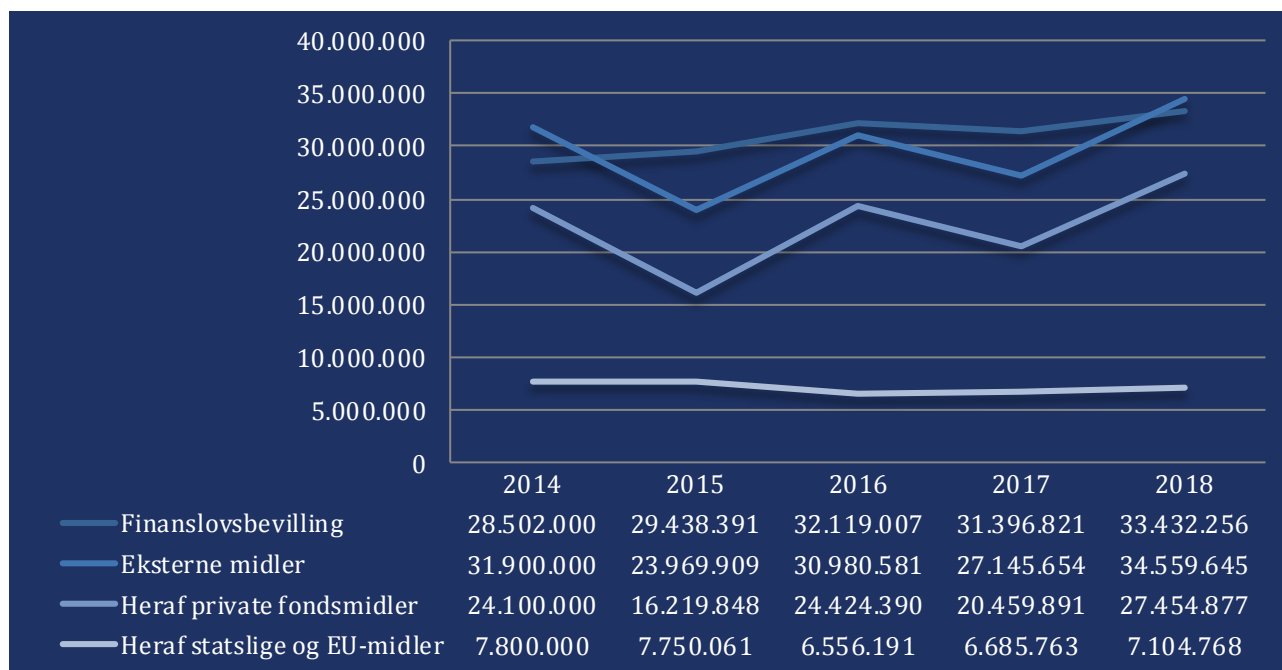
Bogkapitler/bidrag til antologier

WILLERSLEV, RANE. 'The Missing Link': exhibit still missing! I B. Clement, & S. de la Cour (red.), *Departement of Voids* (s. 49). Berlin & København: Kerber Verlag. Kerber art.

5. Nationalmuseets forskning i tal

Ressourcer anvendt til forskning 2014-18

Hvor finanslovsbevillingen er mere eller mindre konstant, har de eksterne midler varieret en anelse. Således har særligt private fondsmidler i 2018 løftet de samlede hjemtag af eksterne midler op over 30 mio. til det højeste niveau i denne femårsperiode.

Eksterne midler hjemtaget til forskning i 2018

Nedenstående tabel viser, hvor mange ansøgninger, der er sendt med Nationalmuseets forskere som hovedansøger, samt hvor mange midler, der er hjemtaget.

	Antal ansøgninger	Beløb
Ansøgt	65	kr. 127.205.280
Bevilget	24	kr. 44.382.171
Succesrate i %	37%	35%

Nationalmuseets forskere i 2018

Forskere

Nationalmuseet opererer med to grupper af forskere, dels ansatte inden for den videnskabelige stillingsstruktur, som primært findes i fire af museets enheder, dels ansatte uden for stillingsstrukturen.

Fordeling af forskere inden for den videnskabelige stillingsstruktur per 31. december 2018

Stillingstype \ Forskningsenhed	DMO	MRN	NTVK	M&M	I alt
TIDSBEGRÆNSEDE STILLINGER					
Ph.d.-stipendiat	1	1	1	3	6
Postdoc/projektforsker	4	2	1	2	9
Projektseniorforsker	2	0	0	0	2
FASTE STILLINGER					
Forsker	1	0	0	0	1
Seniorforsker	5	8	11	10	34
Seniorrådgiver	1	1	0	1	3
Forskningsprofessor/MSO	0	0	1	1	2
I alt	14	12	15	17	57

Alders- og kønsmæssig fordeling af forskere inden for stillingsstrukturen i 2018

NM i alt	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=57)	1	8	19	15	12	2	30	27
Procent	1,8	14,0	33,3	26,3	21,1	8,8	52,6	47,4
DMO	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=14)	0	3	6	2	3	0	8	6
Procent	0,0	21,4	42,9	14,3	21,4	0	57,1	42,9
MRN	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=12)	1	0	3	2	5	1	8	4
Procent	8,3	0,0	25,0	16,7	41,7	8,3	66,7	33,3
NTVK	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=14)	0	2	3	6	3	0	5	9
Procent	0,0	7,7	38,5	30,8	23,1	23,1	35,7	64,3
M&M	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70-79 år	F	M
Antal (n=17)	0	3	7	5	1	1	9	8
Procent	0,0	17,6	41,2	29,4	5,9	5,9	52,9	47,1

I tabellerne optræder Nationalmuseets enheder under følgende forkortelser: Danmarks og Middelhavslændenes Oldtid = DMO; Middelalder, Renæssance og Numismatik = MRN; Nyere Tid og Verdens Kulturer = NTVK; Krig og Besættelse = K&B; Formidling = FOR; Miljøarkæologi og Materialeforskning = M&M; Magasinering og Kulturhistorisk Konservering = MKK; Bygning og Inventar = B&I.

Nationalmuseets projekter og publikationer i 2018

Projekter

Forskningsenhed	DMO	MRN	NTVK	K&B	NMK	M&M	I alt
Status							
Afsluttede	1	3	2	5	0	7	18
Igangværende	12	13	19	4	2	28	78
Heraf nye	5	1	3	0	1	4	14
I alt	13	16	21	9	2	35	96

Publikationer

Nationalmuseets publikationer er opgjort efter enhed og overordnet delt i *Peer-reviewede publikationer* og *Øvrige publikationer*. Herunder er publikationerne inddelt i følgende kategorier: *Monografier/antologier*, *Artikler*, *Bogkapitler/bidrag til antologier*, *Faglige rapporter* og *Anmeldelser*. Tal i parentes angiver antal publikationer, som er forfattet sammen med kolleger fra andre enheder. Disse er indrapporteret flere gange, hvilket er reflekteret i differencen mellem de to kolonner for henholdsvis rapporterede og antal publikationer. Nederst i tabellen ses antallet af medarbejdere henholdsvis inden for og uden for den videnskabelige stillingsstruktur, som har bidraget til publikationerne.

Enhed	DMO	MRN	NTVK	M&M	MMK	B&I	NMK	Øvr.	I alt rapporteret	I alt antal publikationer
PEER-REVIEWEDE PUBLIKATIONER										
Monografier/antologier	1	5	6	3	0	0	1	2	18	18
Artikler	12(3)	11(2)	11(1)	32(5)	2(2)	1(1)	0	6(3)	75	65
Bogkapitler/bidrag til antologier	15(1)	14	8	11(1)	0	0	0	5	53	52
I alt	28(4)	30(2)	24(1)	46(6)	2(2)	1(1)	1	13(3)	146	135
ØVRIGE PUBLIKATIONER										
Monografier/antologier	3	8(1)	0	1	0	1(1)	1	1	15	14
Doktordisputats	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1
Artikler	12(1)	4(2)	7(2)	4(1)	1(1)	1(1)	2(1)	2(1)	33	26
Bogkapitler/bidrag til antologier	6	26	0	1	0	0	0	1	34	34
Faglige redegørelser	0	0	0	45(5)	0	6(5)	0	0	51	46
Anmeldelser	2	2	3	0	0	0	0	0	7	7
I alt	23(1)	45(7)	10(2)	50(6)	1(1)	4(3)	4(2)	4(1)	141	128
ANTAL FORFATTERE MED DEL I PUBLIKATIONERNE										
Inden for stillingsstr.	8	10	14	19	0	0	0	0		51
Uden for stillingsstr.	7	13	6	6	3	7	2	4		48
	15	23	20	25	3	7	2	4		99